

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

LITTERIS ET ARTIBUS: НОВІ ГОРИЗОНТИ

Випуск II

За загальною редакцією Р. О. Дубровського

Дизайн: Киричок С. В.
Верстка: Постой Ю.В., Киричок С. В.

Підп. до друку 12.12.2017 р.
Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк RISO. Гарнітура Arial.
Ум. друк. арк. 10,93. Обл. вид. арк.9,98.
Наклад 50 примірників.

Видано та виготовлено
Радою молодих науковців
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної
академії ім. Тараса Шевченка

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка
м. Кременець, вул. Ліцейна, 1. тел. (03546) 2-19-91

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Рада молодих науковців

LITTERIS ET ARTIBUS: НОВІ ГОРИЗОНТИ

Випуск 2

Кременець 2018

СЕКЦІЯ «ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ»

Божик М. В., Кедрич Г. В., Сиротюк С. М. ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА БІОЛОГІЇ КОГПА ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	146
Тимчук Л. А. МОЖЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ. ..	154
Денисюк В. Е. МЕТОД ПРОЕКТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ	162
Колісецький С. М. ІНЖЕНЕРНИЙ ДИЗАЙН ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	170
Собчук С. М. СУТНІСТЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	178
Клим'юк В. І. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ХУДОЖНЬОМУ ПРОЕКТУВАННЮ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	186
Слив'юк М. В. РОЛЬ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ.....	192
Юрчук В. Р. СТАН ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИЦІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ.....	199

СЕКЦІЯ

Litteris et Artibus:	МИСТЕЦЬКО-ГУМАНІТАРНА	nobis horizonti
----------------------	------------------------------	-----------------

ЗМІСТ

МИСТЕЦЬКО-ГУМАНІТАРНА СЕКЦІЯ

Скакальська І. Б. МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ У ВИШИ	4
Мороз О. В. АНТРОПОЦЕНТРИЧНІСТЬ ТВОРІВ БОРИСА ХАРЧУКА	11
Микуляк О. В. РОЛЬ ФОНЕТИКО-ГРАМАТИЧНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ ПРИ МІЖКУЛЬТУРНОМУ СПІЛКУВАННІ	20
Мельник Ю. С. ЦІННОСТІ ЯК ДУХОВНЕ НАДБАННЯ ОСОБИСТОСТІ	27
Прус А. О. ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ, МЕХАНІЗМИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ	35
Бештей М. Ю. ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА У ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ КРЕМЕНЕЧЧИНИ ПОЧ. ХХ СТОЛІТТЯ.	42
Гудим М. В., Дубровський Р. О. ОСОБЛИВОСТІ ЧАСОПРОСТОРОВИХ МОДЕЛЕЙ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ АВТОРА В ХУДОЖНЬО-МЕМУАРНІЙ ПРОЗІ Г. ГОРДАСЕВИЧ.....	50
Дячук І. М. ЕТНОКУЛЬТУРНІ КОМПОНЕНТИ КАРТИНИ СВІТУ ОСОБИСТОСТІ.....	56

ПЕДАГОГІЧНА СЕКЦІЯ

Цісарук В. Ю., Цісарук І. В. ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ВИД САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	63
---	----

Key words: elite, masters, postgraduate students, higher education, science, the principles of didactics, museum pedagogy, museum, exposition.

Постановка проблеми. Вищий навчальний заклад покликаний формувати національну еліту з розвиненим почуттям патріотизму. Тому сьогодні різні дисципліни, зокрема краєзнавство, музеєзнавство, історія педагогіки, педагогіка, історія, мають взаємодіяти, щоб активізувати процес підготовки національно свідомої молоді. Виходячи з цих тенденцій, можна наголосити на актуальності теми дослідження.

Музеї є науковими й водночас культурно-освітніми установами, покликані документувати і досліджувати процеси та явища історичного розвитку суспільства, зберігати та використовувати пам'ятки минулих століть. Важливою є передача культурно-освітнього досвіду студентам в умовах музейного простору. Безперечно, що залучення музеїв будь-якого профілю до навчально-виховного процесу є необхідністю. Сьогодні їхня комунікація з вишами налагоджується і стає складовою як навчання, так і виховання студентської молоді, що також зумовлює важливість теми публікації.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Сучасний стан української історіографії свідчить, що праці, зокрема, М. Бурликіної, О. Кірсанової, О. Омельченка, Т. Митрофанова та інших, мають загальний характер або в них висвітлюється лише історичний, етнологічний чи мистецький аспект проблеми. До проблеми музеїв педагогічного профілю як чинника професійної підготовки вчителя зверталися окремі дослідники – Є. Герасименко, В. Закалюжний, Ю. Павленко.

Існує незначна кількість праць, у яких би музей педагогічного вищого навчального закладу аналізувався як освітній осередок, який впливає на формування національної еліти. Варто відзначити, що у педагогічній літературі, періодичних виданнях значна роль приділена саме роботі, тенденціям і проблемам розвитку шкільних музеїв [1, с. 3]. Також окремими дослідниками розкрито суть, методи і специфіка музейної педагогіки, як окремого напрямку педагогічної науки [2].

Виховання молоді в сучасних суперечливих умовах розвитку ринкових відносин, процесів євроінтеграції та глобалізації є надзвичайно складним і відповідальним. Проблема виховання студентства обговорювалася під час наукових конференцій, присвячених музейній педагогіці, також було визначено роль музеїв

Восьма стадія: оцінювання проекту. Під час реалізації методу творчих навчальних проектів важливо оцінювати як проміжні, так і кінцеві результати. Наприклад, на проміжних етапах оцінюється спосіб вибору й обґрунтування проекту; реальність виготовлення; оригінальність; відповідність функціональному призначенню та іншим експлуатаційним вимогам (надійність, міцність, ергономічність, естетичність, екологічність тощо); альтернативність й ефективність побудови технологічного процесу, використання способів ручної і механічної обробки лози, доцільність підбраного обладнання, різального та вимірювального інструментів; дотримання технологічної дисципліни, культури праці та її наукової організації; ступінь самостійності [3, с. 130].

На заключному етапі викладач оцінює творчий проект та виріб, виготовлений в матеріалі, а також процедуру захисту. Оцінка якості готового виробу здійснюється за такими критеріями: відповідність цільовому призначенню; відповідність кресленню і технічним вимогам; надійність експлуатації; зовнішній вигляд (естетичні якості) тощо.

Для загальної оцінки виконання проекту доцільно враховувати додаткові критерії: оригінальність виконання; використання нових ідей і раціоналізаторських пропозицій, економію матеріалів; відповідність вартості виробу ринковій ціні; засвоєння алгоритму проектно-технологічної діяльності; якість оформлення проектної документації та ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, зміст наведених етапів та стадій свідчить, що студентські творчі проекти мають виконуватися у вигляді практичних завдань (індивідуальних або групових) з проектування та виготовлення декоративно-ужиткових виробів, тоді їх якість та рівень реалізації стане головним показником і засобом оцінювання навчальних досягнень у підготовці майбутніх вчителів технологій за спеціалізацією «Художня обробка матеріалів» в педагогічному коледжі.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо у відборі інших інноваційних методів, засобів і форм організації творчої технологічної діяльності, що сприяють реалізації підготовки

Аналізуючи практичну роботу музею, слід підкреслити, що основними напрямками його діяльності є: експозиційний (розробка наукової концепції, тематичної структури, оформлення експозицій, організація виставок); науково-дослідницький (вивчення документів, робота в бібліотеках, архівах, написання наукових робіт, проведення наукових семінарів, конференцій); пошуковий (поповнення фондів музею новими матеріалами та експонатами, особистими речами та рукописами випускників); освітньо-виховний (проведення оглядових і тематичних екскурсій, педагогічних читань, засідання «круглих столів», презентація книг); масово-просвітницький (лекції, тематичні вечори, відеолекторії); облік та інвентаризація музейної колекції. Безперечно, має бути складений план роботи музею за напрямками, також повинні призначатися відповідальні за певну ділянку роботи студенти. Щороку на вченій раді заслуховується звіт про досягнення, проблеми та перспективи розвитку музею [3, с. 222].

Набувають поширення віртуальні екскурсії по музеях, і для їх залучення в освітній процес розробляються різні програми. Музей повинен започаткувати й практику надання дистанційних музейно-виховних послуг. Світовий освітній простір заповнили різні онлайн-програми. На жаль, курсів із музейної педагогіки немає. Наприклад, український освітній ринок теж є учасником цього процесу, на ньому вдало позиціонують себе такі освітні платформи, як «Prometeu»s, «EdEra», «DESK» та ін. Основу їх навчального компоненту становлять перекладені українською мовою курси іменитих закордонних ВНЗ і власні авторські курси українських викладачів [5, с. 39]. Отже, можна створити різноманітні курси для формування професійних компетентностей випускників спеціальності «Історія», спираючись на музейну педагогіку. В якості базового може бути залучений будь-який музей, оскільки онлайн-курс з експозиції передасть не лише «дух епохи» та поглибить знання студента, але й популяризуватиме саму установу. Кращі експонати музею акумулюють у собі історичну пам'ять та передають її наступним поколінням, що є надзвичайно важливим у формуванні патріотично свідомої національної еліти.

Серед позитивних сторін онлайн-освіти дослідниця О. Яцунь називає цілу низку. На нашу думку, варто виокремити такі, як «розширення ринку споживачів послуг за рахунок залучення до навчання великої аудиторії іноземних слухачів» та «насадження власної культури та цінностей» [5, с. 40]. Останнє твердження особливо важливе, оскільки в національних музеях акумульовано надбання матеріальної та духовної культури українців. Відповідно, залучення його до процесу навчання та виховання студентів є

Оскільки на цій стадії народжується значна кількість ідей, ескізи доречно виконувати у вигляді більш конструктивних начерків. Це дозволяє студентам оперативно вносити різні зміни в окремі деталі майбутнього декоративно-ужиткового виробу з лози, а не в ескіз загалом. Тут творчий потенціал студента є необхідною, однак не завжди достатньою умовою ефективної пошукової діяльності. Важливішою є тактично грамотна організація пошукової діяльності, адже широкий діапазон варіантів пошуку часто супроводжується не надто оптимальним методом «проб і помилок», тому пошук оригінальної форми або орнаменту необхідно вести послідовно.

Четверта стадія: розробка завершального ескізу проекту. Ця стадія відповідальна і достатньо довготривала, бо передбачає розробку варіантів, їх порівняння і вибір найоптимальнішого з них. Ескіз визначає рішення проекту в цілому, його проблематику, творчий задум, містить комплексну відповідь на ергономічні, конструктивні, технологічні питання тощо, даючи уявлення про конструктивно-художнє рішення. Досягти єдності художнього і конструктивного задумів можна саме на цій стадії, адже взаємодія конструктивних і художніх чинників – важливий завершальний момент пошукової діяльності студентів. Пошук форми і конструктивного рішення виробу є творчим процесом, і оптимальний варіант може бути знайдений лише за умови, якщо враховуватиметься комплекс художньо-естетичних вимог.

Виконання ескізу здійснюється у встановлених масштабах і чіткому графічному виконанні. Рекомендується проводити проміжний захист ескізного проекту перед студентами, коли майбутній учитель технологій коротко характеризує ідею проекту. Водночас у студента формуються конструктивні навички, манера й уміння захищати власний задум, розвиваються комунікативні здібності.

Викладач переглядає запропонований ескізний проект, робить критичні зауваження та дає рекомендації. Якщо ескіз потребує коригування або істотної доробки, студентові встановлюється термін повторного подання ескізу на розгляд.

П'ята стадія: робоче проектування. Майбутні вчителі технологій розробляють робочі креслення складних поверхонь та деталей, які найсуттєвіші для акцентування зовнішньої форми декоративно-ужиткового плетеного виробу з лози. Крім робочих креслень,

писати наукові роботи, виступаючи з ними на семінарах і конференціях, у пресі тощо.

Обов'язковою умовою функціонування музею є наявність дієвого студентського активу. Робота музею навчального закладу може організовуватися на принципі самоврядування. Вищим керівним органом є рада музею. Вона обирається на зборах студентського активу музею та складається зі студентів, педагогічних, науково-педагогічних працівників. Її кількісний склад визначається характером і обсягом роботи музею. Студенти самі можуть бути екскурсоводами. Вони мають визначати основні форми педагогічно-краєзнавчої роботи в музеї. Це, насамперед, робота гуртків, творчих об'єднань тощо. Варто зауважити, що тут виникає проблема: як спонукати студентів до активної роботи в музеї, зробити її цікавою, ефективною? На нашу думку, потрібні такі технології, що здатні розвинути навички і здібності студента, сформувати самодостатню особистість. Наприклад, слід запровадити науково-пошуковий проект «Історія освіти краю», кінцевим результатом якого буде видання довідника чи підготовка відеоролика, який швидше подивляться, насамперед, однолітки, ніж читатимуть книгу.

Створення лабораторії з музейної педагогіки є важливим кроком для згуртування і залучення молоді до музейних традицій. Така комунікація сприятиме вихованню національної еліти у виші, використовуючи музейну педагогіку.

Кожна історична доба висуває перед суспільством у цілому й особою зокрема певні завдання, від розв'язання яких залежить майбутнє народу, держави. На сьогоднішній день перед нашим суспільством постало ряд складних політичних і соціально-економічних, культурно-освітніх проблем, але, мабуть, чи не найскладнішою та визначальною є відсутність національних почуттів у молодого покоління. Відповідно, формування у громадян незалежної України патріотизму є досить актуальним питанням. Адже сформована національна свідомість не допускає політичної пасивності, громадянської індіферентності, недалекоглядності. Відповідно, важливу роль музей відіграє саме у формуванні патріотичних почуттів студентів. Виховання студентської молоді, яка через кілька років стане «ядром» української інтелігенції, вимагає особливої уваги. Наше суспільство потребує освічених, творчих, креативних людей, здатних до самовиявлення і самореалізації.

Успішність використання музейної педагогіки для виховання майбутньої національної еліти залежить від викладача, який має готувати дидактичну складову цього процесу.

забезпечення інтелектуального, фізичного і соціального розвитку особистості того, хто навчається. Проблема організації особистісно орієнтованої проектно-технологічної діяльності пов'язана з підвищенням якості технологічної освіти [2, с. 9].

Проектно-технологічна діяльність є творчою діяльністю, що об'єднує в процесі проектування досягнення різних галузей людської діяльності (техніки, інженерного конструювання, технології, економіки, соціології, мистецтва) і спрямована на створення естетично здійснених і високоякісних серійних виробів. Проектно-технологічна діяльність – це пізнання майбутнього вчителя технологій – процес оволодіння об'єктивно або суб'єктивно новими конструкторськими, технологічними знаннями в галузі дизайн-проекування, способами діяльності, передбачення перспектив їхнього розвитку [6, с. 208].

Детальніше зупинимося на змісті основних етапів і стадій проектування та виготовлення декоративно-ужиткових виробів з лози у процесі підготовки майбутнього вчителя технологій у педагогічному коледжі.

Узагальнюючи результати досліджень учених, підкреслимо, що структура побудови проекту в багатьох випадках залежить від його типу, специфіки навчальної дисципліни або спеціалізації, авторських педагогічних розробок конкретної теми проекту, тому й можлива різна кількість етапів роботи над проектом, у нашому випадку це:

1. Організаційно-підготовчий (перша, друга стадія).
2. Художньо-конструкторський (третьа, четверта стадія).
3. Технологічний етап (п'ята, шоста стадія).
4. Завершальний етап (сьома, восьма стадія) [3, с. 128].

Відповідно до етапів визначаємо наступні стадії та особливості роботи над проектом під час виготовлення плетених виробів з лози:

Перша стадія: розробка технічного завдання (вибір і затвердження теми). Викладач ознайомлює студентів зі змістом проектного завдання або комплексної роботи, дає необхідні роз'яснення й методичні вказівки, повідомляє список літературних джерел тощо. При виконанні колективних проектів викладач розподіляє обов'язки між студентами та визначає відповідальність кожного за виконання творчого навчального проекту.

4. Дмитрук Є. Музейна революція, або шляхи порятунку / Є. Дмитрук // Минуле і сучасне Волині й Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині. Науковий збірник. – Випуск 61. – Луцьк, 2017. – С. 25-31.

5. Яцунь О. Університетська освіта: шлях від ревізії до світоглядного переосмислення та визначення нових векторів розвитку / О. Яцунь // Вища школа. – 2017. – № 4. – С. 34-48.

6. Мінковська Р. Сучасні музейні комунікації та перспективи їх розвитку / Р. Мінковська [Електронний варіант]. – Режим доступу : http://history.org.ua/JournALL/kraj/kraj_2013_3/13.pdf.

7. Боряк О. Візуалізація обрядів життєвого циклу: презентація їжі у музейній експозиції / О. Боряк // Минуле і сучасне Волині й Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині. Науковий збірник. – Випуск 61. – Луцьк, 2017. – С. 135-138.

УДК 821.161.2 – 09+125

Мороз О. В., к. філос. н.

АНТРОПОЦЕНТРИЧНІСТЬ ТВОРІВ БОРИСА ХАРЧУКА

У статті проаналізовано особливості антропологічних поглядів письменника у процесі визначення істинної сутності людини. Акцентовано увагу на провідних рисах «Харчукової людини» в контексті визначальних світоглядно-ментальних характеристик українського народу.

Ключові слова: людина, антропоцентричність, антеїзм, кордоцентризм, віра, «Харчукова людина», світоглядно-ментальні особливості.

The peculiarities of writer's anthropocentric views in the process of indentifying the personality's essence have been analysed in the article. Special attention has been paid to leading lines of «Kharchuk's person» in the context of the Ukrainians qualificatory worldview charactersistcs.

Key words: human, anthropocentrism, unity human with nature, cordocentrism, belief, «Kharchuk's human», worldview peculiarities.

УДК 378.147

Іщук О. О., магістрант

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ МАТЕРІАЛІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

У статті розкрито зміст та структуру проектно-технологічної діяльності студентів на заняттях із художньої обробки матеріалів (лозоплетіння). Обґрунтовано доцільність залучення студентів до проектно-технологічної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін. Пропонується реалізація основних етапів і стадій проектування та виготовлення декоративно-ужиткових виробів із лози в процесі підготовки майбутнього вчителя технологій у педагогічному коледжі.

Ключові слова: художня обробка матеріалів, технологія проектного навчання, метод проектів, проектно-технологічна діяльність студентів, технологічна освіта.

The importance of patriotic education of personality is revealed in an out-of-school educational establishment. In the article it is revealed the content and the structure of the project-technological activity of students during the classes of artistic treatment of materials. It is substantiated the expediency of involvement of students into the project-technological activity in the process of studying professional disciplines. The realization of the basic phases and stages of projecting and making of decorative-practical wares made of wickers is offered in the process of preparation of a future teacher of technologies in a pedagogical college of an artistic treatment of materials.

Key words: artistic treatment of materials, technology of project studies, method of projects, project-technological activity of students, technological education.

найкраще розкриваються її світоглядні орієнтири, а реальні вчинки свідчать більше за безліч сказаних слів.

Антропоцентричність творів Б. Харчука більше апелює до розкриття внутрішнього світу героїв, аніж до їх зовнішнього вигляду. Характерною особливістю творів письменника є змалювання головних і другорядних образів, де визначальна увага прикута до очей персонажів, які найбільше характеризують внутрішній світ, душевний стан головних героїв. Так, у творі «Казка про сопілку» очі сопілкаря – «глибокі безодні: чорне горе і люті болі топляться у них, а вони ясні, щирі, дитинні» [2, с. 40]; образ Вовчиці наділений такими очима – «її очі запали. Витік і зник блиск радості й щастя. Її очі – темні вирли» [2, с. 42]. Очі планетника в повісті-легенді «Планетник» представлені наступним чином: «Блаваткокий – у тих очах назавжди поєдналися гострий розум і мрійливість. У них світитися стримана, лагідна, мовчазна душа» [2, с. 104]. Таким чином, найменші порухи душі, її коливання відображають очі людини, які найбільш повно розкривають її внутрішній світ, істинні мотиви думок та вчинків.

«Харчукова людина» нерозривно пов'язана з матір'ю та рідною землею, а відтак твердо стоїть на ногах, впевнено долає життєві перешкоди. У творах письменника часто згадується та описується образ матері («Ой Морозе-Морозенку...», «Шайтанка»), співається осанна на її честь («Казка про плуга. Похвала матері»), тим самим утверджуючи давно відому філософську істину: як дерево міцно прикуте до землі корінням, так і людина «прикута» до неньки та батька. Зв'язок з родиною забезпечує силу та успіх особистості у процесі протистояння всім земним незгодам та бідам.

Батько і мати – джерело та початок життя людини, а тому її істинну сутність неможливо досягнути без усвідомлення ролі батьків у житті кожної особи. При цьому, на переконання Б. Харчука, матір не тільки дарує життя дитині, але й іншим живим організмам на світі, насаджує красу та пильно за нею доглядає, підтримує у важку хвилину, наставляє на істинний шлях. Натомість роль батька – засівати та обробляти землю, навчати мужності та спритності дітей, передавати життєвий та трудовий досвід із покоління у покоління. У цьому сенсі особливість «Харчукової людини» полягає в тому, що вона не шукає абстрактну об'єктивну істину, єдину для всіх, а свою особисту правду, сенс і мету власного життя, передану від родинно-сімейних коренів, закріплену в діяльності батьків та впроваджену у власному бутті.

У багатьох творах письменника порушується питання витоків людського існування, пов'язаного з оспівуванням образу мами, матусі, неньки. З давніх-давен шанується роль матері як

фрагменти з різноманітних навчальних програм, енциклопедій, моделей явищ та процесів, відео-сюжети, скануються статичні матеріали.

Створення і вибір мультимедійного супроводу навчального заняття, вирішення питання про місце і час їх використання, належить учителеві.

Дидактичні можливості та методичні варіанти застосування мультимедійних засобів навчання досить широкі та різноманітні. Вони можуть використовуватися в найрізноманітніших ситуаціях (перед вивченням чи після вивчення навчальної теми, на початку або наприкінці уроку, у поєднанні з іншими засобами навчання).

У різних ситуаціях мультимедійні засоби навчання можуть мати різні дидактичні функціональні призначення: служити опорою (слуховою, зоровою) для подальшого засвоєння учнями знань, ілюстрацією або засобом повторення та узагальнення навчального матеріалу, замінити традиційний посібник-книгу. У будь-якому випадку мультимедійний засіб навчання є основним або додатковим джерелом знань та уявлень.

Учитель має врахувати конкретні умови навчальної роботи, вікові особливості дітей, рівень знань учнів, їхній життєвий досвід та технічні можливості обладнання класу ІКТ.

Мультимедійний супровід повинен містити багатий фактичний та ілюстративний матеріал, який може бути використаний у навчальних цілях, мати чітке дидактичне призначення, педагогічну спрямованість, адекватно відповідати навчальній програмі й легко активізуватися на комп'ютері.

Навчальна інформація, подана через мультимедійні засоби, не повинна містити наукових помилок. Спрощення допустиме лише в тій мірі, в якій воно не впливає на жодну із сутностей того, що описується. Система понять має подаватися на логічній, науковій основі.

Отже, усі вищенаведені факти дають зрозуміти, що завдяки можливостям мультимедіа урок набуває сучасного вигляду, підвищується його ефективність, емоційність, образність, що є запорукою більш якісного навчання. Також важливим є те, що в учня зростає зацікавленість до навчання.

Харчукові герої, окрім почуття прив'язні до родини, на рівні підсвідомості тяжіють до духовного Бога, віру в якого несуть глибоко у своєму серці. Ця світоглядно-ментальна особливість українського народу найбільш повно розкрита у повісті «Зазимки і весни», де двоє малих дітей, які залишилися без неньки, знаходять втіху та розраду у вірі, «свій» вірі у Бога, яка є по-дитячому наївною, але водночас мудрою і справжньою. Вона допомагає їм долати життєві перешкоди, постійно протистояти сектантській вірі, яку насаджують Баба Ксеня та її брат Сава Зятек.

Стрижень людської духовності, непідкупність вчинків та слів, зрештою рівень інтелектуального потенціалу людини визначаються вмінням висловлювати власні думки та мати тверду життєву позицію. «Заговори, щоб я тебе побачив» – цей аристотелівський вислів якнайбільше характеризує рівень розвитку людської особистості. Герої Б. Харчука дуже часто у своєму мовленні апелюють до фольклорних мотивів, усної народної творчості, тим самим підкреслюючи мудру сутність «української душі» кожного. З уст героїв часто звучать прислів'я та приказки, які точніше та лаконічніше розкривають інтелектуальний потенціал головних персонажів: «чужі люди інколи ліпші своїх» [1, с. 42]; «не будь старцем! Якщо тебе й частуватимуть, то ти відмовляйся, бо не гарно на чужих людях їсти. Так тільки діди роблять» [1, с. 48]; «покірне телятко дві матки ссе» [1, с. 75]; «зло робить ворожнечу. А добро пом'якшує кам'яну душу» [1, с. 81]; «без Бога ні до порогу» [1, с. 84]; «зла вода і камінь злизує» [1, с. 101]; «у справедливому серці боже слово вічне» [1, с. 101]; «чує кіт, чиє сало їв» [1, с. 104]; «Бог не в силі, а в правді» [2, с. 65]; «дим вітчизни яскравіший від вогню чужини», «солодка й благородна смерть за вітчизну» [2, с. 68]; «в битві старий молодиться» [2, с. 79]; «сила кожного таїться у силі його душі» [2, с. 110]; «дитина в сон – мати до роботи» [2, с. 173]; «всі діти – однакові, їхні батьки – різні» [2, с. 199]; «хто багато має, тому завжди мало» [2, с. 201]; «рубати садок – викорчувувати пам'ять» [2, с. 217] тощо.

Фольклорний матеріал Б. Харчук майстерно вплітає у поетично-прозове слово, яскраво підкреслюючи народність своїх творів і водночас філософське осмислення буттєвих форм у власній інтерпретації. Так, згадуючи роль і місце маминої колискової у житті людини, В. Харчук наголошує на тому, що «все мале виростає і вбирається у силу із маминої пісні» [2, с. 20], або «вона співала ще з дівинства, клала свою пісню хлопцям у голови, щоб шуміла їм калиною, а сама – до роботи» [2, с. 21]. Любов до колискової та й

програмами з різних предметів – загальноосвітніх, загальнотехнічних і спеціальних.

Ми підтримуємо думку С. Ткачука, котрий стверджує, що сучасні інформаційні технології, зокрема мультимедіа, відкривають учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання із застосуванням засобів концептуального і математичного моделювання явищ і процесів, які дозволяють підвищити ефективність навчання. Впровадження інформаційних технологій якісно міняє саму освіту, трансформуючи її відповідно до загальних принципів інформатизації суспільства на шляху його розвитку в інформаційне суспільство, допускає підготовку висококваліфікованих фахівців до їхньої майбутньої професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства. Здійснення такої підготовки можливе за її (освіти) методичного і технологічного вдосконалення. І це один із найважливіших аспектів впровадження нових інформаційних технологій в освіті [5, с. 408].

Зміст трудового навчання значною мірою вимагає наочності з необхідністю використання демонстраційного матеріалу. Важливою складовою інформатизації освітнього процесу є накопичення досвіду використання мультимедійних засобів на шкільному уроці. Тому нині необхідно, щоб кожен учитель з будь-якої шкільної дисципліни міг підготувати і провести урок з використанням мультимедіа, адже урок із застосуванням новітніх комп'ютерних можливостей – це наочно, барвисто, інформативно, інтерактивно, він заощаджує час учителя та учня, дозволяє працювати учневі у своєму темпі, дозволяє вчителю працювати з учнем диференційовано й індивідуально, дає можливість оперативно проконтролювати та оцінити результати навчання [4, с. 13].

Використання мультимедіа в навчальному процесі передбачає, що вчитель вміє:

1) обробляти текстову, цифрову, графічну і звукову інформацію за допомогою відповідних програм і редакторів для підготовки дидактичних матеріалів (варіанти завдань, таблиці, схеми, креслення, малюнки тощо);

боротьбі за людські душі поміж дорослими потерпають, перш за все, дитячі душі.

Час як атрибут буття, осмислення цієї філософської категорії спостерігається у творчості Б. Харчука. «Люди існують в часі, а час існує в людях. Люди і час дуже ощадні. Їх дорога трудна» [2, с. 57]. Осмислення швидкоплинності земного існування людини, його скороминучості зустрічаємо у повісті-легенді Б. Харчука «Ой Морозе-Морозенку...», де порушується проблема життя і смерті людини, зокрема стверджується, що це явища зовсім різного ладу, бо смерть пережити неможливо. Тому закономірним, на думку Б. Харчука, є процес, коли діти ховають своїх батьків, а не навпаки. «Усе має свій час. Вище голови скачуть нерозумні. Світ підлягає суворій необхідності: зима відповідає літу, весна – осені» [2, с. 112]. Щасливе існування людини у світі забезпечують дві найважливіші, з точки зору Б. Харчука, морально-етичні цінності – любов та терпіння. Для людини важливо навчитись перемагати саму себе, переборювати свою слабкість і страх, стати хороброю. Це є можливим завдяки пізнанню, яке таїться у трьох коренях – у землі, з якої піднявся, у небі, до якого прагнеш, і в самому собі, в своїй душі [2, с. 115]. Є початок і є напрям руху, а подальший шлях пізнання істинної сутності речей залежить від кожного індивіда.

Справжня людина у поглядах Б. Харчука дбає про збагачення насамперед духовного світу на противагу матеріальному. Так, у повісті-легенді «Планетник» письменник описує образ Олени Булиги: «Стара не стояла за ціною. Вона безсрібренниця – про гроші й не хотіла чути, вважаючи їх просто за ніщо. Відмахувалася руками, як від надокучливого непотребу, бо за гріш не купиш маку, а за гривню правди» [2, с. 94]. Високі духовно-моральні цінності, живе та щире спілкування, замилювання та насолода від споглядання природи дорожчі за будь-які гроші на світі.

Любов людини до рідної землі та природи – один із мотивів творчості Б. Харчука, у творах якого відчувається тріпотіння душі письменника перед неосяжною таємницею навколишнього світу, розгадування його істинної сутності, адже у «всіх нас живе крапелька небес». Кожна людина у просторово-часових координатах пов'язана зі світом, особливо з духовно-небесним простором. Планетник хотів вчитися, «знати, як зв'язаний світ, проникнути у цю складність. Як у дріб'язку вгадати велике? Як у частинці побачити ціле?» [2, с. 109]. Вивчення діалектики природи, її закономірностей та законів з метою глибшого пізнання таємниць Всесвіту в цілому та кожної людини як представника живої природи зокрема лягли в основу Харчукового слова. Окрім небесного начала, в кожній людині живе її земний

Ключові слова: інформаційні технології, мультимедійні технології, мультимедійні продукти, мультимедійна презентація, технічні засоби навчання.

The results of studying of the state and the importance of the use of multimedia in the practice of career education of students in a secondary school are shown. It is indicated that the means of multimedia are mainly new means of teaching with a wide range of didactic possibilities in an organization of the process of teaching. They considerably improve the possibilities of presentation of educational information; strengthen motivation of studying, cognitive activity and independence of students; extend varieties of educational tasks.

Key words: information technologies, multimedia technologies, multimedia products, multimedia presentation, hardwares of studies.

Постановка проблеми. Застосування мультимедійних технологій у процесі викладання і навчання відкриває унікальні можливості і перспективи. Новий рівень освітніх послуг вимагає створення принципово нової технології придбання наукових знань, інших педагогічних підходів до викладання і засвоєння знань, модернізації програм навчання і методик викладання трудового навчання. Вони повинні сприяти активізації інтелектуального потенціалу учнів, їх розвитку творчих і розумових здібностей, формуванню цілісного погляду на світ, що дозволяє особі зайняти гідне місце в інформаційному суспільстві.

Аналіз останніх публікацій і досліджень, що стосуються використання мультимедійних технологій свідчить про актуальність впровадження та використання комп'ютера в навчальному процесі та в трудовому навчанні зокрема. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в трудовому навчанні показано в великій кількості наукових досліджень [1;4;5] та інші.

Аналіз даних праць науковців показав, що важливим пріоритетом для покращення якості освіти є впровадження ІКТ, зокрема мультимедіа, у навчальний процес. Проте, на жаль, фактично немає публікацій, в яких розглядався би стан та важливість використання різноманітних напрямків мультимедійних засобів у діяльності учителя трудового навчання.

«Ми хочемо бути вільні і щоб усі були вільні. Ми народилися з глини, води і каменю рідної землі, тому ми м'які як глина, здорові, як вода, і тверді, як камінь. Наша зброя – молот, плуг і серп, тому наші береги повні хліба, наші річки течуть медом. Ми ні на кого не пориваємо злим, ненаситним оком – ні на близьких, ні на далеких. Ми хочемо миру і щоб усі жили в мирі» [2, с. 75]. Такі важливі істини закарбовані в цих словах для українського народу, а тому звучать як заклик до любові через оборону рідного краю. Закінчується промова козаків перед битвою за рідну землю словами з глибоким підтекстом – «ми хочемо бути людьми».

Людськимісирність, відкритість та щирість у змалюванні головних персонажів творів Б. Харчука – це ще одна риса антропологічно-світоглядної позиції письменника. Манери та поведінка героїв, осмислення сутності їх життя та діяльності нерозривно пов'язані зі світоглядно-ментальними характеристиками українського народу. Вони захоплюють, викликають співпереживання, оскільки наділені дитячою наївністю та внутрішньою душевною чистотою, незважаючи на тяжкі роки постійної окупації території під німецько-фашистською, польською, радянською владами. Так, у творі «Зазимки і весни» Б. Харчук описує образ голови сільради комуніста Майструка: «Так склалося, що все життя Майструка – борня й заступництво. Він ніколи не думав, щоб вижити самому, тільки щоб допомогти іншим. І ніколи не хотілося йому за це шаноби чи винагороди, крім того, щоб власне сумління було завжди чисте й спокійне перед людьми, бо любив їх» [1, с. 64].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Творчість Б. Харчука – яскрава ілюстрація процесу визначення істинної сутності людини через з'ясування фундаментальних світоглядно-філософських модусів «української душі». «Харчукова людина» – жива, щира непідкупна та нездолана. Жива та щира у відношенні до сім'ї та світу; непідкупна у прагненні досягти не абстрактної істини, а власного рецепту щастя; нездолана та непереборна силою своїх предків у прагненні до волі та незалежності, до яких українських народ завжди прагнув і які здобуваються дорогою ціною і на сучасному етапі. Харчукова антропоцентричність виражається саме у змалюванні людини, яка знає своє коріння, має мету в житті та наполегливо до неї прямує, незважаючи на життєві перепони та несприятливі обставини. Харчукові добрі, теплі образи героїв на перший погляд є типовими та зрозумілими, але дослідивши глибину їх внутрішнього світу, проаналізувавши реальні вчинки, приходимо до висновку, що в образах типових та звичайних селян прихований

до облаштування класу та використання інформаційно-комунікаційних технологій) та ін..

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проблема діагностики розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів є актуальною для міжнародного освітнього простору. Увага до розвитку та контролю ІК-компетентності учнів пов'язана, перш за все, з вимогами сучасного інформаційного суспільства, де орієнтиром виступають технології, що постійно розвиваються та оновлюються. Усе це впливає не тільки на сформованість ІК-компетентності сучасного учня та вчителя, а й на педагогічні технології та сам процес навчання. Тому питання формування у всіх учасників навчального процесу ІК-компетентності набуває сьогодні особливого значення. Огляд сучасних підходів до здійснення оцінювання, аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду надали можливість дійти до висновку, що питання оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності в Україні є надзвичайно важливим, особливо в умовах сучасних реформ та інтеграції до європейського освітнього простору. Відзначимо також, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні ІК-компетентності школярів буде успішним за умови цілеспрямованої, комплексної, систематичної діяльності, з врахуванням механізмів впливу соціокультурного середовища на особистість; взаємодії школи і родини у вихованні молодших школярів; залучення учнів до суспільно-корисної діяльності, забезпечення сприятливого середовища для навчально-пізнавальної діяльності та спілкування. Вважаємо, що важливою умовою ефективного використання потужних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій є їх ретельний відбір, аналіз і доцільне використання з урахуванням вікових і психофізичних особливостей учнів.

Література

1. Гуржій А. М., Овчарук О. В. Дискусійні аспекти інформаційно-комунікаційної компетентності: міжнародні підходи та українські перспективи / А. М. Гуржій, О. В. Овчарук // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – Вип. 15. – С. 38-43.
2. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: навчальний посібник / М. Ю. Кадемія, І. Ю. Шахіна. – Вінниця: ТОВ «Планер», 2011. – 220 с.
3. Лещенко М. П. Підходи до стандартизації сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учнів: польський досвід

outlined phonetic-grammatical discrepancies between the contacting languages have been detected and their role played in the communication of communicants-infons.

Key words: *interlingual interference, phonetic interference, grammatical interference, communicative failure, intercultural communication.*

Постановка проблеми. Мова є не тільки засобом спілкування, а й невід'ємною складовою культури. Враховуючи цей аспект та беручи до уваги активні міжмовні та міжкультурні зв'язки у сучасному комунікаційному просторі, у нашому дослідженні проаналізуємо роль мов при їх контактуванні, а саме фонетико-граматичну інтерференцію та її особливості при спілкуванні комунікантів-інофонів. Посилаємося на твори німецькомовних авторів-мігрантів, оскільки, вважаємо, що ці тексти репрезентують національно-культурну специфіку мови, її взаємовпливи.

Метою статті є дослідження ролі фонетико-граматичної інтерференції при міжкультурному спілкуванні.

Об'єктом дослідження виступає явище міжмовної інтерференції. **Предметом** дослідження є фонетичний та граматичний рівні інтерференції та їх роль при міжкультурному спілкуванні.

Міжмовна інтерференція – явище складне, але цікаве. Дослідженням цієї проблеми займається багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них варто назвати такі прізвища: С. Абдигалиєв, Е. Айбабіна, Е. Ахунзянов, Б. Бенедиктов, У. Вайнрайх, І. Вербицька, Е. Верещагін, Ю. Дешерієва, Н. Любімова, І. Невмержицький, Т. Попова, С. Розанова, В. Розенцвейг, Н. Мечковська, С. Полуяхтова, Н. Федорова, Ю. Жлуктенко, С. Скрильник, М. Марціяш, О. Шаблій, Л. Семенюк.

Виклад основного матеріалу дослідження. За визначенням Ф. Бацевича, інтерференція (лат. *inter* – між + *ferio* – доторкаюся, б'ю) – взаємодія мовних систем, мовленнєвих механізмів, вплив системи рідної мови на мову, що вивчається, в процесах оволодіння нею. Виявляється у відхиленнях від норми і системи другої мови під впливом рідної» [1, с. 65].

Інтерференція простежується на всіх рівнях мови: фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному. У нашому дослідженні акцентуємо увагу на двох рівнях: фонетичному та граматичному, оскільки, вважаємо, що вони є частими провокаторами комунікативних невдач при міжкультурному спілкуванні.

- базові персональні комп'ютери, які оснащені інтернет технологіями (Wi-Fi, 3G, Bluetooth, DSL) та володіють достатньою потужністю для комфортного користування сервісами Інтернет (web-сайти, інтернет-портали, пошукові системи, потокові відео, стріменгові системи);

- мультимедійні проектори.

До цієї системи має бути розроблене відповідне дидактичне програмне забезпечення. Воно включає в себе прикладні програми для розробки засобів навчання чи демонстрації презентацій, відео, аудіо, 3D-моделей та педагогічні програмні засоби (електронні підручники, навчальні ігри і т. п.).

Також формування ІКК відбувається шляхом застосування комплексу методів, серед яких виділимо метод проектів, але лише в тому випадку, коли його реалізація відбувається шляхом застосування СІТ. Це особливо підходить для уроків трудового навчання, технологій та креслення. Стимулювання пошуку та аналізу інформації шляхом застосування комп'ютера є ключовим у розвитку ІКК знань, вмінь та навичок.

За допомогою комп'ютера як засобу навчання можна реалізувати програмоване і проблемне навчання. Використання комп'ютера в процесі навчання сприяє підвищенню інтересу й загальної мотивації навчання завдяки новим формам роботи і причетності до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу; активізації навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подання інформації, змагання учнів з машиною та самих із собою, прагненню отримати вищу оцінку; індивідуалізації навчання – кожен працює в режимі, який його задовольняє; розширенню інформаційного і тестового «репертуарів», доступу учнів до «банків інформації», можливості оперативно отримувати необхідні дані в достатньому обсязі; об'єктивності перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок учнів.

При створенні завдань для проблемного навчання слід враховувати, що це завдання має:

- збудувати міцні базові знання учня;
- сформувані навички самостійного пошуку інформації з різних тем;
- розвинути вміння застосовувати необхідні новітні інформаційні технології;
- навчити учнів відфільтровувати тільки актуальну та корисну інформацію;

Babij Jar liegt nicht mehr am Strandrand. Babij Jar ist ein Park. Ich suche hier meinen Weg.. Weiberschlucht. Ein seltsam niedlicher Name. «Meinen Sie Baby Jahr?», hatte mich eine Bibliothekarin in Berlin gefragt, als ich mich nach Büchern erkundigte [8, с. 183].

Через неправильну вимову / акцент автора, українки за походженням, бібліотекар не змогла правильно зрозуміти назву, тому і перепитала, але при цьому змінила її, використавши знайомі їй німецькі слова, які є дещо співзвучними.

У цьому випадку можна простежити також комунікативну невдачу на лексичному рівні, що спричинена інтерферентною паронімією [2, с. 153], тобто сплутування різних за значенням, але близьких за звучанням слів при спілкуванні представників різних лінгвокультур. Це зумовлено наявністю в німецькій мові тотожних або приблизно однакових слів за звучанням, але відмінних за значенням. Утворилася паронімна пара *Babij Jar* і *Baby Jahr*. Словосполучення *Babij Jar* інтерферентно асоціюється з німецьким словом-комполітою *Babyjahr*, що має два значення: 1) рік для догляду за дитиною, який зараховується матерям при нарахуванні пенсії; 2) рік відпустки для догляду за дитиною (синонім – нім. *Elternzeit*). Оскільки, топоніми ми зараховуємо до слів-реалій, то комунікація була б успішно завершена, якби німкені-бібліотекарці була відома українська назва, згадана у прикладі.

Частою і поширеною причиною комунікативних невдач є діалекти – місцевий різновид мови, говірка. Так, у Німеччині літературною мовою є німецька, проте існує велика кількість діалектів, тому жителі однієї землі часто не можуть зрозуміти жителів іншої. Найбільш відчутна різниця на фонетичному та лексичному рівнях. Це стосується також й інших німецькомовних країн, наприклад, Швейцарії:

An der Kasse diskutierte ein Schweizer mit dem Kartenverkäufer.

«Warum khostet das fünf Markch für die Ostdeutschen und nicht auch für die Türkchen?»

«Weeß ick nich, ditt is im Moment so.»

«Das ischt ein Schkchandal! [9, с. 25-26]

Горноалеманський діалект швейцарця та берлінський діалект турка автор відобразив через графічну трансформацію фонетичних особливостей цих діалектів. Для горноалеманського діалекту, який поширений на півдні, південному заході та південному сході німецькомовної Швейцарії, характерним є перехід буквосполучення *ch* (*Ich-Laut*) в *sch*, що вказує на глуху вимову, це і стосується глухого *k*, який оглушується цим же буквосполученням *k* – *kch*.

подання та передавання повідомлень, які розширюють знання людей і дають нові можливості до управління технічними та соціальними процесами [4]. Сучасні інформаційні технології є одним із ключових елементів інформатизації модерного суспільства. Власне, інформатизацію забезпечують процеси цифрового удосконалення засобів збирання, збереження і поширення інформації; засоби пошуку та оброблення інформації, розвитку здібностей сприйняття і продукування інформації, тобто підвищення інтелектуального потенціалу суспільства (в тому числі з використанням засобів штучного інтелекту).

Інформатизація українських шкіл є важливою складовою інформатизації всього навчального процесу нашої держави. До неї входить створення, впровадження і розвиток комп'ютерноорієнтованого навчального середовища на основі інформаційних систем, ресурсів, мереж і технологій. Метою інформатизації загальноосвітніх закладів слугує підготовка підростаючого покоління до повноцінного життя в інформатизованій державі, підвищення якості, доступності й ефективності освіти.

Інформатизація буде мати результат лише у тому випадку, якщо підростаюче покоління володітиме знаннями, вміннями і навичками інформаційно-комунікаційної компетентності. СІТ та інформаційно-комунікаційні технології є тісно пов'язаними. Загалом цей зв'язок прослідковується, навіть, на рівнях володіння ІКК.

На основі аналізу публікацій Л. І. Паращенко [5] нами виокремлено такі рівні володіння ІКК. Перший рівень є початковим. На цьому рівні учень має елементарне розуміння історії розвитку СІТ, відносно певної предметної галузі (наприклад, інформатика, математика, креслення і тому подібне). Він характеризує та виконує елементарні предметні задачі, які доцільно розв'язувати застосуванням СІТ. Може в загальному пояснити основні підходи до розв'язування таких задач з використанням СІТ.

Другий рівень інформаційно-комунікаційної компетентності називається мінімально-базовим. Школяр з цими навичками може описати основні положення теорій інформаційно-комунікаційних технологій в певній предметній галузі (основні означення, теореми, об'єкти та їх властивості тощо), розуміє принципи та поняття, які вкладені в основі СІТ. Демонструє вміння застосування відповідних знань і вмінь до розв'язування широкого кола елементарних предметних задач.

На базовому рівні, який є третім в ІКК, учень може викласти засвоєні знання з СІТ у певній предметній галузі логічно й послідовно. Він має бути здатен без допомоги вчителя знаходити,

а всі вони вжиті у формі інфінітиву. Це спотворює суть сказаного та перешкоджає правильному розумінню почутого повідомлення. Такі ситуації часто трапляються, коли іншомовний комунікант намагається спілкуватися не з носієм мови країни, у яку він потрапив, а з іноземцем, який теж не володіє тією мовою спілкування. У нашому випадку, мова йде про турка, який живе у Німеччині, але німецької мови досконало не знає.

Синтаксичні функції відмінків у німецькій та українській мовах переважно збігаються: називний відмінок відповідає німецькому номінативу, родовий – генітиву і т. д. Проте вживання конкретного відмінка може залежати не скільки від функції іменника чи додатка, а від керування відповідного дієслова. Зазвичай, не функції відмінків, а їх кількість, правила вживання та особливості відмінювання можуть стати причиною комунікативних невдач.

«Darauf standen einige Wörter, die ich endlich mal verstand: «Festiwal muzuczny, IX symfonia Ludwiga von Beethovena». Offensichtlich handelte es sich um Reklame für ein feministisches Musikfestival. Eine clevere Komponistin hatte sich das Pseudonym «Ludwiga von Beethovena» ausgedacht, um allen Chauvinisten zu demonstrieren, dass auch Frauen komponieren können» [7, с.16-17].

Оскільки в німецькій мові існує старогерманське ім'я Ludwiga, а закінчення -а традиційно вказує, що воно жіноче. Мовець неправильно зрозумів афішу, в якій йшлося про музичний фестиваль та «Дев'яту симфонію Людвіга ван Бетховена», сприйнявши це ім'я за псевдонім композиторки. Він не знав, що у польській мові відмінюються навіть власні імена, що не є характерно для німецької мови.

«Wer zum Teufel war denn Adamowi Mickiewiczowi Naród geewesen? Ich sprach einen jungen Amerikaner an, der unter dem Denkmal saß und einen Reiseführer mit dem Titel Let's go Eastern Europe studierte. Auf mein Frage: «Who the hell...» blätterte er eifrig in seinem Buch».

«Wait a minute...Adam Michnik...wait...Adam Mickiewicz, Polish national poet, 1798-1855...wait ...No, I can't find him. There's definitely no guy named Adamowi Mickiewiczowi Naród. Sorry!» [7, с.18].

Комунікативна невдача полягає в тому, що адресант хотів дізнатися у адресата інформацію про польського письменника Адама Міцкевича. При цьому адресант, внаслідок нестачі своїх знань з польської мови, називає ім'я письменника не у називному відмінку, а зчитує назву, яка була написана на пам'ятникові, установленому Адамові Міцкевичу, на знак подяки від його народу. Американець звичайно ж не помічає, що адресант вжив давальний

УДК [378: 016: 331]: 004

Слив'юк М. В., магістрант

РОЛЬ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

У статті розкрито сучасні особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) учня шляхом застосування сучасних інформаційних технологій. Визначено рівні оволодіння учнями ІКК, описано засоби та методи роботи з комп'ютером, під час яких формується ІКК. Показано фактори, врахування яких дозволить забезпечити безперервне покращення вмінь і навичок учнів та вчителів протягом всього життя.

Ключові слова: Інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКК), сучасні інформаційні технології (СІТ), методика навчання, школа.

The article reveals the modern peculiarities of the information and communication competence (ICC) formation by means of the modern information technologies usage. The levels of ICC acquirement by the students have been determined. The means and methods of work with a computer during which ICC is being formed have been described. The factors have been shown, the inclusion of which will ensure continuous improvement of the students' and teachers' skills and abilities throughout their lives..

Key words: Information and communication competence (ICC), modern information technologies (MIT), teaching methods, school.

Постановка проблеми. Проблематика розвитку сучасної інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) учнів невпинно загострюється з рівнем розвитку нашого техногенного суспільства. У сучасному світі неможливо стати повноцінним членом суспільства, не володіючи і постійно не покращуючи власні навички ІКК. Саме тому школа має забезпечити формування базового фундаменту для подальшого покращення цієї компетентності. Найкращим помічником у цій роботі виступає персональний комп'ютер, без якого зараз важко

УДК 159.923

Мельник Ю.С., аспірантка

ЦІННОСТІ ЯК ДУХОВНЕ НАДБАННЯ ОСОБИСТОСТІ

У статті досліджується актуальна проблема індивідуального ставлення людини до цінностей в аспекті методології особистісного підходу. Описуються різновиди цінностей та їх вплив на духовний розвиток індивіда. Аналізуються традиційні типології релігійних особистостей зокрема: Е. Шпрангера, Г. Оллпорта, Ю. Макселона та ін.

Ключові слова: духовність, особистість, релігійність, релігійна особистість, цінності, ціннісні орієнтації.

The article deals with the actual problem of individual attitude towards values in the aspect of the methodology of a personal approach. Types of values and their influence on the spiritual development of the individual are described. The traditional typologies of religious personalities are analyzed in particular: E. Spranger, G. Allport, J. Maxellon et al.

Key words: spirituality, personality, religion, religious personality, values, value orientations.

Постановка наукової проблеми. Сьогодення України є доволі складним та неоднозначним, а майбуття не завжди веде за собою оптимістичні перспективами. До політичних, економічних та інших численних негараздів належать ще й релігійні, що загострюють істотну кризу нашого державного сьогодення. При цьому за певними очевидними, на перший погляд, причинами подібних конфліктів і «розколів» нерідко приховуються більш глибокі чинники психологічного змісту, а не тільки політичні чи історичні передумови. Одним із таких чинників виступає проблема індивідуального ставлення до релігійних цінностей, що є комплексним, складно структурованим феноменом. Адже кожна людина є суб'єктом релігійного мислення та сприйняття, оскільки переживає, осмислює ті чи інші цінності, які свідчать про духовне надбання особистості.

Особливості використання ІКТ у процесі вивчення художньому проектуванню впливають зі змісту дисципліни «Художнє проектування».

Методичний комплекс дисципліни «Художнє проектування» включає: навчальну та робочу програми; тексти лекцій; інструкції до лабораторних занять; завдання для самостійної роботи; індивідуально-дослідні завдання; методичне забезпечення (плакати, стенди, електронні посібники, тести); список рекомендованої літератури та інформаційні ресурси. У процесі розробки навчально-методичного комплексу застосовувались комп'ютерні програмні засоби типу текстових редакторів, графічних програм, мультимедійних програм, наприклад: «Microsoft Office Word», «Microsoft PowerPoint», «Adobe Photoshop», «Corel Draw» та ін.

Під час проведення лекційних занять застосовуються ІКТ у формі презентацій та відеофільмів з допомогою переносного ПК типу «нетбук», мультимедійного проектора та екрану. Завдяки мультимедійній інформації, яку містять програмні засоби, студенти вчаться пов'язувати сформовані уявлення з навчальною темою, робити потрібні доповнення, самостійні висновки та узагальнення. Перевагою застосування мультимедійних програм на лекційних заняттях є те, що завдяки фактичній достовірності й сконцентрованості викладання навчального матеріалу студенти отримують значний обсяг навчальної інформації за порівняно короткий час.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, технологічний і методичний супровід навчання студентів художньому проектуванню передбачає поступове впровадження інформаційних технологій з урахуванням існуючої матеріальної бази, кадрового складу та кваліфікації викладачів, а також програмного і дидактичного оснащення навчального процесу.

Застосування ІКТ для професійної підготовки майбутніх фахівців дозволяє підвищити якість навчання, розвинути творчі здібності студентів, а також навчити їх самостійно мислити й працювати з навчальним матеріалом, що сприяє їх безперервному вдосконаленню впродовж усього життя. Студент перестає бути пасивним слухачем і залучається до активної пізнавальної діяльності, а педагог стає координатором навчального процесу.

Дидактичні оцінки цих нових і незвичних засобів навчання викликають почуття від захоплення та суперечливих тверджень про революцію в освіті до сумної констатації низької результативності і даремності. Можна чекати, що відеопідручники стануть у нагоді там, де необхідний образний та емоційний виклад фактичного матеріалу.

цінності. Він вважав, що цінності самі собою не мають буття, вони є вимогами, зверненнями до волі особистості, до цілей, які вона ставить перед собою. Згідно з поглядами видатного неокантіанця В. Віндельбанда, цінності – це ідеальне буття, буття норми, яке співвідноситься не з емпіричною, а з трансцендентальною свідомістю. Як цінності в нього виступають істина, добро і краса, а наука, мистецтво, релігія розглядаються як ціннісні блага культури, без яких людство не може існувати. Цінність, згідно з В. Віндельбандом, «є ціль сама по собі», до неї прагнуть заради неї самої, а не заради матеріального інтересу. Цінність – це не реальність, це ідеал, носієм якого є трансцендентальна свідомість [3].

Інший неокантіанець Г. Ріккерт також розробляв теорію цінностей як основу істинного знання та моральної поведінки. Цінність, на його думку, є чимось повністю безвідносним і в такому розумінні трансцендентним як відносно буття, так і відносно суб'єкта пізнання. Згідно з теорією Ріккерта, саме цінності визначають ступінь індивідуальних відмінностей, акцентуючи увагу на багатоманітні риси та властивості різних предметів і явищ, на сутності індивідуального та унікального. Він виділив шість основних категорій цінностей: істину, красу, безособистісну святість, моральність, щастя і особистісну святість. Ріккерт підкреслює надсуб'єктивний і надбуттєвий характер цінностей, визначаючи їх як основу буття, пізнання та людської діяльності.

На відміну від наукового розуміння суб'єктивної природи цінностей, М. О. Лоський вважає: «Ймовірне відношення цінності до відчуття та волі не дає права будувати психологічну теорію цінності: цінність є умовою певних відчуттів і бажань, а не наслідком їх. Необхідний зв'язок цінностей з суб'єктом, саме та обставина, що всяка цінність є цінність для будь-якого суб'єкта, не дає права говорити, що цінності суб'єктивні. Як пізнання світу передбачає свідомість, але з цього зовсім не виходить, ніби пізнана істина сповна обумовлена свідомістю, так і ціннісний характер світу передбачає наявність суб'єктів. Однак це не означає, що цінності сповна обумовлені буттям суб'єктів. Цінність є чимось, що виходить за межі протилежності суб'єкта та об'єкта, оскільки обумовлюється відношенням суб'єкта до того, що вище за всяке суб'єктне буття, саме до абсолютної повноти буття» [5, с. 32].

Представник філософської антропології М. Шелер вважав, що цінності можна досягнути лише через переживання. Серед актів переживання цінностей дослідник виділяє співчуття, любов, ненависть. Бог для Шелера – це вища цінність, а любов до Бога –

допомогою повнішого використання доступної інформації, причому комп'ютер виступає в ролі засобу, а не суб'єкта навчальної діяльності, він помічник педагогу, а не його заміна [1; 2].

Поняття «інформаційно-комунікаційні технології» (ІКТ) не є однозначним. Загалом ІКТ можна визначити як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження й управління інформацією. Під цими технологіями мають на увазі комп'ютери, мережу Інтернет, радіо та телепередачі, а також телефонний зв'язок [6].

Інформаційно-комунікаційні технології можна застосовувати як засоби навчання; засоби, що вдосконалюють процес викладання; інструмент пізнання навколишньої дійсності і самопізнання; засоби розвитку особистості того, кого навчають; об'єкт вивчення в межах засвоєння курсу інформатики; інформаційно-методичне забезпечення й управління навчально-виховним процесом; засоби комунікації; засоби автоматизації процесу обробки результатів експерименту і управління; засоби автоматизації процесів контролю і корегування результатів навчальної діяльності, тестування і психодіагностики; засобів організації інтелектуального дозвілля. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють будувати процес навчання таким чином, що у зміст навчання включається вивчення стратегій розв'язування задач, утому числі творчих; забезпечується аналіз і засвоєння студентом (учнем) своєї діяльності; зміст професійного навчання будується з урахуванням реальних виробничих процесів [5, с. 106].

Використання засобів ІКТ здійснюється нині педагогічними працівниками на практиці залежно від таких впливових чинників, як: рівень освіти та кваліфікації; лідерські якості (бажання бути новатором щодо впровадження нових педагогічних засобів і методик, досягати якісних результатів навчання); вміння самостійно здійснювати пошук ІКТ та засобів віртуальної наочності (ЗВН) щодо підвищення ефективності навчального процесу, опановувати їх і застосовувати у професійній діяльності; ступінь інформаційно-аналітичної грамотності; додатково отримані надпрофесійні компетентності (комп'ютерна графіка чи програмування, сучасні сервіси та програми); фінансовий стан (можливість придбати комп'ютерну техніку та програмне забезпечення); доступність користування мережею Інтернет тощо. При цьому технологічний супровід художньо-проектної підготовки студентів забезпечується впровадженням у навчальний процес інформаційних технологій, передовсім систем автоматизованого проектування (САПР), а

суспільних стосунків, причому ціннісні орієнтації визначають тип поведінки і діяльності [2, с. 6].

Ціннісні орієнтації визначають цілі діяльності і засоби їх досягнення: від змісту ціннісних орієнтацій індивіда залежить, як він сприймає ту або іншу ситуацію, які завдання ставить перед собою, який спосіб дії обере. Таким чином, ціннісні орієнтації – це динамічна, ієрархічна система цінностей, яка постійно розвивається і віддзеркалює ті, які склалися в результаті взаємодії особистості та суспільства.

Ціннісні орієнтації особистості виконують ряд важливих функцій:

- гармонізують та інтегрують духовний світ індивіда, визначаючи його соціальну значущість;
- визначають цілісність, унікальність і неповторність особистості;
- регулюють поведінку і діяльність людини в суспільстві, визначаючи її дії і вчинки.

Розвинені ціннісні орієнтації – ознака зрілості особистості, показник міри її соціалізації. Стійкість і несуперечлива сукупність ціннісних орієнтацій забезпечує такі якості особистості, як цілісність, надійність, вірність певним принципам й ідеалам, здатність до вольових зусиль в ім'я цих ідеалів і цінностей, активність життєвої позиції. Нерозвиненість ціннісних орієнтацій – ознака інфантилізму, панування зовнішніх стимул-реакцій у внутрішній структурі особистості, ознака безпосередності дії об'єкту прагнення на потребу [3].

Цінності суспільства, заломлені через індивідуальну життєдіяльність, відбиваються в психологічній структурі людини у формі особистих цінностей. Чим більше цінність пов'язана із задоволенням якихось суттєвих особистих потреб, тим вона значиміша, тим більш стійкий її сенс для людини.

Таким чином, ціннісні орієнтації – це ті стани, явища та процеси в довколишньому житті, які стають орієнтирами для людини, спрямовують формування її цілей, а також способи їх досягнення. Представленість життєвих цінностей у свідомості особистості залежить від вікових особливостей, психологічних новоутворень, загального розвитку людини.

Зазначене вище характерне і для розвитку суспільства загалом. Тобто людина відображує, інтеріоризує суспільні цінності: якщо суспільство моральне і гармонійне, таким й будуть основні цінності середньостатистичного індивіда, якщо суспільство знаходиться у кризовому періоді розвитку, цінності та ціннісні орієнтації також будуть дифузними, несформованими.

УДК [378: 016: 331]: 004

Клим'юк В. І., магістрант

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ХУДОЖНЬОМУ ПРОЕКТУВАННЮ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті виокремлено найбільш перспективні напрямки упровадження в процес навчання майбутніх учителів технологій засобів інформаційно-комунікаційних технологій та визначення можливостей їх ефективного використання на заняттях художнього проектування. Навчання художнього проектування з використанням інформаційних технологій передбачає різномірневу інформаційно-комп'ютерну підтримку навчальних курсів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформаційні технології, презентація, відео, художнє проектування.

The article highlights the most promising directions of implementation in the future teachers of technologies' learning process information and communication technologies and identifying the opportunities for their effective use at the artistic design classes. Teaching of artistic design with the use of information technology provides different levels information computer support for training courses.

Key words: information and communication technology, information technology, presentation, video, art and design.

Постановка проблеми. Один із найважливіших напрямків інформатизації суспільства – інформатизація освіти – пропонує широке використання засобів інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі навчання і виховання, в керівництві навчально-виховним процесом, автоматизації інформаційно-методичного забезпечення закладів освіти.

Тому в умовах суспільства, що інтенсивно входить в інформаційну епоху, ефективне використання ІТ в освіті є не лише

особистості, процес якої залежить як від зовнішніх соціальних, так і від внутрішніх особистісних факторів. Крім того, у процесі соціалізації людина активно засвоює соціальний досвід і перетворює його у власні цінності, установки, орієнтири.

Цінності виконують подвійну функцію: функцію когнітивного елемента структури особистості й функцію мотивації, підтвердження, що бачимо у наведених концепціях. На підставі цих форм складається внутрішня позиція особистості стосовно світу, яка виражається у спрямованості особистості.

Отже, ціннісні орієнтації – це основна складова у структурі особистості, яка має у своїй основі мотиваційний, когнітивний, емоційний та оціночний компоненти. Як відомо, вони вільно обираються і всебічно враховують індивідуальні інтереси та потреби людини. Ціннісні орієнтації – елемент внутрішньої структури особистості, вони формуються та реалізуються, опираючись на життєвий досвід індивіда у процесах соціальної адаптації та соціалізації. Цінності усвідомлюються як певна основа для сенсу та мети життя, а також визначають засоби їх реалізації. Варто зазначити, що, на відміну від соціальних установок, ціннісні орієнтації усвідомлюються, вони визначають ієрархію сприйняття життєдіяльності особистості як на рівні сьогодення, так і на перспективу. Найбільш чітко ціннісні орієнтації проявляються в ситуаціях прийняття важливих рішень, які мають наслідки та вплив на майбутнє життя індивіда. Завдяки такому феномену зберігається цілісність, стійкість особистості, програми й стратегії її діяльності. Особистість орієнтується на конкретні об'єкти, як засіб досягнення власної мети. Отже, спираючись на зазначений вище матеріал, ми можемо дати наступне визначення ціннісних орієнтацій: це вибір життєвих сенсів, та готовність, або навпаки вести себе у відповідності з ними. Вони формують спрямованість інтересам і прагненням особистості, будують ієрархію власного вибору, формують програму поведінки, визначивши рівень домагань для реалізації особистого плану життя [7].

Висновки з дослідження та перспективи подальших досліджень. На основі комплексного аналізу ціннісних засад християнського вчення в нашому дослідженні визначається специфіка аксіологічної системи християнства й простежуються особливості її впливу на духовний, особистісний і соціальний рівні життєдіяльності людини. У християнстві поняття «цінність» широко використовується в практично-етичних конструкціях, хоча майже відсутні розробки теоретичних аспектів ціннісної проблематики. Специфіка християнської аксіології зумовлена особливостями

технологій під час пошуку відповідей на питання «Як навчати? Як створити умови?», внаслідок чого актуалізується формальний аспект навчання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, інтерактивні технології на уроках трудового навчання допомагають учням:

- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу й тому зробити засвоєння знань на уроках трудового навчання більш доступним;
- навчитись формулювати власну думку, правильно її висловлювати, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати;
- навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати різні технологічні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в ці життєві ситуації і переживання їх;
- учитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути діалогу;
- знаходити розв'язання проблеми;
- розвивати навички проектно-технологічної діяльності, самостійної роботи, виконувати творчі роботи.

Інтерактивні методики передбачають спільне навчання (навчання у співпраці: і учень, і вчитель є суб'єктами навчання). Учитель виступає лише в ролі більш досвідченого організатора навчального процесу. Усі учасники навчального процесу при цьому взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно розв'язують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії, результати праці своїх однокласників і свою поведінку. Учні заглиблюються в атмосферу ділової співпраці з розв'язання проблеми, яка є найсприятливішою для вироблення навичок і якостей особистості. Особливістю цих методик є те, що вони найбільш природні, створюють сприятливі умови для формування політехнічних знань, вмінь і навичок, дають можливість виявити свої інтелектуальні якості. Інтерактивні методики дають змогу впливати не тільки на свідомість людини, а й на її почуття, емоції, вольові якості, тобто включають у процес навчання «цілісність людини». Важливою в цьому процесі є мета застосування цих методик і місце різноманітних видів дій, виходячи з того пізнавального рівня, на який вони виводять учня.

УДК 613.8

Прус А. О., аспірантка

ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ, МЕХАНІЗМИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

У статті розглянуто теоретичні підходи до трактування поняття психологічної безпеки особистості. Проаналізовано структуру психологічної безпеки особистості та рівні її організації такі як відчуття і почуття, сприйняття і оцінка навколишньої дійсності щодо критерію «небезпечно-безпечно», аналіз і прогнозування безпечного майбутнього. Визначено механізми формування та розвитку психологічної безпеки особистості.

Ключові слова: психологічна структура особистості, наслідування, ідентифікація, соціальна оцінка бажаної поведінки, конформність, віктимність.

The article deals with theoretical approaches to the interpretation of the concept of psychological security personality. The structure of psychological security of the personality and the level of its organization such as sensation and feeling, perception and estimation of the surrounding reality concerning the «dangerously safe» criterion, analysis and prediction of a safe future are analyzed. The mechanisms of formation and development of psychological security of the personality are determined.

Key words: psychological structure of the person, imitation, identification, social assessment of the desired behavior, conformality, victimization.

Постановка проблеми. Психологічна безпека особистості є необхідною умовою розвитку її функціональних можливостей, профілактики психосоматичних порушень, реалізації особистісного потенціалу. С. Рубінштейн писав: «Особистість утворює основу, визначальне трактування психіки людини в цілому. Усі психічні процеси становлять психічний зміст життя особистості. Кожен вид психічних процесів вносить свій специфічний внесок у багатство її внутрішнього життя» [6]. Людина на різних етапах онтогенезу,

Під час використання активних методик учень більшою мірою стає суб'єктом навчання, вступає у діалог з учителем, виконує творчі, проблемні завдання; буває і зворотний зв'язок – запитання від учня до вчителя. Учень устанавлює індивідуальний контакт з учителем, а не із членами групи. Такі методики нині займають помітне місце на практичних та лабораторних заняттях, в самостійній роботі учнів. Вони мають обмежені можливості у зміні позиції учня, оскільки він не завжди перебуває у стані того, хто вчиться.

Отже, активний тип навчання передбачає застосування методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність учнів. Учень виступає «суб'єктом» навчання, вступає в активний діалог з іншими учасниками навчального процесу.

Наукові дослідження твердять, що для того, щоб учні слухали і не думали над сторонніми речами, учителі повинні промовляти від 400 до 500 слів за хвилину. Адже це неможливо: людина говорить у чотири рази повільніше, а тому учні відволікаються, іноді їм просто стає нудно.

Цілком зрозуміло, чому вчителі трудового навчання віддають перевагу репродуктивним методам, викладають їм матеріал у готовому вигляді. Одна із головних причин полягає у тому, що розповідь та пояснення є методами набагато простішими, доступнішими і, безумовно, швидшими. Хоча можна швидко повідомити учням те, що вони повинні знати, і вони забудуть це ще швидше. Набагато важливіше навчити, ніж просто повідомити інформацію.

Відомо, що процес трудового навчання потребує напруженої як фізичної так і розумової роботи дитини і її власної активної участі в цьому процесі. Пояснення й демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх стійких технічних знань. Цього можна досягти тільки за допомогою інтерактивного навчання, яке дозволяє різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість учня, а й на його почуття, волю, трудові дії, практику [2].

Ми поділяємо думку науковців [5], що виокремлюють інтерактивне навчання як певний різновид активного, адже слово «інтереактив» конкретизоване англійським «inter» – взаємний, тому ми можемо говорити про інтерактивне навчання як діалогічне. Погоджуємося з визначенням інтерактивних технологій навчання О. Пометун та Л. Пироженко, які вважають, що інтерактивна технологія навчання передбачає залучення до навчального процесу всіх його учасників, де кожен учень має конкретне завдання, за яке

природних і соціальних потреб громадян сьогодні й дає їм впевненість у майбутньому [5, с. 47-54].

І. Баєв визначає психологічну безпеку особистості як стан психологічної захищеності, а також здатність людини і середовища відбивати несприятливі зовнішні та внутрішні впливи [1].

Г. Грачов та І. Мельник трактують досліджуване поняття як певний стан захищеності психіки особистості від дії різноманітних інформаційних факторів, які перешкоджають або утруднюють формування й функціонування адекватної інформаційно-орієнтовної основи соціальної поведінки людини в цілому і життєдіяльності в суспільстві, а також адекватної системи її суб'єктивного (особистісного) ставлення до навколишнього світу й самого себе [4].

І. Приходько розглядає дане поняття як багаторівневу динамічну систему, що визначає рівень захищеності психіки людини, її здатність підтримувати оптимальний рівень функціонування, усувати виникаючі зовнішні й внутрішні загрози і можливість збереження на досить стійкому дієздатному рівні [4].

У свою чергу, Н. Шлікова говорить про психологічну безпеку особистості як про складне структуроване психологічне утворення, що припускає розгляд психологічної безпеки як цілісної системи процесів, результатом яких є відповідність потреб, цінностей, можливостей суб'єкта відбитим характеристикам реальної дійсності [4]. У структуру психологічної безпеки особистості (за Н. Єфімовою) входять:

- темпераментальні-характерологічні характеристики;
- спрямованість на безпеку по відношенню до себе, інших людей і навколишньої дійсності;
- компетентність у сфері психологічної, соціальної, професійної безпеки;
- Особистісні характеристики, складові гнучкості (інтелектуальна, емоційна, поведінкова), яка виявляється, з одного боку, у здатності особистості зберігати стійкість (стабільність) в середовищі з певними параметрами і з психотравмуючими впливами, у стійкості до деструктивних внутрішніх і зовнішніх впливів, з іншого – проявляти емоційну експресивність, інтелектуальну, поведінкову варіативність, визначальну оптимальну позицію суб'єкта в даних умовах середовища;
- самосвідомість: самопізнання (характеристики безпечної особистості), самоставлення (адекватна самооцінка), саморегуляція (врівноваженість) [3, с. 145-150]. На основі теоретичних і практичних досліджень Н. Шлікової та Н. Єфімової представлена рівнева організація безпеки особистості (рис. 1). Перший рівень – оцінка і

навичок, як думання, розуміння суті речей, осмислення ідеї та концепції і вже на основі цього – вміння шукати потрібну інформацію, трактувати її і застосовувати в конкретних умовах, належать до класу інтерактивних [3].

Інтерактивна технологія навчання – це така організація навчального процесу, за якої неможлива неучасть школяра у колективному взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії всіх його учасників процесі навчального пізнання: або кожен учень має конкретне завдання, за яке він повинен публічно прозвітуватись, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою чи перед усім класом завдання. Інтерактивні технології навчання включають чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють процес пізнання, та розумові і навчальні і умови й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів.

На відміну від методик, інтерактивні навчальні технології не вибираються для виконання певних навчальних завдань, а самою своєю структурою визначають кінцевий результат.

Інноваційні технології навчання в одному випадку ставлять його (учня) в позицію режисера, у другому – в позицію учителя, у третьому – консультанта, у четвертому – творця або художника, у п'ятому – організатора діяльності дітей або однокласників, в шостому – в позицію учня, в сьомому – організатора взаємонавчання тощо. Чим різноманітніша позиція, тим повноцінніше розвивається особистість учня, його розумова діяльність набуває системного характеру, виробляється гнучкість мислення і дій.

Уперше в науковій літературі класифікацію інтерактивних технологій подають О. Пометун, Л. Пироженко, визначаючи в ній чотири групи:

1. Інтерактивні технології кооперативного навчання: робота в парах («один проти одного», «один – вдвох – всі разом», «думати, працювати в парі, обмінятися думками»); ротаційні (змінювані) трійки; «два – чотири – всі разом»; карусель; робота в малих групах («діалог», «синтез думок», «спільний проект», «пошук інформації», «коло ідей» (або «Раунд Робін», або «кругова система»)); акваріум.

2. Інтерактивні технології колективно-групового навчання: обговорення проблеми в загальному колі; «мікрофон»; «незакінчені речення»; «мозковий штурм»; «навчаючи – учусь» (або «кожен учить кожного», або «Броунівський рух»); «ажурна пилка» («Мозаїка», «Джиг-со»); аналіз ситуації (case – метод); вирішення проблем; «дерево рішень».

Психологічну безпеку особистості забезпечує рівень психологічного захисту. Психологічний захист становить складну систему соціальних, соціально-психологічних та індивідуальних механізмів, яка забезпечує психологічну безпеку людини в суспільстві як особистості і активного соціального суб'єкта, його психологічну захищеність в умовах впливу різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів.

Механізми процесу формування та розвитку психологічної безпеки особистості детерміновані поведінкою людини в різних ситуаціях. За вибір поведінки відповідає суб'єктивне уявлення ситуації у свідомості людини. Наприклад, почуття загрози або страх виникають, коли людина оцінює ситуацію як небезпечну. Отже, загроза сама по собі ще не є джерелом психологічної небезпеки.

Люди, які сформували навички роботи в небезпечних умовах і оволоділи способами усунення особистісної загрози, як правило, не відчувають страху, невпевненості або пригніченості. У тому випадку, коли загроза виникає несподівано, людині доводиться шукати вихід із ситуації, змінюючи раніше існуючі форми поведінки і плани дій. Відчуття загрози може виникнути, якщо людина не має можливості задовольнити істотні для неї потреб [2, с. 3-7].

Одним із перших механізмів засвоєння соціального досвіду, в тому числі безпечної поведінки, є наслідування дитиною зразків безпечної поведінки дорослої людини. Дитина імітує слова, жести, міміку, дії і вчинки своїх батьків. Із того, як дитина грається, ми можемо визначити, що вона бачила і який досвід засвоїла. Наприклад, граючись у «дочки-матері», дівчинка відтворює зразок взаємин і поведінки своїх батьків.

Завдяки механізму ідентифікації відбувається засвоєння зразків поведінки в афективній, соціальній, професійній сферах. Ідентифікація, будучи одним із провідних механізмів соціалізації людини в суспільстві, супроводжує реалізацію багатьох інших механізмів, таких як соціальна оцінка бажаної поведінки, конформізм та інші. Вона залежить від чинників культури, релігії, епохи і зазнає істотних змін в сучасному світі, що сприяє появі негативних соціальних психологічних явищ.

Механізм соціальної оцінки бажаної поведінки здійснюється в процесі соціального контролю. Підкріплюючим та формуючим чинником є реакція оточуючих, а образ взаємного сприйняття є регулятором поведінки. Позитивна соціальна оцінка (оцінка-підтримка, оцінка-схвалення) активізує дії суб'єкта на безпечну поведінку, підвищує його самооцінку, сприяє творчій активності.

7. Зайцева Н. Что такое дизайн? / Н. Зайцева // Юный художник. – 1989. – №6. – С. 42-45.
8. Краткий словарь по эстетике // [под ред. проф. М. Ф. Овсянникова]. – М. : Просвещение, 1993. – 223 с.
9. Михайлов С. Основы дизайна / С. Михайлов, Л. Кулеева. – Казань : Новое Знание, 1999. – 240 с.
10. Татіївський П. Витоки і розвиток технічної естетики в Україні / П. Татіївський // Мистецтво та освіта. – 2000. – №3. – С. 7-10.
11. Украинская советская энциклопедия. – Том 3. – К. : Главная редакция украинской советской энциклопедии, 1980. – 543 с.
12. Черняк Л. Эстетика товаров та дизайн: навч. посібник / Л. Черняк, Ю. Яценко. – К. : КНТЕУ, 2006. – 227 с.

УДК 37.035.3 – 035.42

Собчук С. М., магістрант

СУТНІСТЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються аспекти використання елементів інтерактивних технологій на уроках трудового навчання. Розкриваються особливості використання технологій інтерактивного навчання у шкільній практиці трудового навчання. Встановлено, що інтерактивні технології на уроках трудового навчання допомагають учням розвивати навички проектно-технологічної діяльності, самостійної роботи, виконувати творчі роботи.

Ключові слова: технології освіти, інтерактивні технології, інтерактивні моделі, кооперативна форма навчання.

The use of elements of interactive technologies at the lessons of labor education have been analyzed in the article. The peculiarities of the interactive learning technologies use at school practice of labor education have been described. It has been instaled that interactive technologies at the lessons of labor education help students to develop their skills in design technological and individual work, and perform creative work.

зразкам безпечної поведінки, ідентифікації, соціальної оцінки бажаної поведінки, конформності, віктимності.

Література

1. Баев И. А. Психологическая защищённость и психологическая безопасность современного человека [Электронный ресурс] / И. А. Баева. – Режим доступа : http://ruscenter.ru/netcat_files/multifile/2416/_Psihologicheskaya_zaschis_chennost_i_psihologicheskaya_bezopasnost_sovremennogo_cheloveka__text_i_audiozapis_vystupleniya.
2. Волков Е. Н. Безопасность и Сознание / Е. Н. Волков // Журнал практического психолога. – 2008. – № 4. – С. 3-7.
3. Ефимова Н. С. Профессиональная безопасность как психолого-педагогическая проблема подготовки специалистов / Н. С. Ефимова // Научно-технические ведомости СПб ПГУ : Гуманитарные и общественные науки. – 2011. – № 4. – С. 145-150.
4. Приходько И. И. Влияние гражданского общества на психологическую безопасность личности [Электронный ресурс] / И. И. Приходько. – Режим доступа : <http://rikmosgu.ru/students/informatization>.
5. Роцин С. К. Психологическая безопасность: новый подход к безопасности человека, общества и государства / С. К. Роцин, В. А. Соснин // Российский монитор. – 1995. – № 6. – С. 47-54.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб : Питер, 2000. – 720 с.
7. Социальная психология безопасности / [под ред. А. Н. Сухова, А. А. Деркача]. – М. : Знание, 2001. – С. 231-243.

коліс мала свій кожух на зразок автомобільного крила. Загалом машина справляла елегантне враження.

Конструктори при створенні форми цих локомотивів керувалися функціонально-технічними міркуваннями – швидкісний кур'єрський паровоз повинен бути обтічним. Інженерне рішення було навіть більш вдалим, ніж у пізнішій моделі Р. Лоуї. Опушений вниз фартух (попередник сучасного спойлера) вітчизняного паровоза направляв потік повітря вгору по обтічному кожуху повз відкриті колеса, а в американському аналозі потік повітря прямував на колеса, під поїзд. У транспортних журналах СРСР засудили «модну обтічність форм» обох паровозів, яка була занесена нібито із Заходу. Як тут не згадати, що попередник «К-2» паровоз «К-1» (1938), на додаток до класичної форми, мав два величезних червоних прапора, виконаних із листового заліза і приклепаних до бортів поблизу котла. Передня частина була прикрашена великою гербом СРСР, а носова частина котла – червоною п'ятикутною зіркою з профільними портретами в центрі [10, с. 2].

У наш час проектування об'єктів інженерного дизайну, що колись вважалося частиною чисто інженерної творчості, усе більше привертає увагу художників, архітекторів і дизайнерів, які активно використовують їх художні можливості у становленні повноцінного життєвого середовища людини. А окремі твори інженерного дизайну – автостради Німеччини і США, Дніпрогес, Бруклінський міст, греблі і польдери Голландії, ірригаційні системи Середньої Азії, естакади японських поїздів на повітряній подушці – давно стали зразками впровадження «високої» естетики в будь-які прояви інженерно-технічної думки.

Інженерний дизайн – нова, надзвичайно перспективна зона дизайнерської творчості, особлива форма інтеграції художнього і прагматичного ставлення людини до дійсності, що лежить на межі архітектури, ландшафтного дизайну і різних напрямків технічного мистецтва, що знаходиться сьогодні на стадії професійно-естетичного самовизначення.

Так, поряд із переважаючим в сучасній практиці уявленням про провідну роль архітектурних об'єктів у формуванні образу міста, зарубіжний досвід останніх десятиліть усе частіше демонструє пошук нового змісту в оточуючому будинок просторі, у його естетиці і засобах дизайну.

Важливість вивчення інженерного дизайну студентами педагогічних вишів полягає у використанні його у своїй подальшій професійній діяльності та повсякденному житті. Уміння застосовувати інженерний дизайн в умовах науково-технічного

У період української революції 1917-1919 рр. сформувалася плеяда організаторів освітньої справи та педагогів-теоретиків, серед яких М. Грушевський – перший голова Української Центральної Ради, І. Сташенко – перший міністр народної освіти УНР, І. Огієнко – міністр освіти за часів Директорії, С. Русова – голова Центрального Бюро Всеукраїнської Вчительської Спілки [2, с. 213].

Проаналізувавши творчу спадщину видатних митців Кременеччини (О. Неприцького-Грановського, М. Вериківського, О. Лятуринської, Ю. Ваврового, У. Самчука, С. Даушкова), ми можемо стверджувати, що основні ідеї їх творчості стосуються патріотичного, народного, естетичного виховання особисті.

Метою даного дослідження є висвітлення основних педагогічних ідей видатних діячів Кременеччини поч. ХХ ст. на прикладі творчості Олександра Неприцького-Грановського, Юхима Ваврового, Сергія Даушкова.

Завдання статті – розглянути літературну спадщину О. Неприцького-Грановського, Ю. Ваврового, С. Даушкова і визначити зв'язок творчості письменників із патріотичним та естетичним вихованням особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історія стверджує, що початок ХХ ст. знаменувався піднесенням революційної боротьби. Період першої російської революції 1905-1907 років характеризувався тим, що під заборонами були твори таких відомих діячів, таких, як: Тарас Шевченко, Михайло Драгоманов, Володимир Винниченко. Неодноразово були випадки, коли влада переслідувала населення за пропагування революційних ідей, заклик повалення царського самодержавства. Відбувалося це і в Кременечці, наслідок цього – кілька показових судових процесів, що мали стримати хвилю революційної боротьби [9, с. 106].

Були й певні позитивні зміни в політичному житті, в галузі культури, освіти. Доказом цього є початок функціонування Кременецького комерційного училища. У цьому закладі навчалися відомий український композитор і диригент М. Вериківський (1891-1976), російський письменник Л. Нікулін (1891-1967), американський учений-хімік М. Караш (1895-1957) [9, с. 108].

Незважаючи на певне послаблення російського гніту, був присутній жорсткий контроль в освіті та культурі нашого краю. Російська монархія подавляла українське національно-культурне життя. Цьому сприяла заборона викладання українською мовою і переслідування населення.

Можемо стверджувати, що національне, естетичне і моральне виховання відбувалось на сторінках заборонених тоді літературних

може бути, наприклад, автором виставочної експозиції, але без роботи методиста, конструктора, світлотехніка йому не обійтися, експозиція не буде повноцінною. У створенні штучних супутників і ракет також беруть участь дизайнери, але не можна ж назвати дизайнера автором ракети. Дизайн спирається не тільки на інженерну думку, але і на науку. Основною наукою є технічна естетика. Слово «естетика», що дісталось нам від древніх греків, перекладається як «чуттєве сприйняття прекрасного». Важко з'єднати це поняття з технікою? Для початку, мабуть, так. Але от у Нью-Йорку, в музеї сучасного мистецтва почесне місце зайняла друкарська машинка «Валентино» дизайнера Етторе Сотсада. Поруч із картиною і скульптурою – друкарська машинка, твір мистецтва й одночасно утилітарний предмет, серійний виріб, що прийшов в сотні будинків.

Ми знаємо дизайн виробів, дизайн середовища, графічний дизайн, життя підказало необхідність створення екологічного дизайну. Був в історії такий унікальний випадок, коли при формуванні уряду Сальвадор Альєнде ввів до його складу дизайнера.

Раціональне структуро- і формоутворення об'єкту, виробу (з урахуванням конструктивно-технологічних вимог) як носія та виразника взаємодії фізичних сил, спрямованих на виконання певної роботи одержало специфічну назву – «інженерний дизайн». Естетична виразність технічної конструкції, наприклад, фюзеляжу літака, форми моста, опори ЛЕП, є похідною від суто математичних розрахунків. Саме цим інженерний дизайн відрізняється від інженерії, де естетичні цілі спеціально не ставляться.

Інженерний дизайн – частина дизайнерської творчості, пов'язана з формуванням об'єктів і систем інженерно-технічного призначення, особлива частина промислового дизайну. Вироби інженерного дизайну відрізняє принципове підпорядкування утилітарно-прагматичним настановам і завданням проектування, неухильне дотримання вимог та ефективної експлуатації і безаварійного функціонування. До об'єктів інженерного дизайну належать мости, дороги, шляхопроводи, тунелі та інші «статичні» інженерно-технічні споруди, а також греблі, шлюзи, канатні й підвісні дороги, ліфти, ескалатори, встановлення інженерних комунікацій (лінії електропередач, трансформаторні підстанції), унікальні науково-дослідні прилади та комплекси (реактори, радіорелейні системи, телескопи та ін.). Формоутворення споруд і пристроїв цього класу зовні ніби відокремлене від завдань естетики або індивідуальних вимог художньої цілісності. Однак в основі їх форм лежить

Вірш передає безмежний сум за рідною країною, за мовою: «...охопить душу туга, гострий біль» [4, с. 117]. Поет був змушений виїхати із рідної домівки, це свого роду була для нього пустка, своя в'язниця, своя чужина, в якій він був змушений жити і творити. Фактично вигнаний владою, він навіть за тисячі кілометрів створює вірші, пройняті тугою за Україною.

Проаналізувавши поезію автора, бачимо, що патріотичне виховання є основною творчістю поета. У своїх віршах він навчає шанувати рідну мову, відстоювати ідеї незалежності і патріотизму, бути свідомим українцем.

Ще один твір О. Грановського, який заслуговує на увагу, – це вірш «Поклін тобі». Поет возвеличує український народ, водночас співчуває і аплодує нескореності і нестримності:

«Ти ласки в ката не просив,

Дарма що жив століттями в неволі»

«Вогнем повстань степи трусив

За рідну хату, волю й рідне поле... [4, с. 47].

У цих рядках зображена вся важкість становища і так влучно звучать слова «Боями до мети кувалась доля» [4, с. 48].

Аналізуючи педагогічну думку О. Грановського, ми можемо стверджувати, що вся його творчість просякнута ідеями патріотичного виховання, які відповідають засадам сучасної педагогіки, цілям національної системи виховання.

Серед вітчизняних мислителів минулого поняття патріотичного виховання глибоко переосмислював філософ і педагог Г. Сковорода. Специфіку цього процесу він розглядав із позицій пізнання і самопізнання: «Кожний повинен знати свій народ, а в народі пізнати себе. Якщо ти українець, то будь ним» [7, с. 496]. Педагог наголошує на необхідності плекати у кожній людині любов до народу та Батьківщини, людську гідність, гордість, шанобливе ставлення до народних традицій, розвитку всього українського, неухильно дотримуватися виховних традицій українського народу.

В. Л. Омеляненко стверджує, що процес національного виховання ґрунтується на принципах народності, демократичності, природовідповідності, гуманності, єдності виховання й життєдіяльності, етнічності, культуровідповідності [3, с. 49].

К. Ушинський вважав, що патріотичне виховання – це прищеплення молодому поколінню почуття обов'язку перед Батьківщиною, відповідальності, високої гідності. Зокрема, він писав: «Як немає людини без самолюбства, так і немає людини без любові до Батьківщини, і ця любов дає вихованню вірний ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з його поганим» [6, с. 73].

За великої кількості тлумачень поняття «дизайн», які були на початку розвитку дизайну у світі, найбільш чітким вважається визначення, прийняте в 1964 році на міжнародному семінарі з дизайнерської освіти у м. Брюгге: «Дизайн – це творча діяльність, метою якої є визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають і зовнішні риси виробу, але головним чином ті структурні й функціональні взаємозв'язки, що перетворюють виріб у єдине ціле як з погляду споживача, так і з погляду виробника» [12, с. 90-91].

До визначення сутності «дизайну» як наукової категорії у своїх працях зверталися такі науковці, як Н. П. Валькова, В. Л. Глазичев, О. П. Голікова, Ю. О. Грабовенко, В. Я. Даниленко, А. Г. Дмитрук, Є. П. Зенкевич, Л. М. Кулєєва, Є. М. Лазарев, Т. Малдонадо, С. М. Михайлов, В. І. Михайленко, А. С. Москаєва, Л. А. Солов'йов, Ю. Б. Солов'йов, Т. А. Шевчук.

Існує багато підходів до визначення терміну «дизайн», перелічимо найбільш розповсюджені з них:

- дизайн розглядається як вид людської діяльності (Н. П. Валькова, В. Л. Глазичев, О. П. Голікова, Ю. О. Грабовенко, В. Я. Даниленко, А. Г. Дмитрук, Є. П. Зенкевич, Л. М. Кулєєва, Є. М. Лазарев, С. М. Михайлов, В. І. Михайленко, С. Москаєва, Л. А. Солов'йов, Ю. Б. Солов'йов, Т. А. Шевчук);
- дизайн розглядається як результат діяльності (В. Л. Глазичев, А. С. Москаєва, Є. П. Зенкевич);
- дизайн розглядається як творча активність (Т. Малдонадо).

Так, С. М. Михайлов та Л. М. Кулєєва зауважують, що в професійному розумінні дизайн означає проектно-художню діяльність із розробки промислових виробів з високими споживними та естетичними якостями, діяльність із організації комфортного для людини предметного середовища – житлового, виробничого, соціально-культурного [12].

Ю. Б. Солов'йов визначає дизайн як галузь художньо-конструкторської діяльності в промисловості, теорією цієї діяльності є технічна естетика, методом проектування – художнє конструювання, результатом – промислові вироби, які пройшли художньо-конструкторську розробку й утворюють разом з архітектурою штучно створене предметне середовище. Він зауважує, що впровадження принципів технічної естетики та методів художнього конструювання в першу чергу спрямоване на задоволення матеріальних та духовних потреб людини, на гуманізацію та естетизацію оточуючого людину предметного середовища [6, с. 24].

Крізь сльози сміятись несила
В неволі, останніх безкровних рабів
Веселість мене залишила... [8, с. 62].

Поет, повернувшись у рідне село, змушений був винаймати куток у далеких родичів. В останні роки життя намагався видати збірку власних віршів під назвою «Вогні горять», однак спроба була марною, адже тогочасні умови не дозволяли це зробити. Проте в 1967 році у збірнику «Революційна поезія Жовтня» було опубліковано 8 поезій Юхима Ваврового та 2 вірші потрапили на сторінки газети «Літературна Україна» [10, с. 96].

Ще однією постаттю, яка заслуговує на увагу, є письменник Сергій Даушков. Народився він 1905 р. у с. Лішня Кременецького повіту. Проаналізувавши його творчість, варто зазначити, що в ній домінують педагогічні ідеї народної педагогіки та етнопедагогіки [8, с. 69].

М. Стельмахович стверджує, що народна педагогіка українців своїм корінням сягає у сиву давнину. Вона знайшла своє відображення в усній народній творчості – у прислів'ях та приказках, піснях, казках, притчах. Змістом виховання і навчання був реальний процес побутового і трудового життя людей, а основними засобами – спостереження, показ і багаторазові повторення різних дій. Народна педагогіка стала першоосновою становлення і розвитку педагогічної науки. З її чистих джерел черпає творче натхнення не одне покоління видатних педагогів зокрема: Г. Сковорода, І. Котляревський, Т. Шевченко, П. Куліш, Марко Вовчок, І. Франко, Леся Українка [5, с. 8].

Народна педагогіка стала першоосновою становлення і розвитку педагогічної науки. За словами К. Д. Ушинського, виховання не треба вигадувати, бо воно існує в народі стільки віків, скільки існує сам народ, із ним народилося, з ним зросло, відобразило в собі всю його історію і всі його якості. «Не педагогіка і не педагоги, але сам народ та його великі люди прокладають шлях у майбутнє: виховання тільки йде цим шляхом і, діючи заодно з іншими громадськими силами, допомагає йти ним окремим особам і новим поколінням» [5, с. 15].

Зразком народного виховання в творчості Сергія Даушкова є повість «Було колись». Це весела розповідь, в якій автор розповідає про княжу добу, боротьбу русичів із половцями, татаро-монголами. Твір присвячений боротьбі наших пращурів проти завойовників. Автор ніби переносить події тогочасного суспільства в минуле, при цьому порівнює їх. Як бачимо, твір побудований на основі реальних подій нашого історичного минулого.

6. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика: монографія / [за заг. ред. О. М. Кoberника]. – К. : Науковий світ, 2003. – 162 с.

7. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід: навчально-методичний посібник; [за заг. ред. О. М. Кoberника]. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 256 с.

8. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М.: Педагогика, 1981. – 186 с.

9. Архангельський П. В. Проектная система организации работ в трудовой школе / П. В. Архангельський // На путях к новой школе. – 1989. – № 2. – С. 50-56.

10. Килпатрик В. Х. Метод проектов: Применение целевой установли в педагогическом процессе / В. Х. Килпатрик – Л.: Броклауз – Ефрон, 1986. – 43 с.

УДК 72.012

Колісецький С. М., здобувач

ІНЖЕНЕРНИЙ ДИЗАЙН ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті розглядаються особливості історичного розвитку дизайну та аналізується його взаємозв'язок із технікою. Простежується становлення інженерного дизайну, важливість його вивчення студентами педагогічних вишів. Досліджено значення інженерного дизайну в сучасному суспільстві і його вплив на розвиток техніки.

Ключові слова: дизайн; інженерний дизайн; техніка; науково технічний прогрес.

The article considers the peculiarities of the historical development of the design and analyzes its interrelation with the technique. The formation of engineering design, the importance of its study by students of pedagogical universities is highlighted in the article. The importance of engineering design in modern society and its influence on the development of technology is researched.

Автор написав ще багато казок. Після себе залишив десять товстих зошитів, в яких записано 250 творів, об'єднаних загальною назвою «Казки старого млина». У цих казках, як зазначав краснавице Гаврило Чернихівський, – глибокий зміст, своєрідна етнопедагогіка, багата й колоритна мова народу [1, с. 15].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши творчість видатних діячів Кременеччини ХХ ст., зокрема О. Неприцького-Грановського, Ю. Ваврового, С. Даушкова, ми можемо зробити висновок, що основними педагогічними ідеями цих постатей було патріотичне, естетичне, моральне виховання особистості. Письменники з такими нелегкими долями, схожими одна на одну, як ніхто інший, знали ціну українського слова, коли воно звучить під заборону. Варто сказати, що літературна творчість цих авторів, зокрема поезії Ю. Ваврового, О. Неприцького-Грановського, мудрість казок С. Даушкова, є одним із найкращих зразків української педагогічної думки, яка залишається актуальною і досі. Розглядаючи творчість письменників під призвою народного патріотичного й естетичного виховання, ми можемо стверджувати, що педагогічні ідеї, утілені в їх працях, допомагають у вихованні особистості, зокрема і в сучасному суспільстві.

Література

1. Даушков С. Циганські ліки / С. Даушков. – Дубно: Незабудка, 1992. – 16 с.
2. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки / В. П. Кравець. – Тернопіль, 1994. – 359 с.
3. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Теорія і методика виховання: навчальний посібник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2008. – 415 с.
4. Неприцький-Грановський О. Осінні узори. Поезії / О. Неприцький-Грановський. – Нью-Йорк – Чикаго, [Б. р.]. – 143 с.
5. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К.: ІЗМН, 1997. – 232 с.
6. Ушинський К. Д. Питання про народні школи / К. Д. Ушинський // Твори: в 6 т. – Т. І. – К., 1954. – С. 67-93.
7. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула. – К.: Академія, 2002. – 528 с.
8. Чернихівський Г. Портрети пером / Г. Чернихівський. – Кременець, 2001. – С. 208-217.
9. Чернихівський Г. Кременеччина від давнини до сучасності / Г. Чернихівський. – Кременець: Папірус, 1999. – 320 с.; 32 с. іл.

- уміння вносити корективи в раніше ухвалені рішення;
- уміння конструктивно обговорювати результати й проблеми кожного етапу проектування;
- формулювати конструктивні питання й запити про допомогу (поради, додаткова інформація, оснащення та. ін.);
- уміння виражати задуми, конструктивні рішення за допомогою технічних малюнків, схем, ескізів креслень, макетів;
- уміння пошуку та знаходження необхідної інформації самостійно;
- уміння складати схеми необхідних розрахунків (конструктивних, технологічних, економічних), представляти їх у вербальній формі;
- уміння оцінювати результати за досягненням планованого, за обсягом і якістю виконаного, за трудозатратами, за новизною;
- уміння розуміти критерії оцінювання проектів;
- уміння захищати свій проект під час процедури публічного захисту проектів;
- уміння конструювати уявлення про професійну проектну діяльність, про індивідуальність проектувальника, що проявляється у результаті, готовому виробі;
- уміння розшифровувати задум, ідеї, рішення проектувальника за «посланням» («знаком», «змістом»), яким є готовий виріб, що з'явився на ринку [10, с. 20].

Підготовка викладача до занять за груповою формою навчання передбачає такі етапи:

- 1) правильно обрати інтерактивний метод для конкретного заняття, що визначається метою уроку, особливостями матеріалу, який вивчається;
- 2) правильно сформувати групу учнів;
- 3) ретельно продумати структуру уроку з використанням групових форм навчальної діяльності;
- 4) обрати проблему для розв'язання та намітити шляхи її вирішення;
- 5) важливо продумати інтер'єр аудиторії.

Учні повинні мати умови для того, щоб достатньо вільно рухатися в аудиторії, об'єднуватися у групи. Тому потрібно з'ясувати, чи є можливість в аудиторії пересунути столи, стільці тощо.

Меблі в аудиторії, яка призначена для заняття з малими групами, повинні бути «мобільними». Можна змодельовати кілька варіантів для проведення занять за методом участі, інтерактивними методиками: стільці в колі, «банкетний стиль», «П»-подібний стиль; «ялиночка» [9, с. 175].

роман тощо) містить у собі стрижневий елемент – представлення автором самого себе. З одного боку, це видається доволі простим, адже ми щосекунди живемо зі своїми думками, розумінням свого місця в системі відносин зі світом та соціумом. Однак з іншого боку, для такого представлення необхідне своєрідне роздвоєння, за яким Я-наратор, котрий діє в певному буттєвому часі і просторі, повинен поглянути на Я-діяча, введеного в межі художнього часопростору, де автор може відносно вільно конструювати картину світу. Однак елемент автобіографізму, а відтак – правдивості у відтворенні подій накладає на наратора певні обмеження. Тож аналіз художньо-мемуарної прози є цікавим як із психологічної, так і з суто лінгвістичної точки зору, оскільки дозволяє пізнати структуру мислення, світосприйняття автора, а також їх вербальне представлення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукове осмислення поняття автобіографічної прози знайшло відображення у працях останніх десятиліть. Так, комплексним дослідженням цього феномена є монографія Т. Ю. Черкашиної «Мемуарно-автобіографічна проза ХХ століття: українська візія». Цій проблемі також присвячені розвідки Олександра Галича, Михайлини Коцюбинської, Марії Федунь. На типологічних відмінностях між автобіографією, мемуарами та щоденником зосереджує увагу Х. В. Баган. Художні мемуари та автобіографічна повість в українській літературі 90-х років ХХ століття стали предметом наукових зацікавлень Г. О. Маслюченко. Це далеко не повний перелік сучасних праць, присвячених автобіографічній прозі.

Метою нашого дослідження є аналіз особливостей часопросторової самопрезентації автора в автобіографічних Галини Гордасевич («Із сімейного альбому», «Соло для дівочого голосу», «Любе дзеркальце, скажи...»). Для її реалізації необхідне вирішення наступних завдань:

- 1) здійснення аналізу особливостей творення художнього хронотопу в автобіографічній прозі;
- 2) з'ясування біографічних фактів, які лежать в основі написання аналізованих творів;
- 3) визначення засобів текстового коду, які використовуються для представлення самоаналізу та самоспоглядання обох авторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Галина Маслюченко, спираючись на класифікацію В. Спенджімена, виділяє два види оповіді в автобіографічних творах. «Перший тип оповіді – історичний самоспогад: право голосу надано оповідачеві (зрілому характеру), і саме його досвід знаходиться в центрі уваги. Слід

діяльність, яка передбачає розв'язання низки проблем методами проектування.

Як і будь-яка педагогічна технологія, проектна теж має відповідати основним критеріям технологічності, до неї належать:

- системність (логічність усього процесу, взаємозв'язок його частин);
- керованість (можливість діагностики досягнення цілей);
- ефективність (технологія повинна гарантувати певні стандарти навчання);
- відтворюваність (можливість застосування в інших однотипних навчальних закладах іншими суб'єктами).

Для ефективного використання проектної технології обов'язковою є наявність постійного зворотного зв'язку, коригувань подальшої діяльності. Тому, з точки зору практичного впровадження проектної технології, суттєвим її елементом є таке планування або прогнозування навчальних і практичних результатів [6, с. 55].

На жаль, сьогодні поняття «проектна технологія» досить часто використовується як новомодне слово, яким лише прикривають старий зміст і методи роботи, тому вчитель повинен знати вимоги, які висуває ця модель навчання до уроку трудового навчання. Наведемо найсуттєвіші з них:

- планування результатів;
- наявність техніко-технологічної проблеми, розв'язання якої потребує творчого пошуку (наприклад, розробка чи вдосконалення інструмента, пристрою або будь-якого іншого об'єкта технологічної діяльності);
- наявність у структурі уроку мотивації та очікуваних результатів навчальної практичної діяльності учнів (слід наголосити, що учитель має формулювати очікуваний результат не для себе, а для учнів);
- розв'язання проблеми або виконання завдання має відбуватися за певною структурою (так, змістова частина проекту і повинна мати чотири етапи: організаційний (підготовчий), конструкторський, технологічний, заключний);
- діяльність учнів має бути самостійною (індивідуальною, парною, груповою);
- учні мають застосовувати творчі методи розв'язання винахідницьких або проблемних задач (фантазування, зразків та ін.);
- наявність рефлексії, тобто усвідомлення учнями здобутків на уроці, знань і вмінь [7, с. 124].

З метою ефективного застосування проектної технології на уроці учителю не варто вилучати з неї будь-які з вищевказаних елементів.

алюзію, що натякає на драму-феєрію Лесі Українки «Лісова пісня». Це зроблено для підтримання хиткого балансу між художністю (художнім вимислом зокрема) та автобіографізмом. Однак тут же письменниця нагадує про зв'язок із об'єктивною реальністю, життєвою правдою і вводить це нагадування під виглядом ремарки в дужках, що починається маркером «правда». Важливо зазначити, що в цьому фрагменті Гордасевич-авторка показує Гордасевич-героїню в новому топосі – лісі. Причому він одночасно є реалістично-художнім (ліс, в який дійсно ходила героїня) та фантастично-міфічним (магічний ліс драми-феєрії «Лісова пісня»).

На відміну від автобіографії як жанру офіційно-ділового стилю, де існують стандартні мовленнєві кліше, словесні формули, якими починають наратив, автобіографічна проза, особливо коли йдеться про великі за обсягом твори, потребує креативності автора при «введенні» читачів створену картину художньої або не зовсім художньої реальності, особливо в час і простір. У будь-якому випадку, як правило, автори звертаються якраз до художніх прийомів. Цікавим у цьому контексті є те, що Галина Гордасевич вдається до спогадів з дитинства, в «Автопортреті на фоні Рівненщини» бачимо обігрування понять «автопортрет», «світлина», «альбом» як символів спогадів про минуле. Хоча в українській культурі магічним вважається число три, Галина Гордасевич в «Соло для дівочого голосу» називає інше число – чотири. Подібно до Тараса Шевченка в однойменній поемі, письменниця вдається до опису чотирьох снів, пов'язаних з минулим: «Уже давно, деś із двадцять років тому, я звернула на це увагу, а почалось воно ж ще раніше, – мені сняться лише чотири сни. Щось інше дуже рідко, а все лише ці чотири сни у різних варіантах» [3, с. 169]. У словесному автопортреті «Любе дзеркальце, скажи...» письменниця також показує чотири координати: «Беремо будь-яку точку, проводимо з неї три Декартові координати і вже маємо ту чарунку простору, в якій ти будеш зображувати себе. Отже, Галактика, Сонячна система, планета Земля, континент Європа, країна Україна, Волинь, містечко Крем'янець, лікарня (будинок зберігся досі, в ньому дитячий садок). Оце та точка, з якої виходять твої координати. Але чому? Чому?? Чому??? Чому в отому безконечному світі саме ця Галактика, ця планета, ця країна, ці батьки, це тіло, ці руки, ці ноги, ці очі? А якщо я не хочу? Чому ніхто мене перед тим не запитав, чи я згодна? А ще ж четверта координата – час» [2]. У цьому фрагменті письменниця використовує «ефект мікроскопа» при розгляді простору, йдучи від загального, а відтак, спільного для всіх людей, до біографічного, тобто того, що стосується конкретно її героїні. Однак поза її увагою

до проектно-технологічної діяльності, що передбачає самостійну роботу над проектом.

Для того, щоб з'ясувати, які переваги має така технологія щодо традиційної методики, слід зауважити, що відмінність між ними в царині освіти аналогічна відмінності між технологією та ремісництвом у галузі виробництва – по суті це відмінність між високопродуктивним машинним виробництвом і порівняно малоефективною ручною працею.

Найбільш сильною складовою проектною технології є самостійна робота учня над проектом. Проектування починається з усвідомлення школярем мети, визначення проблеми, над якою він буде працювати. Далі здійснюється оформлення задуму, розробка організаційного плану, робота за цим планом, підведення підсумків і аналіз виконаної роботи у вигляді письмового звіту [3, с. 52].

Для вчителя трудового навчання новим і незвичним є те, що така робота школяра має ґрунтуватися виключно на основі його особистого вибору, з урахуванням його інтересів. Традиційно учитель сам визначав, що саме потрібно знати учневі, і це, по суті, зруйнувало принцип природовідповідності. Отже, особистісно орієнтований підхід є своєрідним «пусковим механізмом» цього принципу. У проектному навчанні він реалізовується так: учень має чітко усвідомлювати, що саме пізнає, для чого йому це потрібно (чи відповідає його інтересам?) і, що особливо актуально для трудового навчання, де ці знання і вміння можна застосувати. Відповідно до цього учитель визначає, який обсяг академічних і прагматичних знань необхідно викласти під час навчання проектуванню. За такого підходу вчитель має не лише виступати транслятором певної суми знань, а й навчати здобувати ці знання, застосовувати їх для розв'язання практичних завдань.

Характерною особливістю проектною технології є інтелектуальний і розумовий розвиток учнів через залучення їх до спілкування. Тобто учитель має формувати в школярів уміння працювати в різноманітних групах, виконуючи різні соціальні ролі. Це може бути реалізовано через розв'язання певної **проблеми** – спочатку колективно, потім групою і з часом індивідуально, за допомогою різноманітних методів (від методів фантазування й «мозкового штурму» до теорії розв'язання винахідницьких задач). При цьому технологія проекту про що вже йшлося вище, передбачає інтеграцію знань і з різних галузей науки, техніки, творчості.

У США особливу роль при підготовці кваліфікованих фахівців приділяють письмовим роботам, так званим проектам. Проекти розвивають логічне мислення, навички стилістичного оформлення

себе і власних дій. Це не зовсім самоіронія, адже в текстах не знаходимо насмішки, яка б засвідчувала бажання кардинально змінити минулі події, власні необдумані дії, якби випала така нагода. Це скоріше «досвідчений» погляд на себе недосвідченого, погляд усезнаючого Я-наратора, піднесеного над лабіринтом описаних подій, на Я-героя, учасника подій. Так, Галина Гордасевич писала: «Що торкається мене, то з найменшого дитинства я від рідної мами дізналася, що в мене ноги, наче в поліського злодія (на думку мами, в поліського злодія чомусь мали бути особливо великі ступні), зуби, як лопати, ніс, як цибулина, очі косі, як у дурнуватої Катьки (була така в нашому селі), а коси, як мишачі хвости. Найбільшою мукою було для мене йти кудись поруч з мамою. Якщо я, як мені здавалося, гордовито зводила голову, щоб бути схожою на царівну, то відразу чула: «Ти куди носа задерла, він у тебе і так кирпатий». А коли я сумовито опускала голову, то чула: «Чого ти сутулишся? Вже й так горбата!» В результаті такого виховання десь у віці десяти років я прийшла до висновку, що коли вже мене рідна мама вважає такою негарною, то, мабуть, я таки найбридкіша з усіх дівчат на світі і мене ніхто ніколи полюбити не зможе» [2]. Перед читачем постає фразеологічний часопростір, де часова координата невизначена, а просторова пов'язана з конкретним топосом (Поліссям). Поряд бачимо обмеження простору (рідне село, де жила дурнувата Катька). Таке слововживання водночас допомагає створити мовленнєвий портрет героїні і показати самотність її характеру й поведінки, продемонструвати її обмеженість.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, автобіографічна проза Галини Гордасевич цікава тим, що тут письменниця детально реалізує «імпліцитну версію самої себе» [1, с. 133], однак можемо твердити, що авторка свідомо тримає чітку дистанцію між Я-героєм та Я-автором. Автор посідає позицію «позазнаходження» щодо героя. І це – необхідна умова ефективної саморефлексії як чинника, що у великій мірі впливає на ступінь естетичної довершеності автобіографічного твору. Можемо стверджувати, що автобіографічно-мемуарна проза дає можливість читачам глибше пізнати автора та еволюцію його світосприйняття, самооцінки. Показовими в цьому контексті є аналізовані твори Галини Гордасевич. Авторка використовувала різноманітні засоби для самопредставлення, ставлячи читача в позицію «поряд» із автором в його часопросторі або часопросторі героїні. Також наголошуємо на несамототожності Я – емпіричного автора та Я – автора, вплетеного в канву описаних подій. Це комплексна проблема, яка потребує подальшого наукового осмислення.

- Ю. Ю. Газнюк // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 1998. – № 1. – С. 26-30.
8. Євдокимов О. В. Нові педагогічні технології організації навчання студентів: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01 / Євдокимов О. В.. – Х.: Харківський державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди, 1997. – 181 с.
9. Зайченко І. В. Педагогічна концепція С. Ф. Русової: навч. пос. для студ. пед. спец. вузів / І. В. Зайченко. – 3-вид., доп. і переробл. – Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2006. – 232 с.
10. Карпов П. LCD-проекторы в учебном процессе / П. Карпов // Мультимедиа в образовании. – 1998. – №1. – С. 32-36.

УДК 373.51

Денисюк В. Е., магістрантка

МЕТОД ПРОЕКТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

У статті відображено специфіку використання методу проектів у досягненні високих результатів навчання учнів старших класів.

Ключові слова: проект, інтеграція, технологія, метод, самостійна робота.

The article describes the specifics of using the project method in achieving high educational results of high school students.

Key words: project, integration, technology, method, independent work.

Постановка проблеми. Сучасна освіта постійно вдосконалюється, що виявляється у виникненні не лише нових методів навчання, а й великої кількості педагогічних течій, систем і технологій. На основі критичного аналізу педагогічного досвіду й результатів шкільної практики науковцями обґрунтовано поняття «педагогічна технологія». Сьогодні розрізняють близько 500 навчальних технологій, які поділяються на виховні та соціально-виховні. Серед найсучасніших навчальних технологій виділяють інтерактивні, проблемного навчання, проектні тощо.

свідчення. Це відбувається тому, що «картини світу» окремих людей можуть істотно відрізнятися. Поняття «картина світу» визначається в науковій літературі як система наочних уявлень про світ, вища форма узагальнення і систематизації різних форм соціального досвіду. Формування картини світу відбувається впродовж усього життя людини, проте інформація, яку сприймає особистість на різних етапах розвитку, може бути неоднаково опрацьованою, усвідомленою чи засвоєною. Уявлення про навколишній світ залежать від соціального оточення: сім'ї та дорослих; національних традицій; місця проживання та ін. Завдяки особливостям тієї культури, в яку входить дитина фактом свого народження, у неї формується особливе уявлення про світ [3].

У процесі онтогенезу особистість засвоює елементи картини світу культури, в якій вона соціалізується. Уявлення та знання про навколишній світ, отримані в процесі входження в культуру етносу та взаємодії з представниками інших етнічних спільнот, є базовими складовими у структурі картини світу особистості.

Сучасні реалії життя вносять корективи в картину світу людей, внаслідок

чого вона деякою мірою втрачає свою етнічну цілісність. Сучасне покоління частково знівельовало використання традиційних патернів у побудові суб'єктивної картини світу. Воно будує окремі світи, в яких зручно та комфортно їх творцям, а вихід з них спричиняє масу незручностей. Іншими словами, сучасна людина будує таку картину світу, в якій відводиться місце тільки їй самій. Внаслідок таких процесів втрачається зв'язок між поколіннями, що негативно впливає на життєдіяльність особистості.

Розуміння особливостей та функцій етнокультурної складової картини світу особистості має важливе значення у соціально психологічному просторі юнацтва, оскільки на цьому віковому етапі молоді люди підпадають під вплив соціуму, який закономірно має етнічне забарвлення.

Метою цього дослідження є здійснення теоретичного аналізу етнопсихологічних складових картини світу особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття картина світу на сьогодні є різнобічно дослідженим. Воно широко використовується у сучасних наукових розвідках із філософії (В. Дільтей, В. Іванов, В. Козловський, М. Попович, В. Табачковський, М. Хайдеггер, М. Шеллер, К. Ясперс та ін.), психології (О. Донченко, О. Леонтьєв, С. Максименко, А. Маслоу, С. Рубінштейн, З. Фрейд), етнологістики (Б. Ворф, В. Жайворонок, Е. Сепір), лінгвістики (Ю. Апресян, А. Вежбицька, І. Голубовська, Дж. Локофф,

учнями навчального матеріалу. Усі ці аргументи можна подолати, якщо виконати наступні вимоги до організації та проведення лекції:

1) під час проведення засвоєння матеріалу використовувати візуальне супроводження, підготовлене засобами комп'ютерної графіки та реалізоване за допомогою проекційної техніки;

2) на уроці повідомити основи навчального матеріалу у всій цілісності, чітко та послідовно, з подальшим узагальненням;

3) під час пояснення обов'язково виділяти головні моменти, підкреслювати висновки, повторювати основні правила в кількох формулюваннях, що значно легше робити при повторній ілюстрації чи демонстрації цих моментів;

4) забезпечити творчу емоційну взаємодію вчителя з класом;

5) При підготовці та проведенні візуалізованого засвоєння матеріалу слід дотримуватися ряду умов: щодо наявності та виду наочного матеріалу, підготовки якісного ілюстративного матеріалу у відповідності до принципів та закономірностей побудови мультимедійних засобів, використовувати сучасну проекційну техніку, при поєднанні слова та наочності використовувати принцип «стоп-кадру».

Для підвищення якості підготовки з трудового навчання в загальноосвітній школі істотне значення має рівень розвитку учбово-матеріальної бази. Широке впровадження в навчальний процес сучасних засобів навчання дає можливість організувати учбово-пізнавальну діяльність учнів на більш високому рівні, підвищити інтенсивність праці викладачів і учнів. Уміле застосування засобів навчання дозволяє значно збільшити частку самостійності учнів, розширює можливості організації на уроці їхньої індивідуальної і групової роботи, розвиток розумової активності й ініціативи при засвоєнні робочого матеріалу.

У порівнянні з іншими засобами, медіазаняття має свої методичні можливості і переваги:

✓ підвищення ефективності освітнього процесу завдяки одночасному викладу викладачем теоретичних знань і показу демонстраційного матеріалу з високим ступенем наочності;

✓ появу можливості моделювати об'єкти і явища; автоматизації операцій та ін.

✓ можливість навчити студентів застосовувати комп'ютерну техніку для вирішення навчальних і трудових задач, за рахунок практичної обробки навчальної інформації на комп'ютері,

✓ організацію індивідуальної роботи студентів, розвиток їхньої пізнавальної самостійності і творчості,

✓ підвищення мотивації до навчання завдяки привабливості

спілкування. Картина світу містить дані щодо специфіки сприймання навколишнього та особливості мислення представників етносу. До її складу також входять первинні інтуїція, архетипи, позанаукові знання, стійкі символи, які можуть мати різну інтерпретацію. Утіленням суб'єктивного досвіду, набутого особистістю в процесі вrostання в культуру етносу та взаємодії з його представниками, як базового компонента картини світу особистості є етнічна ідентичність, етнічна толерантність та етнічні стереотипи [1].

Т. Стефаненко розуміє етнічну ідентичність як результат когнітивно-емоційного процесу усвідомлення себе представником етносу, певний ступінь ототожнення себе з ним і відособлення від інших етносів [5, с. 210]. Етнічна ідентичність формується й існує в контексті соціального досвіду і процесів, з якими особистості ідентифікують себе, або ідентифікуються іншими, як члени певної етнічної групи. Чимало дослідників виявили незалежність двох вимірів: 1) уявлень індивіда про себе як про члена етнічної групи; 2) використання індивідом типових для цієї етнічної групи способів поведінки. В окремих випадках зв'язок між етнічною ідентичністю і наданням переваги певним видам етнічної практики виявлявся негативним: людина може ідентифікувати себе з етнічною спільністю, однак не бажає зберігати її етнічну мову і звичаї. До структури етнічної ідентичності належать такі основні компоненти: етнічна самоназва; етнічна обізнаність (знання про етнічні групи – свою і чужі, їх історію, звичаї, особливості культури).

На основі знань про етнічні групи формується комплекс уявлень, які утворюють систему етнодиференціюючих ознак – мову, цінності, норми, історичну пам'ять, релігію, міфи про спільних предків, національний характер, народне та професійне мистецтво, уявлення про рідну землю й т. ін. [7].

Етнічні стереотипи – це спрощені, схематизовані образи соціальних об'єктів, які характеризуються високим ступенем узгодженості індивідуальних уявлень. Найбільш розроблену концепцію структури етнічних стереотипів запропонував Л. Едвардс, який виділив у їх структурі наступні чотири компоненти, або вимірювання:

- зміст – ті характеристики або риси, які приписуються соціальній або етнічній групі. Це те, що ми назвали вище пізнавальним блоком стереотипів;

- однаковість – те, якою мірою різні індивіди (наприклад, випробовувані в ході експериментів) згодні один з одним у тому, що дана група дійсно має ті риси, які їй приписують;

з мультимедійним проектором інтерактивна дошка стає великим інтерактивним екраном. Можна одним дотиком до поверхні дошки відкрити будь-який додаток, продемонструвати потрібну інформацію і при цьому робити помітки, малювати. Ще однією особливістю такої дошки є те, що рукописний текст, написаний на ній, розпізнається і трансформується у вигляді друкованих літер стандартного шрифту. Розмір робочої поверхні дошки по діагоналі – 1-1,8м. Новітні технології дозволили створити спеціальні насадки для плазмових моніторів, які мають всі властивості інтерактивних дошок та плазмових панелей.

Принцип наочності був і залишається одним із головних принципів навчання. Золоте правило дидактики з часів Яна Амоса Коменського не втратило свого значення і сьогодні. Наочні засоби завжди відповідали і відповідають не лише потребам навчального процесу, а і реальним матеріально-технічним можливостям, залежали і залежать від історичного розвитку. У передмові до книги У. Боумена «Графічне представлення інформації» вказується: «Існує форма представлення і інформації наочна, помітна, зрозуміла всім з дитинства. Такою формою є графіка». Поняття «візуалізація» трактується в як один із способів впровадження інформації в масову та індивідуальну свідомість. Основні цілі візуалізації інформації в процесі навчання полягають у тому, щоб привернути увагу до повідомленої інформації, підвищити рівень її сприйняття, рівень засвоєння знань, прискорити сприйняття та засвоєння знань, повторно нагадувати про дану інформацію. Основною функцією візуалізації інформації є її сприйняття.

Проблема сприйняття інформації за допомогою зору та слуху досліджувались багатьма вченими. Існують три типи сприйняття дійсності: візуальний, аудіальний та кінестетичний. Хотілося б навести результати досліджень! Б. Г. Сладкевича, який пише, що система «вухо – мозок» може пропускати за 1с до 50 одиниць інформації (біт) [6]. Пропускна здатність зорового аналізатора в 100 разів більша, ніж слухового. Таким чином, 90% інформації про навколишній світ та явища, що в ньому відбуваються, дитина отримує за допомогою зору, 9% – за допомогою слуху і лише 1% – за допомогою інших аналізаторів. Також вчений вказує, що з усіх видів пам'яті у більшості учнів найрозвинутішою є зорова пам'ять. Людина, яка лише слухає, запам'ятовує 15% інформації, яка лише дивиться – 25% інформації, яка слухає і дивиться – до 65% інформації. В. Б. Миронов наводить дещо інші цифри, але ця різниця не є принциповою. Він пише, що, за даними ООН, людина запам'ятовує 10% прочитаного, 20% почутого, 30% побаченого. Якщо людина чує

2. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: учеб. пособие / В. А. Маслова. – Мн. : ТетраСистемс, 2004. – 256 с.
3. Мухина В. С. Картина мира: индивидуальные различия / В. С. Мухина // Феноменология развития и бытия личности. – М., 1999. – С. 445-452.
4. Подольська Є. А. Культурологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. Закладів / Є. А. Подольська, В. Д. Лихвар, К. А. Іванова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 287 с.
5. Стефаненко Т. Г. Етнопсихология: учеб. для вузов / Т. Г. Стефаненко. – М. : Академический проект, 2000. – 320 с.
- Електронні ресурси
6. http://ua-referat.com/Етнічні_стереотипи_в_структурі_сучасної_етнопсихології.
7. <http://westudents.com.ua/glavy/76824-1-ponyattya-ta-etapi-stanovlennya-etnichno-denticnost.html>.
8. <https://history.vn.ua/book/dictionary/149.html>.

Досить ефективно останнім часом себе зарекомендували мультимедійні засоби навчання. Доречно їх використання при розгляді окремих фаз та етапів протікання фізичних явищ чи технологічних процесів під час метало- чи деревообробки, вивчення конструктивних особливостей верстатів чи інструментів. Велику роль мультимедія відіграє при показі пристроїв, послідовності етапів зборки, налагодження малогабаритних об'єктів (точних механізмів, радіоапаратури), при вивченні громіздких і дорогих механізмів, багатоконпонентних технологічних процесів, процесів, що протікають дуже швидкий чи дуже повільних процесів [4].

Специфіка процесу вивчення трудового навчання полягає в тому, що вивчається техніка, сільськогосподарські культури та машини, обладнання промисловості, тобто велика кількість об'єктів техніки – від гвіздка до комп'ютерної техніки – та оволодіння вмінням працювати з нею. Саме це положення, у першу чергу, потребує наочних посібників при пояснювально-ілюстративному навчанні. Особливо важливо так подати навчальний матеріал, щоб студент отримав цілісне уявлення про предмет вивчення, вірно сприйняв і осмислив отриману інформацію [2].

Комп'ютерні технології відкрили шлях новим методам подання навчального матеріалу. За останні десятиріччя відбувся бурхливий розвиток комп'ютерної та оргтехніки, які стали використовуватися в системі освіти. Царенко О. М. у своїй роботі показує, що подання навчального матеріалу за допомогою технічних засобів бере початок з камери-обскури та «чарівного ліхтаря», що використовував в своїй педагогічній практиці ще М. В. Ломоносов. У 60-70-ті роки XIX ст. проекційний апарат використовувався майже масово не лише у вищих навчальних закладах, а й в народних школах. З появою в 40-х роках 20-го ст. електронно-обчислювальної техніки починається період упровадження в навчальний процес комп'ютерів. Цей процес стає більш масовим у 80-х роках з появою персональних комп'ютерів.

До засобів навчання, які використовуються для візуалізації навчального матеріалу, належать персональний комп'ютер, графопроєктор, проекційні рідкокристалічні панелі, електронні проектори, сканер та ін. Л. П. Прессман у своїх дослідженнях робить висновок, що викладач, застосовуючи технічні засоби навчання, економить до 30% свого часу. Дослідження В. Б. Миронова показують, що аудіовізуальні засоби на 40% скорочують час, необхідний для навчання, та на 20% збільшують обсяг засвоєного матеріалу [10].

УДК 378.371.147

Цісарук В. Ю., к. пед. наук,
Цісарук І. В., аспірантка

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ВИД САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

У статті висвітлено значення педагогічної практики у становленні майбутнього вчителя. Проаналізовано завдання і зміст діяльності студента в процесі практики. Розкрито важливість та види самостійної роботи студента під час проходження практики, а також вказано роль керівника практики на розвиток самостійності практиканта.

Ключові слова: педагогічна практика, студенти, самостійна робота, майбутні вчителі, керівник практики, педагогічний навчальний заклад.

The article highlights the importance of pedagogical practice in the formation of a future teacher. The tasks and contents of the student's activity in the process of practice are analyzed. The importance and types of independent work of the student during the course of practice are revealed, as well as the role of the practice leader on the development of the independence of the trainee.

Key words: pedagogical practice, students, independent work, future teachers, supervisor of practice, pedagogical educational institution

Постановка проблеми. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів – це складний, багатогранний і тривалий процес, який здійснюється протягом усього періоду навчання студентів у педагогічному навчальному закладі. Однією з основних форм професійного становлення майбутнього вчителя є педагогічна практика, яка дозволяє синтезувати теоретичні знання та практичний досвід.

Педагогічна практика виступає органічною складовою єдиного освітнього процесу, психолого-педагогічної та методичної підготовки майбутнього вчителя, пов'язуючи теоретичне навчання студента у виші з його майбутньою самостійною роботою в школі. Створюючи

УДК 371.134

Тимчук Л. А., магістрантка

МОЖЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті охарактеризовано та розглянуто використання інформаційних технологій у підготовці майбутнього вчителя трудового навчання.

Ключові слова: мультимедіа, проектор, інформаційні технології, наочність, засоби.

The article describes and discusses the use of information technologies in the preparation of a future teacher of labor education.

Key words: multimedia, projector, information technologies, visibility, means.

Постановка проблеми. Підвищити продуктивність праці у галузі виробництва можна, застосовуючи нову техніку і технологію, а також впроваджуючи наукову організацію праці. Нові умови суспільного розвитку потребують змін у підготовці до реалізації можливостей професійної діяльності спеціалістів, підвищують вимоги до якості освіти, її інформатизації, професійної підготовки та управління якістю навчальних програм, методики викладання і діагностики професійних якостей спеціалістів усіх категорій, технічних засобів передачі інформації. Тому необхідно істотно зміцнити навчально-матеріальну базу, здійснити комп'ютеризацію навчальних закладів, впровадити інформаційні технології, забезпечити ефективну підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, запровадити нові економічні та управлінські механізми розвитку освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вибір засобів навчання в кожному конкретному випадку залежить від цілей і задач, змісту навчання, закономірностей навчального процесу, пізнавальних здібностей учнів, використовуваних організаційних форм і методів навчання, а також від дидактичних можливостей самих засобів навчання.

керівництвом та консультаціями. Самостійна робота є основною формою оволодіння навчальним матеріалом, яку студенти використовують в позааудиторній частині навчального процесу.

Метою самостійної роботи студентів педагогічних вишів із будь-якої навчальної дисципліни, включаючи педагогічні практики, є формування самостійності як особистісної риси та професійної якості, суть якої полягає в уміннях планувати й регулювати свою діяльність, систематизувати її зміст та контролювати виконання робіт без істотного втручання з боку викладача.

Найважливішими завданнями практики є:

- поглиблення зв'язку теоретичних знань на основі практичного навчання з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних і виховних завдань, формування у студентів психологічної готовності до роботи в школі;
- вироблення в майбутніх учителів педагогічних умінь та навичок практичної готовності до роботи в школі;
- вироблення у майбутніх вчителів педагогічних умінь та навичок практичної діяльності в навчально-виховних закладах, потреби в безперервній педагогічній самоосвіті;
- оволодіння сучасними методами і формами педагогічної діяльності, новими прогресивними технологіями навчання;
- формування творчого дослідницького підходу до педагогічної діяльності [3].

У контексті педагогічної практики особливо важливим завданням є практична перевірка отриманих знань та різних можливостей їхнього використання.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента з педагогічних практик, не повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного для проходження педагогічних практик [4, с. 3].

Самостійна робота студентів потребує ретельного планування, організації часу й умов виконання та певного контролю з боку керівника практики. Керівник, як правило, визначає загальний обсяг завдань, типи завдань, надає методичні рекомендації щодо їхнього виконання, здійснює аналіз передбачуваних труднощів. При цьому бажано стимулювати прояви студентської ініціативи як у визначенні обсягу завдань, так і в визначенні типів та конкретних формулювань, заохочувати бажання студента вийти за окреслені викладачем межі обсягу та засобів виконання завдань.

Велике значення для організації та здійснення самостійної роботи студента мають мотивація та психологічна готовність, яка у великій мірі залежить від керівника практики; сформованість бази

II курс	-	1	2	-
III курс	1	-	2	-
IV курс	3	4	1	-
Загальні дані	4	8	8	
Загальні дані у %	20%	40%	40%	-

Проведений аналіз фізичної підготовленості студентів факультету фізичного виховання та біології КОПА ім. Тараса Шевченка (табл. 1, 2) дає підстави стверджувати, що стан фізичної підготовленості студентів I-IV курсів у цілому можна вважати задовільним.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вище викладене, можна зробити наступні висновки:

1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень, а також методичної літератури і результатів наукових досліджень дозволяє стверджувати, що в процесі підготовки студентів, фізична підготовленість має не менше значення, ніж теоретична чи методична, особливо це стосується майбутніх учителів фізичного виховання.

2. Як показали дослідження, у більшості студентів факультету фізичного виховання та біології КОГПА ім. Тараса Шевченка спостерігається достатній рівень фізичної підготовленості та недостатній розвиток загальних професійно важливих якостей, що негативно впливає на подальшу професійну діяльність.

3. На заняттях із спортивно-педагогічних дисциплін слід здійснювати систематичне спостереження за руховою підготовленістю студентів, враховувати стан розвитку рухових якостей і рівень їх загальної фізичної підготовленості.

У подальших дослідженнях передбачається пошук нових ефективних форм та методів, які дозволять підвищити рівень фізичної підготовленості студентської молоді.

Література

1. Булатова М. Здоров'я і фізична підготовленість населення України / М. Булатова, О. Литвин // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – К. : НУФВСУ, 2004. – № 1. – С. 3-9.
2. Волков В. Основи теорії та методики фізичної підготовки студентської молоді : навчальний посібник / В. Волков. – К. : Освіта

Педагогічна практика є обов'язковою складовою професійної підготовки майбутніх учителів. Основною метою її є самостійне практичне засвоєння майбутніми вчителями закономірностей і принципів педагогічної діяльності; вона виконує низку функцій і є зв'язуючою основою між теоретичною підготовкою студентів у ВНЗ та застосуванням їх на практиці з метою набуття практичних умінь ефективно організовувати навчально-виховний процес учнів у ЗНЗ. Саме у процесі педагогічної практики майбутні вчителі можуть визначитися у правильності вибору професії педагога, переконатися у важливості володіння теорією і практикою освітнього процесу. Велике значення на формування професійних якостей учителя має діалог з викладачем-методистом, учителем, їх допомога в методичних питаннях щодо підготовки та проведення уроків і позакласних заходів. Такий діалог ми розглядаємо як вид керівництва самостійною роботою, який ґрунтується на сприйнятті своїх колег як партнерів, що дозволяє відчуту студенту себе повноцінною ланкою педагогічного колективу. Для підвищення якості процесу проходження майбутніми вчителями педагогічної практики необхідно встановити тісний зв'язок між вищими й загальноосвітніми навчальними закладами. Тобто студенти, починаючи з першого курсу навчання, повинні відвідувати майстер-класи та відкриті уроки вчителів-методистів.

Керівник педагогічної практики повинен заохочувати студентів до використання під час самостійної роботи сучасних інформаційних технологій, та засобів мультимедійної – зокрема, візуальної – презентації опрацьованих матеріалів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, педагогічна практика вимагає від студента перетворення знань: з одного боку, вони повинні бути синтезовані і об'єднані навколо певної проблеми, що має багатосторонній і цілісний характер, а з іншого – вони повинні бути перетворені на автоматичні практичні уміння і стати засобом вирішення педагогічних практичних завдань. Таким чином, інтеграція професійних знань і умінь майбутнього вчителя, формування у нього професійно значущих якостей має проходити в процесі педагогічної практики в період навчання у педагогічному навчальному закладі.

Перспективою подальших досліджень може бути удосконалення питань професійно-значущих вмінь майбутніх учителів засобами педагогічної практики, розробка .

протягом 2016 року тести і нормативи для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України та забезпечити починаючи з 2017 року проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України.

Міністерство молоді та спорту України наказом від 15.12.2016 року №4665 «Про затвердження тестів і нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 лютого 2017 р. № 195/30063 затвердило тести і нормативи, а також інструкцію з організації щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України [8].

Враховуючи вище викладене, кафедрою спортивних ігор та туризму Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка було проведено оцінювання фізичної підготовленості студентської молоді, що передбачало виконання комплексу тестів і нормативів для визначення рівня їх фізичної підготовленості.

Дослідження проводилося на факультеті фізичного виховання та біології КОГПА імені Тараса Шевченка. У ньому взяли участь 64 юнаки і 20 дівчат (усього 84 студенти).

Система тестування складалася за видами тестів на витривалість, силу, швидкість, спритність і гнучкість. До початку проведення тестування учасники були ознайомлені з метою, умовами, порядком проведення та вимогами техніки безпеки.

Тестування проводилося у вигляді змагань, для забезпечення надійності результатів та проводилося протягом двох днів: перший на силу рук, м'язів тулуба, спритність та гнучкість; другий – швидкість, силу ніг і витривалість.

Отже, результати дослідження показали, що у більшості студентів-чоловіків (45,3%) рівень фізичної підготовленості – достатній; 28,1% мають високий рівень; 26,6% – середній. З низьким рівнем фізичної підготовки не виявлено жодного студента (таблиця 1).

Таблиця 1.

Узагальнені показники розподілу студентів за рівнем фізичної підготовленості (чоловіки)

Рік навчання	Рівень фізичної підготовки			
	Високий	Достатній	Середній	Низький
I курс	2	5	3	–

The article reveals one of the leading tasks of the modern preschool educational institution - the ecological education of the younger generation. The importance of ecological education at all stages of the child's life has been substantiated. At each stage a certain goal and task are put, an appropriate method is selected, age-specific features are taken into account.

The components of the ecological and development environment in the pre-school educational institution has been described. The purposeful process of forming a preschool age children responsible attitude towards nature in all types of educational socially useful activities and communicating with nature is the essence of environmental education which specify and deepen the main goal – the formation of ecological culture and environmental responsibility.

Key words: ecological-developing environment, ecological education, ecological culture.

Постановка проблеми. Необхідність екологічного виховання зумовлена наявністю світової екологічної кризи, причина якої криється у практичній діяльності людини, що обумовлена її антропоцентричною свідомістю. Основи свідомості, екологічної культури, ставлення особистості до світу природи закладаються в дошкільному дитинстві, що підтверджує вагомість використання цього сензитивного періоду для екологічного виховання особистості. У законі «Про дошкільну освіту» її роль визначається як провідна у формуванні особистості дитини, тому зміст освіти має виступати базисом становлення людини, а методи відповідати віковим особливостям дітей.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні орієнтує сучасних фахівців дошкільного профілю у виборі завдань та змісту роботи з дітьми таким чином, щоб не стільки озброювати їх певною сумою знань, скільки відкривати перед ними «науку життя», яка сприяла б формуванню творчих особистостей з розвиненим почуттям власної гідності та відповідальності за свої вчинки. Відповідно до вимог Базового компонента, до кінця дошкільного періоду у дитини мають бути сформовані елементи екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи [1].

Вплив природи на формування особистості було розкрито в роботах Я. Коменського, Д. Локка, Й. Песталоцці, С. Русової, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Є. Фльориної.

Н. Горобаха, Н. Глухова, Н. Кот, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Рижова, Н. Яришева зазначають, що основи екологічного виховання закладаються в дошкільному дитинстві.

забезпечують підвищення фізичної підготовленості значної частини студентської молоді в період навчання у вищих навчальних закладах. Фізичний розвиток студентів різних регіонів України характеризує низький рівень їхньої фізичної підготовленості, особливо жінок.

Визначення рівня фізичної підготовленості має важливе значення під час рухового режиму, вибору чи складання програм оздоровчих тренувань, а також для оцінки ефективності дії певних фізичних навантажень на організм. Отже, своєчасна та якісна діагностика поточного рівня фізичної підготовленості студентів різних спеціальностей має важливе прикладне значення. Тому надзвичайно важливо використовувати нові методичні підходи й інноваційні технології для експрес-оцінки та формування поточного рівня фізичної підготовленості студентів.

Звідси виникає необхідність переглянути та визначити рівень фізичної підготовленості студентської молоді.

Об'єкт дослідження: фізична підготовленість студентів КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Завдання дослідження:

1. Вивчити стан означеної проблеми в теорії і практиці фізичного виховання.
2. Визначити рівень фізичної підготовленості студентів факультету фізичного виховання та біології КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Методи та організація дослідження. Для досягнення мети застосовувалися наступні методи: теоретичні – пошуково-бібліографічний метод (вивчення літературних джерел, матеріалів видань із проблеми дослідження); метод порівняльного аналізу (порівняльний аналіз даних науково-методичної літератури); емпіричні – тестування студентів, педагогічне спостереження за процесом викладання спортивно-педагогічних дисциплін, якісний та кількісний аналіз результатів; статистичні – групування й розподіл первинних емпіричних даних.

Виклад основного матеріалу дослідження. Багаторічний педагогічний досвід та наукові дослідження вчених дають підстави стверджувати, що фізична підготовленість студентів вищих навчальних закладів закладається ще в ранні роки, у юності, особливо під час навчання в школі. Від того, наскільки буде підготовленим абітурієнт, із яким рівнем здоров'я він прийде до вищого навчального закладу, залежать зміст і рівень навантаження на заняттях із фізичного виховання у вищих навчальних закладах, а в кінцевому результаті – рівень його фізичної підготовленості [3].

рівноцінних компонентів: формування наукових знань з екологічного виховання та охорони природного середовища.

Вивчаючи спадщину екологічного виховання В. О. Сухомлинського, науковці О. Савченко, А. Степанюк, Н. Лисенко, Н. Глухова, В. Фокіна прийшли до висновку, що метою екологічного виховання є цілеспрямоване формування у вихованців міцних екологічних знань, і тільки з дитячих років, коли маленькі душі, як губка, втягують у себе знання, слід прищеплювати і виховувати в дітях екологічно чистий світогляд.

Сучасні концепції дошкільного виховання орієнтують практиків на формування особистості. Це одне з першочергових завдань навчально-виховної роботи з дошкільнятами. Важливою ознакою розвиненої особистості дитини є активність, яка проявляється у різних сферах: ігровій, трудовій діяльності, пізнанні навколишнього, взаєминах з дорослими та однолітками. Це робить особливо актуальним пошук таких педагогічних технологій, в основі яких лежало б забезпечення активної позиції вихованців, надання їм ініціативи у найрізноманітніших видах діяльності.

Тому важливим і актуальним для сьогодення є такий напрямок роботи як екологічне виховання. У центрі уваги педагогів має бути не просто повідомлення дітям окремих фактів та узагальнень, а їх оцінка, спрямована на усвідомлення екологічної цінності природи, її єдності з людиною. Саме це дозволить формувати у них не тільки екологічне мислення (тобто вміння розмірковувати з приводу даної теми), але і, що важливіше, вірну поведінку, правильну діяльність.

Виклад основного матеріалу. Екологічне становище може бути розвивальним за умови, якщо воно сприятиме становленню у дитини сприйняття довкілля, інтересу до нього; оволодінню елементарними уявленнями про повітря, воду, їх властивості, якості, стани, явища природи, рослини, тварин, людину, про зв'язок між станом довкілля та здоров'ям усього живого. Природне розвивальне середовище має допомогти сформувати у дитини екологічну компетентність та екологічно доцільну поведінку.

Одним із визначальних шляхів формування екологічної компетентності дітей та фахової готовності дорослих є стан екологічного розвивального середовища, у якому зростає дитини. З огляду на це рекомендовано мати в дошкільному навчальному закладі екологічний паспорт, який розкриває різнобічні вектори роботи з дітьми з проблем екологічного виховання та підвищення фахової готовності педагогів з цього питання. Розвивальне середовище – це простір, у якому перебуває, живе і діє і засмучується, пізнає науку життя наша дитина. Тому еколого-

УДК 37.013.8

Божик М. В., к. пед. н.
Кедрич Г. В.,
Сиротюк С. М.

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА БІОЛОГІЇ КОГПА ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Досліджено сучасний стан фізичної підготовленості студентів факультету фізичного виховання. Проаналізовано дослідження з даної проблеми та встановлено, що в сучасних вищих навчальних закладах спостерігається тенденція до зниження обсягу рухової активності студентів, що негативно позначається на їх фізичному розвитку, фізичній підготовленості та функціональному стані. Встановлено, що переважна більшість студентів мають достатній рівень фізичної підготовленості.

Ключові слова: фізична підготовленість, фізичний розвиток, здоров'я, фізичні якості, функціональний стан, студенти, тестування.

The present state of physical preparedness of students of the faculty of physical education is researched. It was made the analysis of the research on this problem and found that in modern higher educational institutions there is a tendency to decrease the volume of motor activity of students, which negatively affects their physical development, physical preparedness and functional state. It is established that the overwhelming majority of students have a sufficient level of physical preparedness.

Key words: physical preparedness, physical development, health, physical qualities, functional state, students, testing.

Постановка проблеми. В останні роки у вищих навчальних закладах України спостерігається тенденція до зниження обсягу рухової активності студентів, що негативно позначається на фізичному розвитку, фізичній підготовленості та функціональному стані молоді [1, 3, 4, 6, 7].

У роботі з дітьми практикується використання наочності. Це різноманітні ілюстрації, гербарії, альбоми (таблиці, схеми, карти, макети, фотографії, натуральні природні об'єкти).

Добрі результати дає використання індуктивного методу пізнавальної діяльності. Спочатку діти отримують інформацію під час спостережень, експериментування і тільки після цього проводяться підсумкові заняття, на яких встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, діти доходять певних висновків. Екологічні заняття принесуть більше користі, якщо дитина самостійно робить маленькі відкриття і знахідки [2].

Екологічні знання дитині доцільніше отримувати у пізнавальній діяльності. Її основними видами є екологічні екскурсії, спостереження, прогулянки [7, с. 349].

Елементи екологічного розвивального середовища: екологічна кімната, кімната природи, лабораторія, живий куточок, екологічна стежка, бібліотека, город, сад, територія дошкільного навчального закладу (ландшафтні, архітектурні об'єкти), музей, коридори, холи, куточки в групах (експериментальні, природи, виставкові) тощо.

Еколого-розвивальне середовище в ДНЗ включає в себе наступні компоненти: колекції, міні-лабораторію, город на підвіконні екологічну бібліотеку, альбоми, ілюстрації, кімнатні рослини, розвивальні та дидактичні ігри, живі куточки, карти, глобуси, календарі природи [4].

Ознайомлення дошкільників з природою – це засіб утворення в їх свідомості реалістичних уявлень про навколишнє середовище, заснованих на чуттєвому досвіді та вихованні правильного ставлення до неї. Одним із найважливіших умов вирішення завдань екологічного виховання є організація розвивального предметного середовища.

Предметне середовище оточує дитину і має на неї певний вплив вже з перших хвилин її життя. Важливо, щоб таке середовище було розвивальним, тобто забезпечувало розвиток активної самостійної діяльності дошкільників. Для цього у них повинен бути сформований мінімум знань, умінь та навичок.

На основі даних видів діяльності, при активному використанні навколишнього природного різноманіття та створення еколого-розвивального середовища і здійснюється екологічне виховання дітей.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Екологічне виховання – процес педагогічно спрямований. Завдання вихователя – допомогти маленькому досліднику розібратись у розмаїтті об'єктів і явищ природного середовища, викликати інтерес до нього,

3. Протопопова В. В. Натуралізація адвентивних рослин України / В. В. Протопопова // Український ботанічний журнал. – 1988. – Т. 45. – № 4. – С. 10-15.

4. Протопопова В. В. Синантропная флора Украины и пути ее развития / В. В. Протопопова. – К. : Наук. думка, 1991. – 202 с.

5. Протопопова В. В. Фітоінвазії в Україні як загроза біорізноманіттю: сучасний стан і завдання на майбутнє / В. В. Протопопова, С. Л. Мосякін, М. В. Шевера. – К., 2002. – 32 с.

6. Протопопова В. В. Фітоінвазії. I. Аналіз основних термінів / В. В. Протопопова, М. В. Шевера // Промышленная ботаника. – 2005. – Вип. 5. – С. 55-60.

7. Burda R. Flora of rural settlements in the industrial regions / R. Burda // Antropiz. and environ. of rural settl. Flora and vegetations : Proc. Int. Conf. (Satoraljaujhely, 22–26.08.94). – Kosice : Olympia, 1994. – P. 9-13.

8. De Candolle Geographie botanique raisonnee / V. Masson, J. Kessman. – Paris : 1855. – Т. 2. – P. 607-1369.

9. Protopopova V. Modern state of phytovasions in Ukraine / V. Protopopova, M. Shevera // 5 International conf. on the ecology of invasive alien plants, (Maddalena, 13–16 October, 1997). – Maddalena, 1997. – P. 94-95.

5. Плохій З. Виховання екологічної культури дошкільників: метод. посіб. / З. Плохій. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. – 175 с.

6. Плохій З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи) / З. Плохій // Дошкільне виховання. – 2010. – № 7. – С. 11-13.

7. Ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. Друга частина / [укладач Н. М. Горобаха]. – Рівне : Волинські обереги, 2007. – 464 с.

8. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою : навчальний посібник / Н. Ф. Яришева. – К. : Вища школа, 1993. – 255 с.

УДК 378.82-1

Швець О. В., аспірантка

СТАН СФОРМОВАНOSTІ ПОЕТИЧНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті стисло описані особливості визначення стану сформованості поетично-мовленнєвої компетентності в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Автором подано визначення поняття «поетично-мовленнєва компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку» та акцентовано увагу на ключових аспектах організації емпіричного дослідження з метою визначення критеріїв (когнітивно-мовленнєвого, виразно-емоційного, поетично-емоційного, оцінно-етичного, театрального-ігрового), показників та рівнів її сформованості (високого (креативно-продуктивного), середнього (конструктивно-відтворюючого), достатнього (унормовано-продуктивного), початкового (репродуктивно-залежного) у студентів спеціальності «Дошкільна освіта».

Ключові слова: діагностика, поетично-мовленнєва компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку, компетенції, критерії, показники, рівні.

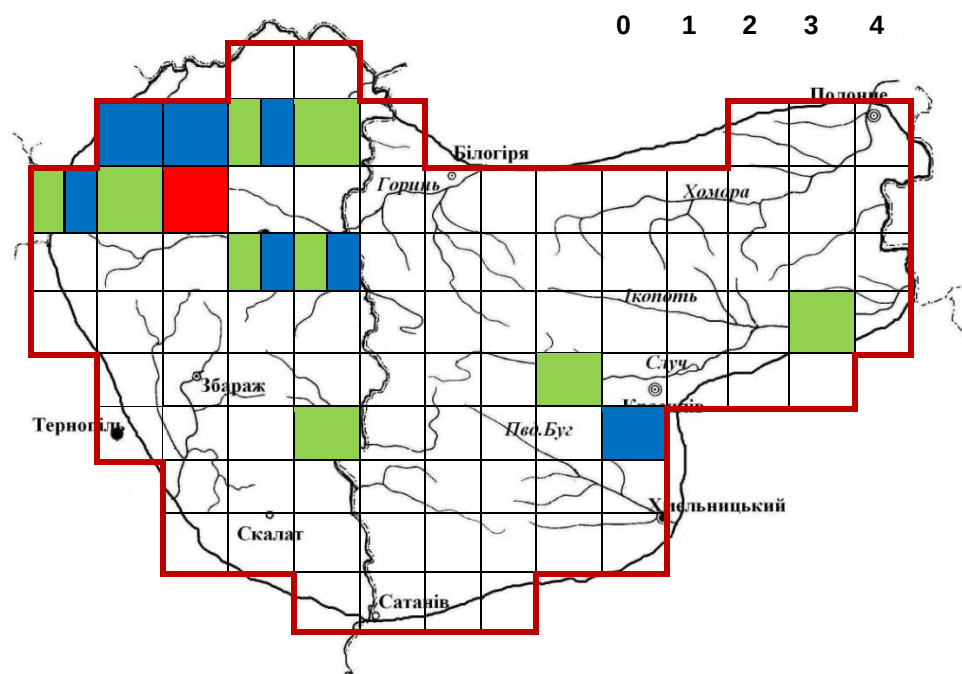

Рис. 2. Картосхема поширення адвентивних видів вищої водної флори Північного Поділля
Acorus calamus
Elodea canadensis
Juncus tenuis

Як видно із рис. 2, поширення адвентивних видів рослин на досліджуваній території нерівномірне, найбільше вони зосереджуються по берегах та на мілководдях водойм поблизу населених пунктів. У наш час в результаті нераціонального використання значно скоротилися площі зайняті *Acorus calamus*, які через неконтрольовану заготівлю майже повністю втратили ресурсне значення. А єдине, вказане І. Шмальгаузенем [2] місцезростання *Juncus tenuis* у околицях м. Кременця Тернопільської обл. нами не підтверджено.

процесі організації дослідження став у нагоді доробок провідних фахівців щодо змісту і технологій психолого-педагогічної підготовки фахівця (Г. Балл, В. Безпалько, Г. Беленька, В. Боднар, О. Кононко, С. Сисоєва [5]), специфіки професійної підготовки й організації освітнього процесу у закладах вищої освіти (С. Архангельський, В. Кремінь, А. Капська, О. Мороз, О. Сухомлинська, М. Шкіль), сучасних підходів до управління педагогічною діяльністю (В. Андрєєв, Н. Тализіна); принципів організації освітньої діяльності (М. Данилов, В. Лозова, О. Савченко тощо). Методологічною основою дослідження слугували такі принципи педагогіки, інноваційність та самостійність, активність та креативність, оскільки саме вони забезпечують розвиток особистісних і професійних якостей майбутнього фахівця, реалізацію його права на індивідуальну освітню траєкторію, творчий внесок, на особистісну ініціативу, свободу саморозвитку; інноваційність усієї життєдіяльності студента (розповсюдження нововведень, суттєві зміни мислення, світогляду, способу життя та підходів до організації та планування власних видів діяльності). Обґрунтування критеріїв і показників поетично-мовленнєвої компетентності майбутнього вихователя дітей дошкільного віку є вагомим завданням дослідження, оскільки сприяє визначенню ефективності психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю, ролі науково-методичного супроводу у цій діяльності, порівнянню результатів дослідження. Задля визначення критеріїв та показників, з'ясуємо дефініції цих термінів. Так, у «Великому енциклопедичному словнику» дається таке визначення: «Критерій – ознака, на основі якої здійснюється оцінка, визначення або класифікація чого-небудь, мірило суджень, оцінки» [1, с. 234]. Зауважмо, що критерії оцінки можуть бути прив'язані до певних рівнів виявлення компетентностей, тоді оцінювання стає критеріально-рівневим. Поняття «критерій» у наукових дослідженнях [3; 4; 5] використовується в різних педагогічних напрямках: ознаки, за якими визначається ступінь відповідності педагогічної діяльності встановленим стандартам, нормам (вони призначені для якісної характеристики педагогічної діяльності через кількісну міру досягнення проектованої мети); у якості мірила; оцінки; суджень; ознак достовірності або умови; як сукупність певних ознак в особистості тощо. З. Курлянд визначає критерій як мірило оцінки, судження; як необхідну та достатню умову проявлення або існування якогось явища чи процесу визначає. Вона вважає, що розгляд будь-якої досліджуваної величини повинен включати в себе не тільки її ознаки, а й критерії, які визначають вираженість тієї чи іншої ознаки в розглядуваному процесі або

геломорфні біоморф (3; 50,0%). Розподіл адвентивних видів, порівняно із апофітами, у екологічних групах рівномірний. Однаковою кількістю видів представлені гігоморфні, гідрогеломорфні, геломорфні біоморфи (табл.3).

За часом занесення адвентивні види поділяються на неофіти або кенофіти і археофіти, що розширили свій первинний ареал так давно, що здаються вже місцевими видами. Археофіти – види, які потрапили у Європу до 1492 р. (Відкриття Америки Х. Колумбом), та кенофіти – види, які з'явилися у регіоні пізніше (на початку XVI ст.). За станом натуралізації – на агріофіти (натуралізувались у природних рослинних угрупованнях), ефемерофіти (на трансформованих екотопах), ефемерофіти (не здатні до розселення і швидко гинуть) та ергазіофіти (здичавілі культивовані рослини) [4].

Таблиця 3

Розподіл видів ими групами

Біоморфисинантропних фракцій за екобіоморфологічн	Апофітна фракція		Адвентивна фракція	
	кількість видів	%	кількість видів	%
Аерогідатофіти	1	16,7	-	-
Еуохтофіти	-	-	1	33,3
Охтогідрофіти	2	33,3	1	33,3
Еугідатофіти	-	-	1	33,3
Пелохтотерофіти	3	50,0	-	-
Всього:	6	100	3	100

Аналіз ступеня натуралізації неаборигенних видів є важливою складовою оцінки екологічних загроз для досліджуваної флори. Під натуралізацією ми розуміємо здатність виду нормально розвиватись у нових для нього умовах, давати життєздатних нащадків і більш-менш активно поширюватись у новій для нього місцевості [3].

Встановлено, що за ступенем натуралізації всі адвентивні види вищої водної флори Північного Поділля є агріофітами, які приурочені до екосистем водойм і перезволожених територій рекреаційних зон (рис. 1). За часом занесення адвентивних видів у досліджуваній флорі переважають кенофіти (2 види; 66,7%) – *Elodea canadensis*, *Juncus tenuis*. Археофіти представлені одним видом (33,3%) – *Acorus calamus* [2, 4]. Такий розподіл адвентів вказує на посилення антропогенної трансформації флори у наш час.

За ступенем антропогенної толерантності переважають апофіти випадкові – 4 види (44,4%, від всіх синантропних видів), які проникають у перезволожені екотопи при зменшенні їх обводнення.

вимірювати саме те, що має перевірити дослідник у відповідності до мети дослідження.

Під поетично-мовленнєвою компетентністю майбутнього вихователя дітей дошкільного віку ми вбачаємо інноваційно-педагогічну діяльність, спрямовану на поетично-художній та мовленнєвий розвиток дошкільників, що передбачає формування художньо-поетичної навченості дітей, їх обізнаність та збагачення лексику поетичної спрямованості, в якій відбивається єдність і глибина емоційно-чуттєвих, художньо-поетичних образів дітей [6, с. 124]. На основі логіко-системного аналізу та у відповідності з метою дослідження, під критеріями сформованості поетично-мовленнєвої компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти ми розуміємо сукупність ознак, котрі характеризують конкретний аспект його професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти. Відповідно до вище вказаного впливає, що показниками вимірювання ефективності формування поетично-мовленнєвої компетентності майбутнього фахівця дошкільного профілю є кількісні та якісні характеристики сформованості окреслених нами критеріальних ознак, котрі вивчаються та вимірюються. Отже, під критерієм визначення поетично-мовленнєвої компетентності майбутнього вихователя дітей дошкільного віку ми розуміємо ознаку, на основі якої відбувається оцінка, визначення та класифікація певних якостей особистості майбутнього фахівця дошкільного профілю. Досліджуючи поетично-мовленнєву компетентність майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, ми, вслід за О. Кононко, виходимо із розуміння, що вона є, з одного боку, інтегральною формою активності студента, з іншого – базовою якістю особистості, з третього – інтегральним умінням, котре складається із часткових: спроможності відповідально самовизначатися, приймати самостійні рішення, здійснювати власний професійний вибір; умінні поводитися впевнено, діяти незалежно від зовнішньої допомоги, самостійно регулювати свою поведінку з метою досягнення поставлених перед собою цілей; здатності виявляти творчу ініціативу, відходити від шаблонів, бути в змозі продукувати оригінальні та креативні ідеї; оволодіння спеціальними компетенціями (когнітивно-мовленнєвою, виразно-емоційною, поетично-емоційною, оцінно-етичною та театральньо-ігровою); здатності до формування інтегративних властивостей у себе, як особистості (когнітивної активності, ініціативності, самостійності, креативності, комунікативності); схильності до рефлексії, самокритичності з метою ініціювання внесення необхідних коректив у власні дії та результати задля

територію є результатом прямої або опосередкованої діяльності людини [6]. До адвентивних рослин ми відносимо алохтонні види, які були штучно занесені до досліджуваної флори і почали самостійно поширюватись на новій території, витісняючи автохтонні види.

Метою нашого дослідження було з'ясувати видовий склад та проаналізувати синантропну фракцію вищої водної флори Північного.

Аналіз здійснено на основі власних досліджень проведених упродовж 2009–2015 рр. та літературних джерел. Приналежність видів до категорії синантропних визначено за В. В. Протопоповою та С. Л. Мосякіним і М. М. Федорончуком. Для аналізу синантропної фракції флори використана історико-географічна класифікація синантропних видів J. Kohna із доповненнями В. В. Протопопової. Центри походження й ареали синантропних видів встановлено за А. Л. Тахтаджяном і В. В. Протопоповою [9].

Виклад основного матеріалу дослідження. За фізико-географічним районуванням територія Північного Поділля займає вододільну частину Подільської височини. На півночі вона відмежована Малим Поліссям, на південному заході – Товтровим пасмом. В адміністративному відношенні східна межа Північного Поділля майже точно співпадає з границею Хмельницької області на відрізку Полонне-Хмельник, а південна по лінії Хмельник – Стара Синява – Красилів – Хмельницький – Сатанів. Територія дослідження знаходиться у межах Волино-Подільського артезіанського басейну, де беруть свій початок притоки Прип'яті (річки Вілія, Горинь, Хомора, Случ, Іква), Південного Бугу (Вовк, Бужок) та Дніпра (Смотрич, Збруч).

Складовими синантропної фракції вищої водної флори Північного Поділля, які характеризують ступінь її синантропізації, є апофітні та адвентивні види. Погоджуючись із В. Протопоповою, під апофітами розуміємо аборигенні види, які повністю або частково переселилися на антропогенні місця зростання [4]. За ступенем антропоотолерантності апофіти поділяються на евапофіти, геміапофіти та апофіти випадкові. Евапофіти – види, які майже повністю перемістилися на антропогенні екотопи; геміапофіти – види, що активно розповсюджуються на антропогенних екотопах, але зберігають свої позиції у місцевій флорі; апофіти випадкові (або нестійкі апофіти) – це випадкові антропофобні елементи антропогенних місцезростань [4].

Для встановлення особливостей синантропізації вищої водної флори Північного Поділля, проаналізовано її синантропну фракцію. Загалом вища водна флора Північного Поділля на даний час налічує

виділили чотири рівні поетично-мовленнєвої компетентності, а саме: високий (креативно-продуктивний), середній (конструктивно-відтворюючий), достатній (унормовано-продуктивний), початковий (репродуктивно-залежний). Констатувальному етапу експерименту передував пошуково-розвідувальний, метою якого було: вивчення стану використання поетичних творів у закладах дошкільної освіти вихователями-практиками та студентами педагогічного факультету спеціальності «Дошкільна освіта»; здійснення аналізу нормативно-правової бази (навчальних планів, нормативних і робочих програм, комплексів освітньо-методичного забезпечення). Започаткувало дослідження анкетування студентів 3-х курсів педагогічного факультету спеціальності «Дошкільна освіта» у Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка. Проаналізуємо отримані результати. Для початкової діагностики студентам було запропоновано пройти ряд методик для професійної самодіагностики, а саме: визначення мотивів обрання професії В. Семиченко; визначення домінуючого типу сприймання інформації; визначення типу і рівня самоуправління В. Андрєєва; оцінка рівня здібностей до саморозвитку й самоосвіти; опитувальник мотивів навчально-пізнавальної діяльності «Я навчаюся так, тому що...»; анкета для виявлення рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з поетичними творами у процесі художньо-мовленнєвої діяльності; опитувальник професійної готовності А. Козирєвої; методика мотивації успіху та боязні невдач А. Реан. Здійснивши діагностику, ми інтерпретували одержані результати, кожен із студентів сформулював власні висновки для себе. Анкетування студентів ступеня вищої освіти «бакалавр» педагогічного факультету Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка було проведено із 170 студентами. Задля цього було розроблено анкету за такими блоками: когнітивний, мотиваційний, професійно-методичний. Опишемо коротко отримані результати за когнітивним блоком. Відповіді на перше запитання «Що ви розумієте під поняттям «поетичний твір»?» виявилися такими: «вірші» – 27% опитаних, «забавлянки, скороговки у віршованій формі» – 13%, «заклички і вірші» – 6%, «вірші, коротенькі віршовані лічилки, чистомовки» – 4% респондентів. Зазначимо, що такі ознаки поетичних творів, як рима, ритм ніхто із студентів не згадав. Друге запитання мало на меті з'ясувати обізнаність майбутніх вихователів із жанрами поетичних творів. Студенти 100% назвали такий жанр поетичних творів, як «вірші». Наступне питання дало змогу виявити, що всі студенти (100%) знають дитячих поетів: Т. Шевченка,

3. Екологія: основи теорії і практики: Навчальний посібник / [за ред. А. Ф. Потін, В. Г. Медвідь та ін.]. – Львів : Новий світ – 2000 Магнолія Плюс, 2003. – 296 с.

4. Сучасні педагогічні технології в освіті: збір. наук.-метод. праць / [за ред. О. Г. Романовського, Ю. І. Панфілова]. – Х. : НТУ «ХПІ», 2012. – 224 с.

5. Бабанов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання біології в школі: монографія / К. О. Бабанов. – Запоріжжя : Просвіта, 2000. – 160 с.

6. Талдонова Л. Обґрунтування сучасних моделей навчальної диференціації / Л. Талдонова // Наук. записки ТДПУ. Серія : Педагогіка. – 2000. – № 6. – С. 10-15.

УДК 581.93

Михалюк І. М., к. б. н.

СИНАНТРОПНА ФРАКЦІЯ ВИЩОЇ ВОДНОЇ ФЛОРИ ПІВНІЧНОГО ПОДІЛЛЯ

Вивчено синантропну фракцію вищої водної флори Північного Поділля. У ній налічується 9 видів, що належать до 7 родів і 7 родин. Проаналізовано структуру синантропної флори території дослідження. Виділено дві фракції: апофітну – 6 видів судинних рослин (66,7%), а також адвентивну – 3 види судинних рослин (33,3%) (із них кенофітів – 2 (66,7%) і археофітів – 1 (33,3%). За ступенем антропогенності переважають апофіти випадкові – 4 види (44,4%, від всіх синантропних видів), які проникають у перезволожені екотопи при зменшенні їх обводнення. Становлення адвентивної фракції флори відбулося завдяки північноамериканським (2; 66,7%) та азійським (1; 33,3%) видам. За часом занесення переважають кенофіти (2; 66,7%) – *Elodea canadensis*, *Juncus tenuis*, археофіти представлені одним видом (33,3%) – *Acorus calamus*. Поширення адвентивних рослин на досліджуваній території нерівномірне, найбільше вони зосереджуються по берегах водойм та у воді поблизу населених пунктів.

(репродуктивно-залежний) – 15% досліджуваних), що дозволило виокремити напрями подальшої роботи, зокрема уточнити зміст діяльності майбутнього педагога з питань використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності; визначити організаційно-педагогічні умови підготовки студентів до роботи з використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності та оптимальні шляхи їх реалізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Одержані результати емпіричного дослідження засвідчили потребу в розробці та реалізації моделі формування поетично-мовленнєвої компетентності в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, тому перспективи подальших розвідок вбачаємо в її розробці та обґрунтуванні.

Література

1. Большой энциклопедический словарь [Текст] / [под ред. В. Н. Ярцева]. – 2-е издание. – М. : Большая российская энциклопедия, 1998. – 685 с.

2. Богуш А. Комунікативно-мовленнєвий супровід професійно спрямованого мовлення майбутніх фахівців дошкільної освіти / А. Богуш // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Психологія і педагогіка». – 2014. – Вип. 29. – С. 73-76.

3. Волкова Н. Інтерактивні технології як засоби формування особистості конкурентоздатного фахівця / Наталія Волкова // Knowledge, Law, Management. – 2017. – № 3. – С. 268 -275.

4. Руденко Ю. А. Теоретико-методичні засади розвитку виразного мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.02 / Руденко Юлія Анатоліївна ; М-во освіти і науки України, Держ. Зклад Південноукраїнський нац. пед. універ. імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2016. – 253 с.

5. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : Підручник / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. – Рівне : Волинські обереги, 2013. – 360 с.

6. Швець О. В. Науково-методичний супровід підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти до використання поетичних творів / О. В. Швець // Основні напрями розвитку педагогічної науки. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 20-21 жовтня 2017 р.). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 123-125.

Загальний результат є позитивним. На жаль, 2 учнів з середнім і достатнім рівнем успішності залишилися на попередньому рівні. Решта учнів підвищили свої показники успішності або ж залишили їх на високому рівні.

Крім тематичного оцінювання, в обох класах було проведення анкетування «Визначення рівня пізнавального інтересу з біології», де були також питання на визначення рівня біологічних компетенцій. Головною метою анкетування було з'ясування рівня пізнавального інтересу з біології, адже саме зацікавленість учня є основою для високого рівня засвоєння знань і вміння їх застосування на практиці. Анкетування проводилось двічі: перед початком дослідження та після нього аби з'ясувати чи сприяє особистісно-орієнтований підхід підвищенню рівня пізнавального інтересу.

Результати анкетування у 10 класі:

Кількість відповідей				
До дослідження			Після дослідження	
№ питання	так	ні	так	ні
1	6	5	8	3
2	3	8	5	6
3	7	4	9	2
4	6	5	8	3
5	6	5	7	4
6	4	7	4	7
7	9	2	10	1
8	4	7	5	6
9	3	8	7	4
10	5	6	8	3
11	6	5	9	2
12	8	3	11	0

Проаналізувавши дані, ми визначили, що рівень пізнавального інтересу з біології зріс на 15%.

Результати анкетування в 11 класі:

Кількість відповідей				
До дослідження			Після дослідження	
№ питання	так	ні	так	ні
1	6	5	7	4
2	5	6	5	6

Постановка проблеми. На сьогодні значного розвитку досягло садово-паркове та ландшафтне мистецтво. Велику роль у формуванні культурних фітоландшафтів традиційно відводять рослинам-інтродуцентам, використання яких підвищує декоративну цінність посадок. Серед інтродуцентів особливе місце займають вічнозелені шпилькові рослини, у тому числі представники родини Cupressaceae, які вирізняються стійкістю до хвороб і шкідників, зберігають декоративні якості протягом усього року, мають фітонцидні властивості.

Вивченням родини Cupressaceae в Україні займалися ряд учених: Р. В. Кармазін (1968), С. І. Кузнецов (1989), Л. А. Козак (1993), Л. О. Коцун (1999), І. С. Маринич (1999), Л. А. Погоріла (2001), В. О. Пономаренко (2001), О. Г. Шпакова (2002), В. М. Черняк (2004), Н. І. Цицюра (2010) та інші. Проте на даний час інвентаризація оновленого видового та формового складу родини, оцінка перспективності, адаптації та акліматизації нових інтродуцентів у сучасних екологічних умовах потребують уточнення. Тому комплексне дослідження родини Cupressaceae є актуальним та має практичне значення.

Для вирішення цих завдань протягом 2014-2017 років нами були здійсненні експедиційні дослідження у ботанічних садах лісостепової зони України, метою яких було встановлення таксономічного складу інтродукованих представників родини Cupressaceae, виявлення їх екологічних особливостей, а відтак визначення перспектив їх розвитку та можливостей впровадження у культуру.

Виклад основного матеріалу дослідження. Встановлено, що представники родини Cupressaceae інтродуковано у коніферетумах ботанічних садів Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького, Львівського національного університету ім. Івана Франка, Подільського державного аграрно-технічного університету, Хмельницького національного університету, Вінницького державного аграрного університету, Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, Полтавського національного університету ім. В. Г. Короленка та Кременецького ботанічного саду.

У результаті польових досліджень та опрацювання літературних джерел встановлено, що родину Cupressaceae в коніферетумах зазначених ботанічних садів лісостепової зони України представляють 6 родів (*Chamaecyparis* Spach, *Juniperus* L., *Microbiota* Kom., *Thuja* L., *Platycladus* L., *Thujaopsis* Sieb. et Zucc.), які охоплюють 31 вид. Рід *Chamaecyparis* включає 4 види

«Сформулюйте своє визначення мітозу», «Як ви вважаєте, чи можуть якісь структурні елементи рослинної клітини зникнути в ході еволюції?» [5].

Спираючись на роботи вітчизняних дослідників (Н. Бібік, В. Бондар, І. Гудзик, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пошетун, І. Родигіна, О. Савченко, С. Сисоєва, Г. Терещук, С. Трубачева, О. Падалка, О. Пехота та ін.) і вивчення роботи у загальноосвітній школі, ми розробили методику дослідження ефективності диференційованого навчання у формуванні біологічних компетенцій. У дослідженні взяли участь учні 10-11-х класів Студянської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів. Для перевірки ефективності даної методики було вирішено застосувати диференційований підхід для вивчення певної теми в обох класах. Критерієм відбору тем слугувала практична спрямованість навчального матеріалу. Отже, для 10 класу була обрана тема «Одноклітинні організми», для 11 класу – «Індивідуальний розвиток організмів».

Методика проведення дослідження була однаковою в обох класах. Учні було поділено на групи залежно від рівня їх компетентності:

1-ша група – учні з високим рівнем компетентності;

2-га група – учні з достатнім рівнем компетентності;

3-тя група – учні з середнім рівнем компетентності;

Поділ був здійснений на основі предметних тестів, проведених напередодні. Вони складалися з коротких завдань, на які учень повинен реагувати або складанням відповіді (тобто заповнення пропусків), або комбінуванням запропонованих йому готових відповідей (вибір правильної відповіді). Головним було те, що учні не здогадувались про поділ на групи. Кожна група складалася з 3-4 чоловік.

В основі диференційованого підходу лежать: рівень складності завдань та самостійність їх виконання; зміна навчального процесу від інформативно-контролюючого до консультативно-корегуючого; переведення учнів від колективних форм роботи до самостійних на основі поступового зменшення міри надання допомоги. Для досягнення ефективного результату навчання важливу роль відігравала диференціація навчання під час вивчення нового матеріалу за рахунок багаторазового повторення. Після першого знайомства з темою 1-ша група учнів відразу засвоювала матеріал. Вони отримували вправи на закріплення. Решта учнів на другому прикладі прослуховували ще раз нову тему. Тоді І група отримувала завдання з логічним навантаженням, ІІ група – завдання на закріплення, а ІІІ група учнів разом з учителем відпрацьовувала

Таблиця 1.

Перспективність інтродукції, успішність акліматизації та адаптації представників родини Cupressaceae в екоумовах лісостепової зони України

№	Вид	Ботанічні сади*								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Parl.– Кипарисовик Лавсона	• -	I	II	I	II	-	I	I	-
		□ -	П	П	П	П	-	П	П	-
		√	100	80	125	80	-	125	125	-
2.	<i>Chamaecyparis nootkatensis</i> (Lamb.) Spach– Кипарисовик нутканський	-	-	-	-	I	-	-	-	-
		-	-	-	-	П	-	-	-	-
		-	-	-	-	100	-	-	-	-
3.	<i>Chamaecyparis obtusa</i> Sieb. et Zucc. – Кипарисовик туполистий	-	-	-	-	III	-	-	-	-
		-	-	-	-	Д	-	-	-	-
		-	-	-	-	25	-	-	-	-
4.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> Sieb. et Zucc. – Кипарисовик горіхоплідний	II	I	I	I	I	I	-	I	I
		Д	П	П	П	П	П	-	П	П
		80	100	100	125	100	45	-	125	100
5.	<i>Juniperus chinensis</i> L.– Ялівець китайський	-	II	III	I	III	-	-	I	-
		-	П	Д	Д	Д	-	-	Д	-
		-	100	25	75	25	-	-	75	-
6.	<i>Juniperus excelsa</i> L – Ялівець високий	-	-	-	-	-	-	-	II	-
		-	-	-	-	-	-	-	Д	-
		-	-	-	-	-	-	-	25	-
7.	<i>Juniperus foetidissima</i> L. – Ялівець смердючий	-	-	-	-	-	-	-	III	-
		-	-	-	-	-	-	-	П	-
		-	-	-	-	-	-	-	50	-
8.	<i>Juniperus sargentii</i> L. – Ялівець Сарджента	-	-	-	-	-	-	-	II	-
		-	-	-	-	-	-	-	Д	-
		-	-	-	-	-	-	-	100	-

роботи). Третій етап – закріплення та систематизація знань, виконання теоретичних і практичних диференційованих навчальних завдань (семінари, практичні роботи). Четвертий етап – перевірка та корекція різномірних знань, трансформація їх на нові об'єкти, в нові умови. Написання рефератів, підготовка доповідей з питань теми, що залишились поза увагою, складання тематичного заліку (диспути, конференції, вікторини, залік) [4].

Організація різномірної навчальної діяльності учнів з біології може здійснюватись під час викладення навчального матеріалу, в ході підготовки та проведення семінарських занять, практикумів, лабораторних та практичних робіт шляхом диференціації навчальних завдань. При цьому система диференційованих завдань має відповідати наступним вимогам:

а) забезпечення спрямованості на закріплення одиниці знань та узагальнення певних умінь;

б) включення учнів у різномірну та різного характеру пізнавальну діяльність;

в) узагальнення, систематизація, інтегрування та дієвість знань та вмінь під час виконання завдань;

г) активна реалізація продуктивної функції теоретичних систем знань (опис, пояснення, прогнозування, евристика);

д) інтенсивний розвиток пізнавальної самостійності учнів.

У ході керування диференційованим навчанням із біології вчитель може поділити учнів на типологічні групи за такими критеріями: здібності, з огляду на те, що від них в найбільшій мірі залежить якість навчального процесу; успішність – динамічну ознаку, яка має найбільшу тенденцію до змін, і в той же час не є складною для констатації; мотиви, які стимулюють внутрішні механізми саморозвитку особистості [6].

Опанування учнями матеріалу може відбуватись за такими рівнями навченості: догматичний, алгоритмічний, евристичний, творчий, при цьому кожний означений рівень характеризується якістю засвоєння і дає можливість формувати в учнів певні вміння та навички. Засвоєння учнями загальнобіологічних знань та вмінь на певному рівні забезпечується відповідним характером діяльності. Так, у ході репродуктивної діяльності під час засвоєння учнями знань на догматичному рівні відбувається трансформація орієнтовної основної дії від повного копіювання навчального матеріалу до його вільного відтворення. Алгоритмічний рівень засвоєння учнями знань та вмінь характеризується довільним відтворенням навчального матеріалу, застосуванням його у типових ситуаціях, виконанням навчальних завдань на основі раніше засвоєного алгоритму рішення.

24.	<i>Juniperus occidentalis</i> L. - Ялівець західний	-	-	-	-	-	-	II	-
		-	-	-	-	-	-	П	-
		-	-	-	-	-	-	75	-
25.	<i>Juniperus sargentii</i> (Henry) Takeda ex Koidz. – Ялівець Саржента	-	-	-	-	III	-	-	II
		-	-	-	-	Д	-	-	Д
		-	-	-	-	20	-	-	100
26.	<i>Juniperus seravschanica</i> Kom. – Ялівець зеравшанський	-	-	-	-	III	-	-	-
		-	-	-	-	Д	-	-	-
		-	-	-	-	20	-	-	-
27.	<i>Juniperus sibirica</i> Burgsd. – Ялівець сибірський	-	-	-	-	III	-	-	-
		-	-	-	-	Д	-	-	-
		-	-	-	-	25	-	-	-
28.	<i>Juniperus scopulorum</i> Sarg. – Ялівець скельний	-	II	-	-	-	-	I	-
		-	П	-	-	-	-	П	-
		-	100	-	-	-	-	75	-
29.	<i>Microbiota decussata</i> Kom. – Мікробіота перехреснопарна	I	I	III	-	III	-	-	-
		П	П	Д	-	Д	-	-	-
		100	100	50	-	20	-	-	-
30.	<i>Thuja occidentalis</i> L. - Туя західна	I	I	I	I	I	I	I	I
		П	П	П	П	П	П	П	П
		100	125	100	125	100	75	125	125
31.	<i>Thuja plicata</i> D. Don. – Туя складчаста	-	I	I	I	I	I	-	I
		-	П	П	П	П	П	-	П
		-	100	125	100	100	80	-	125
32.	<i>Thuja standishii</i> (Gordon) Carriere – Туя Стендиша	-	I	-	I	-	-	-	I
		-	П	-	П	-	-	-	П
		-	125	-	75	-	-	-	125
33.	<i>Thuja orientalis</i> L. – Туя східна	I	II	I	I	I	III	I	I
		П	П	П	Д	П	Д	Д	П
		100	80	100	125	80	45	125	125

УДК 37. 013.8

Вознюк А. Ю., магістрантка

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ БІОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ТА ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ШКОЛЯРІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

У статті розкривається роль диференційованого навчання у формуванні біологічної компетентності, а також у підвищенні рівня пізнавального інтересу старшокласників. Зазначається доцільність використання диференціації як засобу реалізації особистісно-орієнтованого підходу у навчанні та перспективи її подальшого застосування в освіті України.

Ключові слова: біологія, диференціація, компетентність, пізнавальний інтерес, старшокласник, особистісно-орієнтований підхід.

The article reveals the role of differentiated learning in biological competence formation and increasing secondary school students' cognitive interest. The expediency of differentiation using as a way of implementation person-oriented approach in studying and prospects for its further application in the Ukrainian education have been mentioned.

Key words: biology, differentiation, competence, cognitive interest, schoolchildren of old classes, personality-oriented approach.

Постановка проблеми. У Законі України «Про освіту» вказано: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей» [1]. Школяреві необхідно чітко знати і розуміти, які його дійсні можливості і як можна підвищити свою готовність до завтрашнього дня, як краще використати свої розумові здібності з користю для себе і суспільства. Тому сьогодні постає питання організації навчального процесу з точки зору компетентнісного підходу, а отже, ця проблема є надзвичайно актуальною. Особливо це стосується вивчення біології, адже знання з цієї дисципліни необхідні для збереження здоров'я та

Франка; J. scorulorum у ботсаду Вінницького державного аграрного університету. Дані види тут мають добрий, середній та низький рівень адаптації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Результати проведеного аналізу перспективності інтродукції представників родини Cupressaceae дають підстави стверджувати, що найбільш перспективними видами в екологічних умовах лісостепової зони України є Ch. lawsoniana, Ch. nootkatensis, J. communis, J. virginiana, J. pseudosabina, Th. occidentalis, Th. plicata, Th. standishii. Названі види добре адаптувались до нових умов вторинного ареалу. Для них характерний високий рівень адаптації (IV), повна акліматизація (100%) та цілковита перспективність (I група). Завдяки успішній інтродукції та високій декоративності досліджені види можна рекомендувати для широкого використання в садово-парковому будівництві та озелененні населених місць.

Література

1. Ботанічний сад Львівського національного університету ім. Івана Франка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://meduniv.lviv.ua>.
2. Ботанічний сад Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.botansad.com.ua>.
3. Дерий И. Г. Ценные интродуцированные древесные растения Ботанического сада Черкасского пединститута и использование их при создании и развитии садово-парковых ландшафтов / И. Г. Дерий, С. И. Дерий // Охорона, вивчення та збагачення рослинного світу. – Вип.1.– К. : Вища школа, 1974. – С. 18-26.
4. Дзюбаненко А. С. Ботанічний сад Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. Каталог рослин / А. С. Дзюбаненко, А. С. Гапон, Л. М. Гомля. – Полтава : ПДПУ, 2004 – 32 с.
5. Казмірова Л. П. Каталог рослин Ботанічного саду Хмельницького національного університету / Л. П. Казмірова. – Кам'янець-Подільський : Мошинський, 2009. – 124 с.
6. Калиниченко А. А. Оценка адаптации и целесообразности интродукции древесных растений / А. А. Калиниченко // Бюл. Главн. ботан. сада. – 1978. – №108. – С. 3-8.
7. Ковальчук С. І. Кам'янець-Подільський державний ботанічний сад / С. І. Ковальчук, М. А. Задорожний // Пам'ятки

зкладах, що надають термінову підтримку дітям в складних життєвих ситуаціях, закладах для бездомних; після IV семестру – у громадських неурядових організаціях, центрах зайнятості, біржах праці, закладах посередництва з працевлаштування; після V семестру – у центрах кризового втручання, закладах терапії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження простежено тенденції розвитку сучасної системи професійної підготовки соціальних працівників у Польщі: відповідність загальноєвропейській спрямованості до ранньої спеціальної підготовки всіх фахівців соціальної сфери; двосторонній зв'язок між розвитком наукової школи соціальної роботи та системою професійної підготовки; підготовка соціального працівника в навчальних закладах церкви; децентралізація управління професійною підготовкою; швидке реагування системи на зміни соціального характеру, запити регіонального ринку праці.

Характеризуючи сучасні тенденції підготовки майбутніх соціальних працівників у вишах Польщі, зазначимо, що правова сторона питання частково врегульована, оскільки діє ряд нормативних документів, зокрема, «Закон про професію соціального працівника»; підготовка фахівців проводиться на базі колегіумів працівників соціальних служб та у вищих навчальних закладах; підготовка майбутніх соціальних працівників у вузах проводиться двома шляхами: на I освітньому рівні нового напрямку «Соціальна робота» та або на I та II освітніх рівнях за спеціалізацією «Соціальна робота» на одному з вищевказаних напрямів. Отже, розвиток практичної підготовки соціальних працівників у Польщі (кінець XX і початок XXI ст.) як особливої цілісності й органічної частини освітньої системи вищої школи, її закономірності й тенденції можуть стати основою для використання нагромадженого досвіду в сучасних умовах підготовки фахівців для соціальної роботи в Україні.

Виконане дослідження, певна річ, лише актуалізує питання доцільності вивчення досвіду практичної підготовки майбутніх соціальних працівників у вищій школі Польщі та впровадження позитивних тенденцій у практику роботи вищих закладів освіти України. До перспективних напрямів її подальшого вивчення ми віднесли: дослідження форм волонтерської діяльності як чинника професійного становлення майбутнього соціального працівника; напрямів взаємодії закладів освіти з роботодавцями та іншими соціальними партнерами та проходження видів практик майбутніми фахівцями соціальної роботи, як важливих компонентів їх кваліфікованої професійної підготовки.

achievements exchange in the chosen direction and other educational activities. The importance of patriotic upbringing of an individual in a preschool school educational institution has been revealed.

Key words: *patriotic education, out-of-school educational institution, patriotism, educational process.*

Постановка проблеми. Розробка технології національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді – не тільки актуальна, але й нагальна потреба української держави й особистості в умовах сучасних реалій, викликів, загроз та трансформацій. Виховання патріотів України виступає пріоритетним завданням функціонування держави, становлення громадянського суспільства та розвитку особистості.

Важливо, щоб кожний навчальний заклад, у тому числі і позашкільний, став для дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми патріотичного виховання на сучасному рівні досліджували І. Бех та Н. Чорна, вони констатували, що за роки незалежності в Україні створено передумови для оновлення змісту й технологій патріотичного виховання, формування гуманістичних цінностей та громадянської позиції підростаючого покоління. У центрі патріотичного виховного процесу постала особистість людини як найвища цінність. В основу системи патріотичного виховання покладено національну ідею як консолідуючий чинник розвитку суспільства [1, с. 3]. Проте сьогодні недостатньо приділено уваги саме патріотичному вихованню у позашкільному навчальному закладі.

Мета статті – розкрити важливість патріотичного виховання особистості у позашкільному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Позашкільні навчальні заклади, згідно із законом, – це складова системи позашкільної освіти, що надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток [4].

Окрім того, в умовах позашкільних закладів здійснюється підготовка учнів до активної професійної та громадської діяльності,

законодавства, елементів соціології та економіки, конкретних прийомів індивідуальної роботи з людьми.

Основою професійних знань соціальних працівників є дві функціональні концепції: по-перше, власне ідея професіоналізму, по-друге, ставлення до прав людини. Ця робота вимагає не тільки певних професійних знань, умінь використовувати найпродуктивніші для кожної конкретної ситуації форми, методи, технології соціальної роботи, а й відповідних особистісних якостей. Особливо важливими є такі індивідуальні якості соціального працівника, як гуманістична спрямованість, особиста і соціальна відповідальність, загострене почуття справедливості, власна гідність і повага до гідності іншої людини, терпимість, ввічливість, порядність, емпатійність (здатність співпереживати, співчувати), готовність зрозуміти клієнта і прийти йому на допомогу, уважність, старанність, щирість, комунікабельність, соціальна адаптованість.

Однією із провідних тенденцій практичної підготовки майбутніх соціальних фахівців на рівні ліценціату та магістерських студій відзначимо наявність наскрізного науково-методичного супроводу зі сторони факультету та кафедри. Так, план наукового та динамічного розвитку факультету суспільних наук Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині на 2016-2018 рр. передбачає впровадження статутного дослідження за темою: «Соціально-педагогічні аспекти та умови процесів професіоналізації, екологічної освіти, соціальної активізації та інтеграції у сфері соціальної роботи. Польські та європейські виміри» [7].

Комплексне дослідження включає в себе вивчення теоретичних і розробки моделей діагностичних тестів з питань професіоналізації та освіти в галузі соціальної роботи, екологічної освіти, мобілізації та соціальної інтеграції, соціальної роботи і розробки різних моделей освіти в галузі соціальної роботи, боротьби з соціальною ізоляцією і соціальної підтримки окремих категорій замовників конкретних областей (зокрема, Вармінської та Мазурської) Польщі.

Передбачений науково-методичний супровід проходження практики студентами факультету соціальних наук Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині (надалі – ВМУ) забезпечує кафедра соціальної педагогіки, яка розробляє інноваційні освітні програми у таких сферах: соціальна робота (бакалаврат) та педагогіка: освіта для дорослих з соціальним консультуванням (магістр) та сприяє розвитку та впровадженні інновацій у сфері соціальної роботи в регіоні.

На даний час студенти отримують освіту в галузі соціальної роботи на рівні бакалавра та навчання дорослих з соціальним

По-четверте, в якості основного суб'єкта патріотизму виступає особистість, пріоритетним соціально-моральним завданням якої є усвідомлення своєї історичної, культурної, національної, духовної й іншої належності до Батьківщини, що визначає зміст і стратегію її життя.

По-п'яте, патріотизм нерозривно пов'язаний з духовністю. Будучи піднесеним почуттям, незамінною цінністю, джерелом і найважливішим мотивом соціально значимої діяльності, він властивий тій особистості (соціальній групі), що досягла значного духовно-морального й культурного рівня розвитку [3, с. 359].

На підставі сформульованих установок Н. Волошина пропонує таке визначення патріотизму. «Патріотизм – це одна з найбільш значимих, незмінних цінностей, що властива всім сферам життя суспільства й держави, яка виражає ставлення особистості до своєї Батьківщини й характеризує вищий рівень її розвитку в процесі діяльності на благо Батьківщини. Він являє собою своєрідний фундамент суспільного й державного устрою, ідеологічну опору його життєздатності, одну з основних умов ефективного функціонування всієї системи соціальних і державних інститутів» [3, с. 360].

Український патріотизм як консолідуюча основа нації та суспільної інтеграції сприяє становленню й утвердженню України як суверенної, незалежної, демократичної, правової соціальної держави. Він будується на належності до громадянського суспільства як соціального організму, що існує на певному терені та під юрисдикцією однієї держави. Розбудова України як громадянського суспільства відбувається навколо українського загального етносу, оскільки в процесі розвитку урбаністичної, індивідуалістичної та, водночас, раціоналістичної цивілізації збільшуються ознаки громадянського розвитку на фоні етнічної приналежності. Нації як соціальні утворення (тобто форми людської взаємодії) – це спільноти, що є продуктом солідарності певного типу. А солідарність, у свою чергу, є наслідком усвідомлення спільних рис, інтересів, бажання жити разом [5].

Робота з національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді допомагає їм свідомо включитись у громадські справи, на ділі відчувати себе громадянами України, виконувати свої обов'язки, виявляти наполегливість, працьовитість, толерантність тощо.

Патріотичне виховання органічно входить у навчально-виховний процес позашкільних навчальних закладів і здійснюється під час навчання шляхом інтеграції до плану роботи кожного з гуртків науково-технічного та художньо-естетичного напрямів. Практичне

	виділяють 1–2 дні на тиждень (крім вихідних) для самостійної роботи студентів поза стінами ВНЗ. Стаціонарне навчання є пріоритетним у системі вищої освіти Польщі.
Нестаціонарне навчання (studia niestacjonarne)	Відповідно до ст. 2, п. 1 (13) закону «Про вищу освіту» від 27 липня 2005 року, це інша, ніж стаціонарна, форма навчання, особливості якої прописуються та затверджуються сенатом вищого навчального закладу. Дана форма вимагає безпосередньої присутності викладачів і студентів при реалізації мінімум 25% навчальної програми. При цьому не менше 60% програми повинно повністю відповідати програмі стаціонарної форми. Навчання в основному триває на один чи два семестри довше, ніж стаціонарне, і є платним як у державних, так і у приватних ВНЗ Польщі. Нестаціонарна форма діє як для I (бакалаврат), так і для II (магістратура) ступеня вищої освіти
Різновиди нестаціонарної форми навчання	
Заочна форма навчання (studia niestacjonarne, zaoczne)	Заняття проходять два рази на місяць (тобто раз на два тижні) або щотижня (рідше) у вихідні дні з ранку (з 8:00–9:00) до самого вечора (до 21:00). Як правило, вони починаються вже із п'ятниці (із 16:00–17:00). Такі нюанси вирішуються сенатом конкретного ВНЗ.
Вечірня форма навчання (studia niestacjonarne, wieczorowe)	Заняття проходять у робочі дні (як і на стаціонарній формі) з понеділка до п'ятниці, але у вечірній час – після 16:00.
Екстернатна форма навчання (studia niestacjonarne, eksternistyczne).	Особлива форма навчання, дозвіл на яку можна отримати від сенату ВНЗ тільки в індивідуальному порядку. Екстернат призначений для студентів заочної форми навчання, які опинились у важкій життєвій ситуації (чому має бути документальне підтвердження), і надається тим, хто вже успішно завершив перший рік навчання. Студенти екстернату продовжують навчатися за програмою заочного навчання, але тепер мають право не приходити на лекційні та практичні заняття, а засвоювати все вдома

суспільному діалозі навколо стереотипів і міфів, нав'язаних радянською пропагандою, та їх подолання, навколо спадщини тоталітарного минулого, відкриття таємних архівів репресивних і партійних органів СРСР, збереження пам'яті про трагічні та героїчні сторінки боротьби за свободу та гідність людини, подолання конфліктів пам'яті, критичне осмислення минулого. Сучасна школа ще не змогла до кінця подолати негативні стереотипи, притаманні комуністичній системі виховання, не поставила особистість у центр виховної системи. У закладах освіти ще й досі відсутні цілісність і систематичність в організації національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді; до кінця не вирішено проблему до навчання рідною мовою. У виховному процесі важливе місце мають посісти народна філософія, народна мудрість, національні ідеї та ідеали, що є тим підґрунтям, на якому зростає національна свідомість, гідність, самоповага. Глибокий та системний аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури доводить, що сучасне виховання, зокрема національно-патріотичне, має здійснюватися в умовах національного виховання, на противагу до стереотипів минулого [5, с. 13].

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Позашкільним навчальним закладам варто піклуватися про створення таких умов, за яких можуть поглибитись знання про рідний край, багатство його традиційної культури, на основі яких можливе виховання майбутнього громадянина-патріота та визначити шляхи стимулювання досягнень на терені національно-патріотичного виховання. Це має важливе значення для формування розвиненої особистості, справжнього громадянина, патріота своєї держави. Останні історичні події в Україні доводять, що національний патріотизм може стати консолідуючою основою української нації та її національною ідеєю.

Література

1. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна. – К., 2014. – 29 с.
2. Бех І. Д. Концептуальні засади формування у школяра особистісних цінностей / І. Д. Бех // Виховання патріотизму у дітей та молоді в сучасних соціально-економічних умовах. Матер. звітної науково-практичної конференції. – К., 1999. – С. 4-8.
3. Волошина Н. М. Соціально-філософський вимір патріотизму сучасного українського суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія і філософія історії» / Н. М. Волошина. – К., 2010. – 20 с.

силабусу з кожної дисципліни та його дотримання викладачем в електронному доступі. Таким чином надаються широкі можливості для вільного вибору освітньої траєкторії розвитку та мотивації студента.

Цінний досвід університету щодо системи обслуговування навчання USOS (створена у Варшавському університеті викладачем і групою студентів, діє в багатьох університетах Польщі та за її межами). Серед можливостей USOS: оцінювання дипломної роботи (короткий опис дипломної роботи студента; файл дипломної роботи; позначка, чи прийнята робота; рецензія викладача; оцінювання роботи, захист роботи).

В університеті для обдарованих студентів запроваджені міжгалузеві гуманітарні студії (MICX) – нова форма організації навчального процесу, віртуальна конструкція з різних факультетів. Вони забезпечують ширшу освітню траєкторію практичного спрямування на перше робоче місце. Головна ідея таких студій: студент потрапляє в університет не на конкретний факультет, а в міжуніверситетську структуру; він є студентом усіх факультетів університету. Особливості міжгалузевих гуманітарних студій: елітність навчання; студентоцентроване навчання; інтердисциплінарність; тьюторство; взаємо- і самооцінювання студентами якості проведення занять; обов'язкова дослідницька робота. Такий науково-дидактичний підхід у формуванні освітньої програми підготовки соціального фахівця забезпечує актуалізацію мотивації на практичний компонент підготовки [3].

Сучасна світова система освіти в Польщі характеризується тим, що щороку все більше вищих навчальних закладів намагаються йти назустріч потребам та інтересам студентів. Це пояснюється і розвитком нових технологій, удосконаленням самої освіти за кордоном, а також динамічністю життя. ВНЗ у світі загалом та в Польщі зокрема запроваджують різні форми навчання майбутніх соціальних працівників для здобуття освіти для зручності молодих людей. Надання майбутнім фахівцям соціальної сфери вибору нестационарних форм навчання сприяє: можливості поєднувати роботу і навчання та здійснювати плавне входження у професію; мобільніше здійснювати волонтерську роботу у соціальній сфері; брати участь у соціальних проектах і грантових програмах; набувати зарубіжного досвіду роботи у соціальній сфері за кордоном; здобувати кілька споріднених або ж різних спеціальностей у в одній або кількох країнах. Форми навчання соціальних працівників в польських університетах представлено на табл. 1.

приносить задоволення, радість; 2) інтелектуальний, емоційний відгук вихованців, який проявляється в процесі діяльності (зосередженість, захопливість, активність), так і після завершення (тривалість післядії); 3) реальний результат цієї діяльності, яку здійснюють учні [1].

Дослідники цієї проблеми років вважають за необхідне диференційовано підійти до поняття «позакласна робота». Це зумовлює появу термінів «позаурочна» і «позанавчальна» робота. На наш погляд, поняття «позаурочна» та «позакласна» діяльність все ж таки були і залишаються тотожними поняттями.

Виклад основного матеріалу. Позакласна робота – це організовані і цілеспрямовані заняття виховного характеру, здійснювані школою в позаурочний час, що сприяє всебічному розвитку та розумній організації дозвілля учнів, особливостями якої є добровільність, необмеженість обов'язковими програмами, залежність змісту і форм від інтересів і запитів учнів, різновіковий склад вихованців; перевага самостійних занять, що пов'язана з ініціативністю учнів, різноманітність форм і методів, масовість [2]. Вона здійснюється на основі таких принципів, як: ідейна спрямованість; зв'язок позакласної роботи з життям та практикою; єдність виховного процесу, врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей; підлеглість навчально-виховним завданням школи; систематичність; доступність, посиленість; різноманітність, новизна [6].

У той же час, інші науковці доводять, що «позанавчальна робота – це ті позакласні заняття, які проводяться на основі самоуправління, активності і самовідданості дітей при спрямовуючій ролі комсомольців, вожатих, класних керівників». Вона не завжди носить добровільний характер. Поява і розуміння цього визначення було своєчасним на той період, хоча і не збігається з науковим і педагогічним розумінням позакласної діяльності на сучасному етапі.

Більш сучасне визначення позаурочної діяльності пропонується в цей період Ю. Бабанським, котрий трактує її як «спеціально організовані позанавчальні заняття, які сприяють поглибленню знань, розвитку вмінь і навичок, задоволенню і розвитку інтересів, здібностей і забезпечує розумний відпочинок учнів» [1].

При цьому поступово змінюються і принципи організації позаурочної роботи. Ними стають: принцип добровільності, романтики і гри, раціоналізаторського, творчого підходу до справ, плановості, наступності і взаємодії всіх видів виховної роботи.

Поряд із гуртковою роботою, у школі практикуються масові та індивідуальні форми позаурочної роботи. До масових форм у цей

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовку професійно компетентного соціального працівника вважають одним із актуальних завдань і предметом тривалої наукової полеміки. Логіко-системний аналіз наукових джерел, практики роботи у вищій школі дозволяють стверджувати, що соціальний працівник – це багатопрофільний фахівець, тому його підготовка ґрунтується на цілому комплексі дисциплін. Існує величезна палітра відмінностей у моделях підготовки фахівців цієї спеціальності. Поки що немає єдиної міжнародної уповноваженої організації у справі навчання соціальних працівників. Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (IASSW) не вважає, що загальна міжнародна освіта може мати переваги над освітою, яку можна отримати у власній країні. Проте до системи підготовки соціальних працівників існують загальні вимоги, які стосуються академічних стандартів програми й придатності претендента до роботи [1].

Реформування системи соціальної опіки і допомоги також значно збільшило науковий інтерес до нових сфер соціальної роботи та проблем професійної підготовки висококваліфікованих соціальних кадрів у Польщі, поштовхом до цього стало включення у сучасну модель даної професії додаткових вимог [10, с. 66]. Саме цей аспект став предметом дослідження ряду польських науковців: Юзефи Бронгель, Казімери Вудз, Єви Кантовіч, Аліції Курч, Аліції Маєвської-Галензяк, Єви Маринович-Хеткі, Анжея Олубінського, Тадеуша Станка, Іоланти Супінської, Добронеги Травковської, Кшистофа Фриштацького, Єжи Шмагальського та багатьох інших.

Останні десятиліття попереднього століття поповнили українську наукову скарбницю дисертаціями та науковим працями, предметом яких був розвиток освіти в Польщі. Разом з тим, дослідженню аспектів професійної підготовки соціального працівника присвячені лише окремі статті вчених. Зокрема, О. Литвак досліджує історичні витоки становлення професійної підготовки соціального педагога в Польщі, дисертація С. Когут присвячена узагальненню досвіду системи професійної підготовки соціального педагога в Польщі, наукове дослідження М. Перфільєвої – аспектам соціального виховання дітей та молоді з обмеженими можливостями у Польщі тощо.

Вивчення історико-педагогічних джерел, нормативних документів та аналіз сучасних наукових досліджень засвідчує, що практичний компонент професійної підготовки соціального працівника в Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття не був предметом спеціального й цілісного дослідження. Практичну доцільність вбачаємо й у вивченні чинників розвитку і

бути логічним продовженням навчально-виховної роботи, яка здійснюється на уроках;

- використання ігрових форм, цікавість, емоційність. Реалізація цього принципу потребує широкого використання пізнавальних ігор, демонстрування цікавих дослідів [6].

Ми вважаємо, що участь в організованому процесі позакласної діяльності сприяє зменшенню почуття суспільного відчуження, породжує усвідомлення важливості усіх його членів, об'єднаних спільними завданнями та цінностями. Для соціальної адаптації школярів важливо й те, що, залучаючись до роботи різних творчих об'єднань за інтересами, вони опиняються у просторі різновікового спілкування, що набуває у сучасних умовах особливу цінність: учні можуть проявити свою ініціативу, самостійність, лідерські якості, вміння працювати у колективі, беручи до уваги інтереси інших. У процесі організації позакласної роботи у загальноосвітньому чи позашкільному навчально-виховному закладі, де учнівська молодь об'єднується за інтересами, школярі отримують практичні навички повсякденного громадянського досвіду: партнерства та взаєморозуміння, лідерства та поваги до інших, ініціативності у прийнятті рішень, висловлювання думок, практики відповідальності та реалізації індивідуальних і колективних прав.

Термін «позакласна робота» також визначається у педагогічній науці як діяльність, що організується з класом, групою учнів у позаурочний час для задоволення потреб школярів у змістовному дозвіллі (свята, вечори, дискотеки, походи), їхня участь у самоуправлінні та суспільно корисній діяльності, дитячих громадських об'єднаннях і організаціях [6].

Позакласна виховна робота, стверджує І. Колесник, це «різноманітна діяльність учителів, вихователів, яка спрямована на виховання учнів і здійснювана в позаурочний час. Її мета полягає у задоволенні інтересів і запитів дітей, розвитку їх творчого потенціалу, нахилів і здібностей у різних сферах діяльності та спілкування. Домінуюча роль в її організації належить класному керівникові, який є передусім організатором позакласних виховних заходів (організованої діяльності колективу, спрямованої на досягнення певної виховної мети), діє у співдружності з іншими педагогічними працівниками школи. Одночасно він є ініціатором залучення учнів свого класу до роботи гуртків, секцій у позашкільних закладах» [4].

Аналіз вітчизняної виховної практики свідчить, що як позакласна, так і позаурочна робота розширює виховні можливості школи та її культурний простір, сприяє самовизначенню школярів в

УДК 37.013.42(438)

Шевченко Ж. М., здобувач

ТЕНДЕНЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ПОЛЬЩІ

Актуалізовано досвід практичної підготовки соціальних працівників у вищій школі Польщі. З'ясовано, що підготовка соціальних працівників у Польщі є складним і динамічним процесом, який перманентно змінюється відповідно до міжнародних стандартів, нормативних вимог, соціальних змін та потреб на даний вид послуг. Виявлення прогресивних ідей досвіду практичного аспекту підготовки соціальних працівників у Польщі сприятиме науковому обґрунтуванню стратегії розвитку професійної підготовки фахівців соціальної сфери в Україні на етапі її трансформації та інтеграції у європейський і світовий освітній простір.

Визначено перспективи дослідження напрямів взаємодії закладів освіти з роботодавцями та іншими соціальними партнерами у процесі професійної підготовки та проходження видів практик майбутніми фахівцями соціальної роботи.

Ключові слова: професійна підготовка, соціальна робота, соціальні працівники, соціальна сфера, соціальна допомога, соціальна опіка, ліценціат, магістр.

The experience of social workers practical training in the Polish higher education institution has been updated. It has been shown that the preparation of social workers in Poland is a difficult and a dynamic process, which is permanently changing in accordance with international standards, regulatory requirements, social changes and needs of the type of service. Identification of progressive ideas in the practical aspect of social workers preparation in Poland favours scientific substantiation of the Strategy for the development of vocational training of specialists in the social sphere in Ukraine at the stage of its transformation and integration into the European and world educational space.

Prospects for the development of the relationship between educational institutions and employees and other social partners in the

обставин, водночас вони самі змінюють обставини свого життя. У кінцевому підсумку виходить, що діяльність людей і об'єктивні обставини при їх відносній протилежності утворюють єдине діалектичне взаємопов'язане ціле.

Отже, будь-яка діяльність, у тому числі й художньо-трудова, якщо її взяти саму по собі, ще не є творцем позитивних якостей і рис особистості. Це свідчить про те, що між діяльністю і формуванням фізичних, соціальних і духовно-моральних якостей особистості немає прямого зв'язку. Тому річ тут не стільки в тих чи інших видах діяльності (наприклад, опанування знаннями в процесі навчально-пізнавальної діяльності, створення якогось предмету в процесі предметно-перетворювальної діяльності тощо), скільки в тих взаєминах, які встановлюються в школярів у процесі діяльності.

Освітня функція художньо-трудової діяльності передбачає засвоєння школярами комплексу знань з різних галузей наук і сфер життя: історичних, мистецтвознавчих, культурологічних, економічних, техніко-технологічних тощо, системи практичних умінь і навичок, що необхідні для трудової діяльності: вимірювальних, креслярських, виробничих, малярських і т. д.

Предметно-перетворювальна діяльність у цілому і художньо-трудова зокрема, активність, яку учень проявляє в ній, виступають передумовою власного фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку індивіда, особливо в таких процесах, як споживання-творення, розпредмечування-опредмечування. При цьому активність у споживанні (розпредмечуванні) значно обмежує умови розвитку; в творенні ж (опредмечуванні) вони практично не обмежені.

Саме в процесі активної художньо-трудової творчості створюються найбільш сприятливі умови для нормального росту і розвитку дитячого організму, його загартування, зміцнення здоров'я, формування рухових, гігієнічних умінь і навичок.

Важливою функцією художньо-трудової діяльності є забезпечення фізичного розвитку особистості, бо активна трудова діяльність – це, перш за все, рух. Медична наука розглядає рух як одну з основних умов нормального росту і розвитку дитини, оскільки він не тільки підвищує фізичні сили, але й зміцнює волю, дух людини, знімає втому, робить організм більш стійким до хвороб. Медики неоноразово підкреслюють, що рухова активність дарує людині саме життя, адже працюючи м'язами, вона не тільки витрачає, але й накопичує енергію, яка дає їй можливість будувати тіло, мозок, інтелект.

- свобода переміщення суб'єктів навчального середовища, вихід навчального процесу за межі аудиторії, кабінету, лабораторії;
- доступність отримання освіти людьми з обмеженими можливостями;
- мультимедійність інформації, яка сприяє кращому засвоєнню та запам'ятовуванню матеріалу, що підвищує інтерес до освітнього процесу.

Незважаючи на безсумнівні переваги, упровадження мобільного навчання, використання мобільних гаджетів в освітніх цілях має певні недоліки:

- відсутність у деяких студентів технічних засобів із необхідним набором функцій;
- слабка методична підготовка викладачів до впровадження мобільних пристроїв у навчальний процес;
- недостатній обсяг наявних мобільних ресурсів і програм для студентів, які мають різні напрями навчальної діяльності;
- мобільні пристрої провокують студентів на діяльність розважального характеру під час навчального процесу (ігри, спілкування, перегляд відео- та аудіоресурсів);
- маленькі розміри екрану.

Але як і в будь-яких прогресивних технологіях, користь набагато більша, а отже, проблеми можна вирішити [6].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Безперечно, виникне питання про коректність поведінки студентів зі своїми гаджетами. На цьому етапі це буде питання майстерності вчителя – зацікавити молодь своїм предметом, щоб не було потреби грати в ігри чи переписуватись із друзями в месенджерах під час заняття. Та, зрештою, необхідно не йти методом заборон та залишатися поза часом, а навпаки – стимулювати та перенаправляти інтерес підлітків в потрібне русло. І саме BYOD підійде для цієї мети якнайкраще.

Стандарти освіти нового покоління та соціальне замовлення вимагають від викладачів професійного рівня ІК-компетенції, а саме: навичок створення завдань нового формату, трансформації вже існуючих навчальних програм для мобільних пристроїв, забезпечення інтерактивної підтримки навчального процесу.

відношенню до речі, але й вчинок по відношенню до іншої людини, що виражає ставлення до неї.

Художньо-трудова творчість особи, її діяльність, перетворювальна за своєю суттю, впливає на соціальний та духовний розвиток школяра, оскільки саме в цій діяльності діти оволодівають соціальним, моральним і трудовим досвідом. Вони безпосередньо стикаються з реальною дійсністю, практичними задачами, конкретними життєвими ситуаціями, що пов'язані з подоланням труднощів і вимагають від них вольових зусиль, самостійних рішень, узгоджених дій. Для дитини її практична діяльність втілюється в продукті, створеному своєю працею і своїми руками. Перші сильні враження, знання, соціальний досвід і звички морального спілкування дитина набуває у практичній діяльності.

Велика роль художньо-трудової діяльності й у духовному розвитку особистості, який розглядається як процес і результат формування вищих ідеалів, становлення і розвиток внутрішніх загальнолюдських цінностей: доброти, милосердя, чесності, справедливості, розвитку таких душевних якостей, як відвертість, краса, чистота, віра, надія, любов, терпіння, радість, простота, сердечність, мудрість, святість тощо.

Ці та багато інших аргументів дозволяють побачити у позаурочній діяльності сприятливе підґрунтя для самовиявлення, формування життєвої активності учнів різних вікових груп.

Література

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения / Ю. К. Бабанский – М. : Просвещение, 1977. – 192 с.
2. Болдырев Н. И. Методика воспитательной работы в школе / Н. И. Болдырев. – М. : Просвещение, 1981. – 223 с.
3. Галузяк В. М. Педагогіка: навчальний посібник / В. М. Галузяк – Вінниця : РВВ ВАТ «Віноблдрукарня», 2001. – 200 с.
4. Колесник І. Г. Позакласна робота старшокласників / І. Г. Колесник – К. : Знання, 1997. – 48 с.
5. Мороз І. В. Педагогічна практика у загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посібник / І. В. Мороз, О. Г. Ярошенко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2003. – 90 с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – К. : Академія, 2000. – 544 с.

інфраструктури на базовому рівні, а це забезпечення широких wifi-каналів із необхідною швидкістю, щоб не уповільнювати процес, та доступ до розеток для кожного учня, оскільки автономної роботи батареї буде недостатньо.

Також, попри повсюдне володіння девайсами, не всі батьки можуть придбати їх для своєї дитини. У таких ситуаціях можна, наприклад, упроваджувати програми співпраці школи з виробниками гаджетів або ж залучати державні можливості та приватні організації, які виділяють гранти на освітні програми і таким чином ставити молодь у рівні умови [10].

Використання гаджетів надає студентам безмежні можливості онлайн-ресурсів. Найбільш популярним серед них є «GooglePlay» (для смартфонів на операційній системі «Android»), що нараховує сотні безкоштовних, цікавих та ефективних додатків з багатьох дисциплін. Кожен студент має можливість із легкістю оновити свій додаток до останньої версії, не втративши вже існуючого прогресу з попередньої версії.

Крім того, у магазині «Google Play» є чимало корисного, що допоможе в процесі навчання [9].

Виокремимо Android-додатки для студентів.

Безкоштовний мобільний додаток та онлайн-курс «Дизайн-мислення для інновацій» від «Prometheus», який допоможе майбутнім учителям технологій під час проектування дизайнерських виробів [5]. «AutoCAD» – мобільний додаток перегляду DWG із простими у використанні для малювання і креслення інструменти, які дозволяють переглядати, створювати, редагувати і обмінюватися кресленнями на мобільних пристроях у будь-який час і в будь-якому місці.

Студентські версії «AutoCAD», призначені виключно для використання студентами та викладачами в освітніх цілях, доступні для безкоштовного завантаження з сайту освітньої спільноти «Autodesk». Функціонально студентська версія «AutoCAD» нічим не відрізняється від повної, за одним винятком: DWG-файли, створені або відредаговані в ній, мають спеціальну позначку (так званий освітній прапор), яка буде розміщена на всіх видах, при друці файлу (незалежно від того з якої версії – студентської або професійної – виконується друк). Об'єкти, створені у студентській версії, не можуть бути використані для комерційного використання. Ці об'єкти «заражують» DWG файли, створені в комерційній версії, якщо імпортуються [9].

«PhotoMath». Цей додаток для миттєвого розв'язання математичних задач і рівнянь – справжній жаж для викладачів

Але існує маса способів вирішити проблему мирним шляхом. Саме «мирним» – це слово використане в даному контексті не випадково [1].

Заборона на щось ніколи не отримувала гарних результатів, а навпаки провокувала конфлікт. Тому в час цифрового покоління потрібно боротися з гаджетами мудріше – робити з них навчальний засіб у фаховій підготовці вчителів, а не забавку.

Використання мобільних пристроїв в освітньому процесі надає можливість створити персоналізований професійний і особистісно-орієнтований навчальний простір. Проте, незважаючи на досить високий рівень можливостей з організації власного освітнього простору, студенти неповною мірою використовують функції мобільних пристроїв і доступні програмні додатки саме з цією метою. Цим підтверджується один з основних постулатів педагогічної науки про те, що роль педагога при організації будь-яких видів навчання дуже значна і від того, як він розуміє дидактичні функції мобільних засобів навчання, залежить якість освітнього процесу в сучасному інформаційному суспільстві [7, с. 103].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми використання мобільних гаджетів у фаховій підготовці вчителів як перспективній складовій сучасного освітнього процесу присвячено низку наукових досліджень. Зокрема, А. А. Андреев зробив аналіз застосування мобільних портативних персональних комп'ютерів (МППК) у процесі навчання, увів класифікацію МППК, сформулював їх дидактичні властивості та функції [2]. С. В. Орлов проаналізував функціонування мобільного порталу для доступу з мобільних телефонів для SMS-розсилок, SMS-опитувань, SMS-тестування [8]. Основні характеристики принципу мобільного навчання, або навчання в будь-якому зручному місці й у будь-який зручний час було розкрито в працях І. Н. Голіциної [4].

Незважаючи на позитивне сприйняття сучасних технологій, готовність викладачів використовувати мобільні пристрої у викладанні й навчанні залишається на низькому рівні. Причиною цього є недостатній рівень спеціальних знань і навичок. Тому особливої актуальності набуває пошук нових підходів до організації навчального процесу і створення навчальних матеріалів і технологій, які б враховували можливості мобільних пристроїв.

Мета статті: висвітлити можливості і перспективи використання мобільних гаджетів на основі онлайн-ресурсів у фаховій підготовці майбутніх учителів та визначити тенденції впливу технології BYOD яка докорінно змінює підхід до навчання, та повертає увагу студентів та учнів до предметів.